

Valgordninger og minoritetsrepresentasjon

- *en casestudie av New Zealand*

Edvard Nordjordet

Masteroppgave i statsvitenskap

Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2014

Valgordninger og minoritetsrepresentasjon

- En casestudie av New Zealand

© Edvard Nordjordet

2014

Valgordninger og minoritetsrepresentasjon – en casestudie av New Zealand

Edvard Nordjordet

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne avhandlingen ser nærmere på forholdet mellom valgordninger og representasjon av etniske minoritetsgrupper i det new zealandske parlamentet. Valgordninger er viktige ettersom de vil være med på å avgjøre i hvilken grad og på hvilken måte etniske minoriteter vil få tilgang til den politiske beslutningsprosessen. Studien tar utgangspunkt i Lijpharts (1977) konsosierte modell, og teorier som behandler forholdet mellom valgordninger og politiske partiers integrering av minoritetsgrupper, og benytter dette teoretiske rammeverket for å analysere endringer i minoritetsrepresentasjon. Ved å kombinere en bred historisk gjennomgang som strekker seg tilbake til 1840, med et forskningsdesign som gjør det mulig å studere valgordningens utvikling og påvirkning mer intensivt, avdekker analysen at sammenhengen mellom valgordninger og representasjon av minoritetsgrupper er mer kompleks enn det de teoretiske modellene gir inntrykk av. Denne studien viser at historisk stiavhengighet og sosio-demografiske endringer over tid kan bidra til å forklare hvorfor ordningen med separat representasjon for maoriene ble videreført i den nye valgordningen, mens pasifika og asiatiske minoritetsgrupper ikke fikk tilsvarende ordninger. Studien viser også at valgordningsendringen i 1993 har ført til økt representasjon av alle de tre minoritetsgruppene, men at denne økningen samtidig er påvirket av faktorer som bosettingsmønster og geografisk konsentrasjon. Samtidig har landets ikke-etniske partier stått for en stor andel av økningen i minoritetsrepresentasjon, noe som kan tolkes som et uttrykk for at disse partiene i større grad har integrert minoritetsgrupper etter overgangen til en proporsjonal valgordning.

Forord

For meg markerer denne avhandlingen slutten på en spennende og lærerik prosess. Jeg har fått mye god hjelp underveis i arbeidet, og det er derfor mange som fortjener en takk:

En stor takk må først og fremst rettes til veileder Bernt Aardal ved Institutt for statsvitenskap, som har vært med helt fra prosjektets begynnelse. Med sin faglige innsikt og interesse for temaet har han vært en stor kilde til inspirasjon. Gode faglige samtaler om teoretiske innfallsvinkler, metodiske problemer og empiriske funn har også vært til stor hjelp i en til tider hektisk skriveprosess.

På grunn av økonomiske og tidsmessige begrensninger har det ikke vært mulig for meg å reise til New Zealand for å samle inn datamateriale til denne studien. En meget stor takk rettes derfor til Dr. Peter Aimer ved Universitetet i Auckland som har samlet inn materiale om partitilhørighet og minoritetstilknytning for new zealandske parlamentsrepresentanter mellom 1946 og 2014. I tillegg til å ha samlet inn det omfattende datamaterialet har Dr. Aimer også bidratt med nyttig informasjon om det politiske systemet på New Zealand mer generelt. En takk må også rettes til professor Elin Allern ved Institutt for statsvitenskap, for gode forslag til litteratur om forholdet mellom politiske partiers nominasjonsprosess og representasjon av minoritetsgrupper.

Nok en takk går til mine medstudenter Thea, Jesper og Lise, som har lest korrektur og gitt gode tilbakemeldinger underveis i arbeidet. En takk går også til Tuva som har lest gjennom hele avhandlingen og gitt kommentarer på rettskrivning og språk. En annen takk går til Ingrid, Ada og Erik, som fortjener å bli nevnt uansett. Og sist, men ikke minst, en takk til Synne, som har hatt stor tålmodighet og forståelse for at jeg har tilbrakt minimalt med tid hjemme for å studere valgordninger i kiwifuglens rike. Uten hennes hjelp hadde denne avhandlingen aldri blitt den samme. Denne avhandlingen inneholder 34 273 ord, ekskludert forside og litteraturliste.

Alle feil og mangler i denne avhandlingen er helt og holdent mine egne.

Blindern 19.05.2014

Edvard Nordjordet

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon, teori og problemstilling.....	1
1.1	Teoretisk utgangspunkt	2
1.1.1	Demokratiteoretisk grunnlag.....	2
1.1.2	Teoretiske perspektiver på studiet av valgordninger.....	6
1.2	Sammenhengen mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon	11
1.2.1	Den konsosierte modellen	13
1.2.2	Horowitz' kritikk av den konsosierte modellen	15
1.2.3	En alternativ tilnærming til valgordningens effekter på representasjon av minoritetsgrupper.....	17
1.2.4	Sentrale elementer fra de to perspektivene	20
1.3	Overordnet problemstilling og valg av case.....	21
1.4	Konkretiserte problemstillinger.....	22
2	Forskningsdesign og metode	24
2.1	Forskningsdesign og valg av case	24
2.2	Generalisering og validitet	25
2.3	Empiriske data.....	26
2.3.1	Litteraturstudium.....	27
2.3.2	Historisk metode	27
2.3.3	Deskriptiv statistikk.....	28
2.4	Mål på fragmentering og disproporsjonalitet	30
2.4.1	Gallaghers disproporsjonalitetsindeks.....	30
2.4.2	Effektivt antall partier	31
3	New Zealands valgordning fra 1840 til 1993	33
3.1	Treaty of Waitangi.....	35
3.2	New Zealand Constitution Act 1852	37
3.3	Frem mot separat representasjon for Maoriene	39
3.4	The Electoral Amendment Act 1975.....	42
3.5	Frem mot The Electoral Act 1993	44
3.5.1	Langsiktige endringer.....	44
3.5.2	Utløsende faktorer	46
3.5.3	Valgordningsreformen i 1993 og hensynet til maoribefolkningen	52
3.6	Hensynet til representasjon av andre etniske minoriteter.....	53
3.6.1	Historisk utvikling.....	53
3.6.2	MMP-reformen og hensynet til andre etniske minoritetsgrupper	56

3.7	Avsluttende diskusjon – Valgordningsreformer som elitestyrt utvikling?	57
3.7.1	Elitestyrt utvikling frem til slutten av 1970-tallet	58
3.7.2	Svekket elitekontroll fra slutten av 1970-tallet	59
3.7.3	Institusjonell forankring og historisk kontekst	60
3.7.4	Valgordninger som uavhengig og avhengig variabel	62
4	Valgordningens effekt på representasjon av New Zealands minoritetsgrupper	63
4.1	Den nye MMP-ordningen	63
4.2	Generelle effekter av den nye ordningen på partisystem og parlament	65
4.2.1	Utvikling i disproporsjonalitet	66
4.2.2	Fragmentering på parlaments- og velgernivå	68
4.2.3	Effekter av valgordningsreformen på New Zealands partisystem	71
4.3	Endringer i representasjon av etniske minoritetsgrupper under MMP	72
4.3.1	Representasjon av maorier	74
4.3.2	Representasjon av pasifika	75
4.3.3	Representasjon av asiatiske minoritetsgrupper	76
4.4	Hvordan velges etniske minoritetsrepresentanter under MMP?	77
4.4.1	Partier for etniske minoritetsgrupper	78
4.4.2	Valg av minoritetsrepresentanter fra ikke-etniske partier	79
4.5	Avsluttende diskusjon	85
4.5.1	Den konsosierte modellen og endringer i minoritetsrepresentasjon	85
4.5.2	Endringer i valg av minoritetsrepresentanter fra ikke-etniske partier	87
4.5.3	Valgordningens effekter på representasjon av etniske minoritetsgrupper	89
5	Oppsummering og konklusjon	90
5.1	Teoretiske perspektiver	90
5.2	Hovedfunn	91
5.2.1	Betydningen av kontekstuelle variabler og politiske eliter	92
5.2.2	Effekter av valgordningen og samspillet med andre faktorer	94
5.3	Metodologiske og empiriske utfordringer	96
5.3.1	Forskningsdesign og valg av case	97
5.3.2	Empirisk materiale og kildegrunnlag	97
5.4	Konklusjon og veien videre	98
	Litteraturliste	100
	Appendiks 1	108
	Appendiks 2	109
	Appendiks 3	111

Liste over figurer og tabeller

Figur 1.1 Antatt sammenheng mellom en proporsjonal valgordning og minoritetsrepresentasjon i den konsosierte modellen.....	15
Figur 1.2 Antatt sammenheng mellom preferansevalgordninger og minoritetsrepresentasjon i den sentripetale modellen.....	17
Figur 1.3 Antatt sammenheng mellom en proporsjonal valgordning med lukkede partilister og minoritetsrepresentasjon.....	19
Figur 3.1 Etniske minoritetsgrupper New Zealand 1874 - 2013	54
Figur 4.1 Disproporsjonalitet (LSq) for parlamentsvalg i perioden 1946-2011.....	66
Figur 4.2 Effektivt antall partier på parlaments- (EPP) og velgernivå (EEP) for parlamentsvalg i perioden 1946-2011	68
Figur 4.3 Samlet oppslutning for Labour og National ved parlamentsvalg 1946 - 2011	70
Figur 4.4 Prosentandel minoritetsrepresentanter i det new zealandske parlamentet 1946 - 2011	72
Figur 4.5 Maorirepresentanter i det new zealandske parlamentet 1972 - 2011	74
Figur 4.6 Pasifikarepresentanter i det new zealandske parlamentet 1990 - 2011	76
Figur 4.7 Asiatiske representanter i det new zealandske parlamentet 1987 - 2011	77
Tabell 4.1 Maorirepresentanter valgt i perioden 1996 til 2011 fordelt på parti og valgmåte (absolutte tall).....	80
Tabell 4.2 Valgte representanter fra reserverte maoridistrikter i perioden 1996 til 2011 med partitilhørighet (absolutte tall).....	81
Tabell 4.3 Pasifikarepresentanter valgt i perioden 1996 til 2011 fordelt på parti og valgmåte (absolutte tall).....	83
Tabell 4.4 Asiatiske representanter valgt i perioden 1996 til 2011 fordelt på parti og valgmåte (absolutte tall).....	84
Tabell 4.5 Totalt antall minoritetsrepresentanter valgt fra nasjonale partilister og enmannskretser 1996 – 2011 inkludert representanter fra reserverte maoridistrikter (absolutte tall).....	87
Tabell 4.6 Totalt antall minoritetsrepresentanter valgt fra nasjonale partilister og enmannskretser 1996 – 2011 ekskludert representanter fra reserverte maoridistrikter (absolutte tall).....	88

Forkortelser

FPTP	First Past the Post (flertallsvalg i enmannskretser)
MMP	Mixed Member Proportional
PR	Proportional Representation (forholdstallsvalg)

1 Introduksjon, teori og problemstilling

An appropriate electoral system in a divided society is arguably the most important mechanism through which parties in conflict can adopt a democratic conflict-regulating practice (Sisk 1996:58).

Denne avhandlingen skal handle om forholdet mellom valgordninger og politisk representasjon av minoritetsgrupper. Valgordninger er sentrale for å sikre demokratisk stabilitet i stater der man har flere konkurrerende etniske grupperinger, fordi de vil være med på å påvirke i hvilken grad og på hvilken måte minoritetsgruppene inkluderes i den demokratiske beslutningsprosessen (Lijphart 1977; Horowitz 1985; Sisk 1996). Mer konkret skal jeg i denne studien undersøke i hvilken grad valgordningen påvirker representasjon av minoritetsgrupper i nasjonale parlamenter, og på hvilken måte ulike valgordninger fører til forskjeller i representasjon av slike grupper.

Valgordningens rolle i å sikre representasjon av etniske minoritetsgrupper er behandlet inngående i den litteraturen som ser på forholdet mellom institusjoner og demokratisk stabilitet. I denne tradisjonen finnes det i følge Reilly (2001:20) to dominerende tilnærminger. Den første av disse er den konsosierte modellen, som vektlegger betydningen av *institusjoner* for å skape demokratisk stabilitet. Den andre tilnærmingen er den sentripetale modellen, som fokuserer på å skape *insentiver* til modererende atferd hos politiske aktører og partier (Reynolds 2011:20). Denne studien vil ta utgangspunkt i de to modellene, men vil i tillegg undersøke samspillet mellom valgordninger og politiske partier. Dette vil gjøres ut fra en antakelse om at partiene i stor grad kontrollerer hvilke representanter som bli nominert og valgt til nasjonale parlamenter (Müller 2000; Norris 2006). Valgordninger er viktig i denne sammenhengen, ettersom de gir partier ulike insentiver til å integrere minoritetskandidater (Gerring og Thacker 2008:47-58; Taagepera 2007:697).

Disse forholdene vil kunne undersøkes på flere måter. Land som endrer sin valgordning vil være egnet for valgordningsstudier fordi de gjør det mulig å holde en rekke forstyrrende faktorer konstante. Et eksempel på dette er New Zealand som endret sin valgordning fra FPTP til MMP i 1993 (Shugart 2005:34). Undersøkelsene i denne avhandlingen vil derfor gjennomføres som en casestudie av New Zealand.

1.1 Teoretisk utgangspunkt

I det følgende vil studiens teoretiske rammeverk presenteres. I tillegg til å fremstille de teoretiske modellene og tilnærmingene, vil det være viktig å plassere oppgaven i en større faghistorisk sammenheng. Først vil det være nødvendig å se nærmere på to demokratiteoretiske perspektiver som ofte knyttes opp mot utformingen av selve valgordningen (Lijphart 2012:1-3). Deretter vil relevante utviklingstrekk innenfor valgordningsstudier som forskningsfelt gjennomgå. Det må presiseres at denne gjennomgangen ikke har ambisjoner om gi en fullstendig oversikt over demokratiteoretiske retninger og valgordningsstudier ettersom den kun er ment som et forsøk på å belyse de delene av fagfeltet som anses som relevante for denne studien.

1.1.1 Demokratiteoretisk grunnlag

Demokrati som begrep er vanskelig å definere på en klar måte og det finnes derfor en rekke ulike definisjoner (Rasch 1999:7-23). Robert A. Dahl (1971:1) hevder et sentralt trekk ved demokratiet er at styrende myndigheter følger folkets preferanser, samtidig som disse preferansene tillegges lik vekt. Dahl (1971:2-3; 2006:63-89) fremsetter deretter åtte rettigheter som stater må tilby alle borgere for å kunne kalles demokratiske: i) organisasjonsfrihet og frihet til å bli medlem i disse, ii) ytringsfrihet, iii) stemmerett, iv) valgbarhet til offentlige posisjoner, v) fri politisk konkurranse, slik at politiske ledere kan konkurrere om støtte og stemmer, vi) alternative kilder til informasjon, vii) frie og rettferdige valg, og viii) institusjoner som gjør offentlig politikk avhengige av stemmer og andre uttrykk for borgernes preferanser. Ingen demokratiske stater vil i realiteten oppfylle alle de åtte punktene perfekt, men kan i ulike grad ses som tilnærminger til den demokratiske idealtypen (Dahl 2006:71). En slik forståelse av demokratibegrepet vil ligge til grunn for den følgende gjennomgangen av forholdet mellom demokratiteoretiske prinsipper og valgordninger.

I moderne samfunn vil demokratisk styre i de aller fleste tilfeller innebære et representativt styre (Rasch 1999:21). Valgordningen er i den sammenheng sentral, fordi den avgjør hvordan velgernes stemmer omgjøres til politisk representasjon (Gallagher og Mitchell 2005a:3). Lijphart (1994:1) beskriver derfor valgordningen som en fundamental del av det representative demokratiet. En valgordning defineres her som "[...] the set of rules that structure how votes are cast at elections for a representative assembly and how these votes are

then converted into seats in that assembly” (Gallagher og Mitchell 2005a:3). Denne definisjonen skiller valgordningsbegrepet fra valglovgivningen mer generelt. Dette vil være hensiktsmessig for denne studien, fordi det da blir mulig å kun fokusere på valgordningen fremfor valglovgivningen i sin helhet (Gallagher og Mitchell 2005a:3).

Et hovedskille mellom ulike typer av valgordninger kan i følge Lijphart og Grofman (1984) trekkes mellom flertallsvalgordninger på den ene siden og proporsjonale valgordninger på den andre. Utgangspunktet for dette skillet er to konkurrerende hensyn som gjør seg gjeldende ved utformingen av valgordninger – avveien mellom styringseffektivitet og representasjonsbredde (Lijphart og Grofman 1984:5-7). Disse hensynene kan spores tilbake til to ulike oppfatninger av hva demokratisk styre innebærer (Lijphart 2012:1-3). Mens begge tradisjonene i utgangspunktet er enige om at både styringseffektivitet og representasjonsbredde er viktig for et godt demokratisk styre, er de uenige om hvilket av disse hensynene som bør veie tyngst (Lijphart og Grofman 1984). Med tanke på Dahls (1971) definisjon av demokrati, vil denne uenigheten være spesielt relatert til hvilke preferanser offentlige vedtak skal følge (Lijphart 2012:2). Dette vil være spesielt relevant i de tilfellene der det er uenighet rundt ulike politiske handlingsalternativer. Samtidig kan det stilles spørsmål ved hva som kan sies å utgjøre et rettferdig valg (Dahl 2000:132). For å belyse dette, er det nødvendig å se nærmere på hvordan de to tradisjonene forholder seg til begrepene styringsdyktighet og representasjonsbredde, samt hvilke idealer disse tradisjonene mener valgordningen skal følge.

Prinsippet om styringseffektivitet og regjeringsstabilitet vil være tuftet på en forståelse av demokrati som styre i overensstemmelse med folkeflertallets preferanser (Lijphart 2012:2). En slik forståelse av demokratisk styre vil være i henhold til det Dahl (2006:34-62) omtaler som ”populistisk demokrati”, der flertallsstyre benyttes for å sikre offentlige vedtak som samsvarer med preferansene til en majoritet av borgerne. I henhold til et slikt syn er hovedoppgaven for styrende institusjoner å fatte beslutninger på en effektiv måte (Duverger 1984:32). Lijphart (2012:9-29) trekker i denne sammenheng frem det britiske majoritetssystemet som den fremste representanten for en slik demokratiforståelse. Prinsippet om størst mulig representasjonsbredde gjennom proporsjonalitet, vil på sin side kunne begrunnes ut i fra en tanke om at politiske vedtak burde søke å tilfredsstille et bredere spekter av preferanser enn kun flertallets (Lijphart 2012:2). Innenfor denne tradisjonen fremheves det at parlamentet som et representativt organ bør representere alle preferanser i samfunnet og

ikke bare majoritetens (Duverger 1984:32). Denne tilnærmingen vil i større grad ha minoritetsvern som fokus, fordi det er et mål at alle relevante grupper får tilgang til beslutningsprosessen gjennom proporsjonal representasjon (Rasch 1999:98). Dahl (2006:38-60) peker på at majoritetsstyre vil være problematisk dersom enkelte grupper er i permanent mindretall, fordi deres preferanser og synspunkter vil bli oversett i alle beslutningsprosesser. Dette vil være et sentralt argument for å innføre proporsjonal representasjon, ettersom flertallsstyre i stor grad baserer seg på antakelsen om at flertallet faktisk er skiftende mellom grupper, slik at ingen parter er henvist til permanent opposisjon (Lijphart 2012:30-33).

De to tradisjonene vil i tillegg være nært knyttet til forholdet mellom valgordningen på den ene siden og partisystemet på den andre (Duverger 1984). Flertallsvalgordninger vil foretrekkes innenfor tradisjonen som vektlegger styringseffektivitet som demokratiets fremste ideal, mens proporsjonale ordninger vil foretrekkes der prinsippet om representasjonsbredde veier tyngst (Lijphart 2012:130). De ulike preferansene for valgordninger skyldes i stor grad de effektene valgordningen har på det politiske system generelt og partisystemet spesielt (Duverger 1984:32). Forholdet mellom flertallsvalg i enmannskretser og forekomsten av et topartisystem er sentral i denne sammenhengen (Lijphart 2012:153-154). I følge Riker (1986) har ideen om et slikt forhold eksistert siden alternativer til flertallsvalgordninger ble oppfunnet, men dette ble først formalisert i "*Duvergers lov*". Det må imidlertid påpekes at valgordninger ikke eksisterer i et vakuum, ettersom slike ordninger utvikles innenfor eksisterende kulturelle og politiske rammer der politiske aktører også er med på å utforme selve valgordningen (Rokkan 2009:147-168). I den sammenheng vil de politiske partiene foretrekke den ordningen som i størst grad maksimerer eget resultat (Lipset og Rokkan 1967:30; Duverger 1984).

Flertallsvalg i enmannskretser foretrekkes når idealet om styringseffektivitet står sterkest, ettersom dette er en valgordning som ofte vil overrepresentere to store partier på bekostning av eventuelle små partier (Lijphart og Grofman 1984:5). Dette vil skje fordi det bare er ett parti som kan vinne mandatet fra den enkelte enmannskretsen, mens de tapende partiene vil bli uten representasjon (Lijphart 2012:130). En flertallsvalgordning vil i tillegg kunne skape fabrikkerte flertall, der det største partiet ender opp med å vinne rent flertall av parlamentsmandatene, og dermed regjeringsmakten, med mindre enn halvparten av stemmene (Rasch 1999:101). Bruk av en flertallsvalgordning vil derfor bidra til å skape stabile

ettpartiregjeringer som kontrollerer et rent flertall av parlamentsmandatene (Lijphart og Grofman 1984:5). Fordelen med et slik system er at velgerne både stemmer på et politisk program og på regjeringsalternativet som skal iverksette dette programmet (Duverger 1984). Dette innebærer at regjeringsmakten i systemer som benytter flertallsvalgordninger i stor grad kan sies å utgå direkte fra folket (Rasch 1999:97-102). Med en slik ordning vil små endringer i velgermassen i tillegg kunne få store konsekvenser for partienes valgresultat, noe som gir sterke insentiver til å følge velgernes preferanser (Rasch 1999:101).

Proporsjonale valgordninger vil på sin side foretrekkes når hensynet til representasjonsbredde veier tyngst (Lijphart og Grofman 1984:5-6). I motsetning til flertallsvalgordninger er hovedmålet med forholdstallsordninger å skape størst mulig samsvar mellom partienes valgoppslutning og mandattall (Lijphart 1986:170). Det kan derfor argumenteres for at forholdstallsvalgordninger vil bidra til at det dannes et flerpartisystem (Dahl 2000:135). Dette vil være tilfellet fordi små og mellomstore partier vil ha større mulighet til å bli representert i parlamentet ved bruk av en slik valgordning (Rasch 1999:98). På denne måten kan et større mangfold av de politiske konfliktlinjene som finnes i samfunnet gjenskapes på partisystemnivå (Lijphart 2012:36), slik at forhandlinger og konsensus mellom ulike politiske partier i større grad vil være nødvendig for å sikre parlamentsflertall (Rasch 1999:98). Dermed kan et større spekter av meninger og preferanser få tilgang til den politiske beslutningsprosessen (Lijphart 1977). Politiske beslutninger som fattes i et slikt system vil derfor kunne sies å være representative for en større andel av befolkningen enn de som gjøres i et system med flertallsvalg (Lijphart 2012).

Idealet om politisk representasjon av minoritetsgrupper vil derfor i stor grad kunne knyttes til den demokratiteoretiske tradisjonen som vektlegger proporsjonalitet som demokratiets viktigste prinsipp (Lijphart 1977; Lijphart 2012; Horowitz 1985; Sisk 1996; Reynolds 2011; Reilly 2001; Norris 2004). Dette er tilfelle fordi det hovedsakelig er innenfor denne retningen at mindretallsvern betraktes som et viktig hensyn (Lijphart 2012). De teoretiske perspektivene som benyttes i denne studien, vil derfor i stor grad kunne knyttes til demokratiforståelsen som vektlegger proporsjonalitet og representasjonsbredde fremfor styringseffektivitet og regjeringsstabilitet.

1.1.2 Teoretiske perspektiver på studiet av valgordninger

De første studiene av valgordninger kan i stor grad betegnes som deskriptive studier av enkeltland eller som anbefalinger av ulike valgordninger i forbindelse med debatten rundt avveiningen mellom proporsjonalitet og styringseffektivitet. Disse bidragene følger i liten grad den systematiske og komparative tilnærmingen som benyttes i nyere forskning (Shugart 2005). Selv om disse studiene kan betraktes som grunnlaget for dagens forskningsfelt, vil den følgende gjennomgangen derfor ikke se nærmere på slike bidrag. I følge Lijphart (1985a) kan en mulig inndeling av valgordningsstudier gjøres etter hvorvidt valgordninger studeres som avhengig eller uavhengig variabel. Av disse er det tilnærmingen som behandler valgordninger som uavhengige variabler som har vært den dominerende på forskningsfeltet (Shugart 2005:28). Ettersom denne studien skal undersøke valgordningers påvirkning på representasjon av minoritetsgrupper, vil avhandlingen falle inn under denne fagtradisjonen. Den følgende gjennomgangen av eksisterende forskning vil derfor begynne med studier som ser på valgordninger som uavhengige variabler.

Valgordninger som uavhengige variabler

Innenfor denne tradisjonen kan Maurice Duvergers ”Political Parties” betraktes som det første sentrale bidraget (Shugart 2005:28). Duverger (1962:206-280) undersøker forholdet mellom ulike valgordninger og partisystemer, og finner at disse to elementene i stor grad henger sammen. Boken la med dette grunnlaget for tradisjonen som ser på valgordningens effekter ved å undersøke påvirkningsforholdet mellom ulike typer av valgordninger og partisystemer (Shugart 2005:28). Duverger (1962:217) fremhever i denne studien det nærmest lovmessige forholdet mellom en flertallsvalgordning og forekomsten av et topartisystem. Dette funnet har i ettertid blitt kjent under navnet ”*Duvergers lov*” (Riker 1986).¹ I det samme bidraget presenterer Duverger (1962:239) også to hypoteser om forholdet mellom henholdsvis proporsjonale valgordninger og flertallsvalg i to omganger, og forekomsten av flerpartisystemer. Disse har imidlertid ikke oppnådd samme status i litteraturen (Riker 1986). Sammenhengen mellom valgordninger og ulike elementer ved partisystemer, ble med dette bidraget etablert som et kjerneområde for valgordningsforskning (Shugart 2005:28). Slike sammenhenger har som sin fordel at informasjon om bl.a. valgoppslutning, mandatfordelinger og partiantall er godt egnet for kvantitativ analyse, noe som kan bidra til å forklare hvorfor

¹ Duverger (1986) hevder selv at denne sammenhengen aldri ble omtalt direkte som en lov i det originale bidraget, men at dette forholdet har blitt tillagt lovliknende egenskaper i ettertid.

tradisjonelle valgordningsstudier ofte har benyttet en kvantitativ, variabelorientert tilnærming (Taagepera og Shugart 1989:5).

Store deler av forskningen på dette feltet har som følge av dette analysert sammenhengene mellom valgordninger og partisystemer ved hjelp av kvantitative teknikker. En spesielt fremtredende del av dette har vært hvordan ulike elementer av valgordninger har betydning for proporsjonaliteten mellom stemmer og mandatfordeling, og hvordan dette påvirker antall partier i et politisk system (Shugart 2005:29-30). Av tidlige bidrag innenfor denne forskningstradisjonen, ser Rae (1971) på hvordan de tre elementene mandatberegningsformel, distriktsstørrelse og strukturering av stemmegivning påvirket trekk ved partisystemene i tyve land i perioden 1945 til 1965. Rae (1971:47-64) definerer ti partisystemvariabler for velger- og parlamentsnivå, som igjen kan deles inn i fem kategorier: i) antall partier, ii) andel av stemmer/ mandater som tilfaller det største partiet, iii) andel stemmer/ mandater som går til de to største partiene, iv) fraksjonalisering av partisystemet, og v) forandringer i fordelingen av stemmer/ mandater mellom to valg. I tillegg til dette benyttes antall partier som kan inngå en minste vinnende koalisjon som en egen variabel. Rae (1971) finner at alle valgordninger favoriserer de største partiene i systemet, men at flertallsvalgordninger gjør dette i større grad enn proporsjonale ordninger. I tillegg finner Rae (1971) at proporsjonale valgordninger og store valgdistrikter både vil bidra til å øke antall partier i systemet og redusere regjeringsstabiliteten, men at dette er avhengig av faktorer som partienes andel av stemmene og geografisk konsentrasjon av partienes velgere. I forlengelse av dette utvider Taagepera og Shugart (1989) antall variabler ytterligere, og finner at regjeringsstabilitet, proporsjonalitet og antall parlamentspartier er avhengig av et komplekst samspill mellom en rekke mekaniske faktorer som distriktsstørrelse, mandatberegningsformel og den valgte forsamlingens størrelse.

Gjennom å studere sammenhenger mellom valgordninger, proporsjonalitet og effekter på partisystemer, har det også vært debattert hvordan slike forhold best kan beskrives kvantitativt. Som følge av dette, har det blitt lansert en rekke fragmenterings- og proporsjonalitetsmål. Lijphart (1985a) peker på at bruk av tidlige disproporsjonalitetsindekser som Raes indeks eller Loosemore-Hanby-indeksen vil kunne gi ulike rangeringer av hvilke valgresultater og mandatfordelinger som betraktes som mest disproporsjonale. Begge disse indeksene baserer seg på forskjeller mellom stemmer og mandater, men fungerer noe ulikt

(Lijphart 1985a:10-11; Gallagher 1991). Det at ulike indekser gir forskjellige rangeringer av valgresultater beskrives av Lijphart (1985a) som problematisk ettersom valgordningens effekt på proporsjonalitet regnes som et kjerneområde for forskningen. Gallaghers indeks må i noen grad kunne betraktes som løsningen på dette problemet, ettersom denne i dag har etablert seg som en standard for å måle disproporsjonalitet (Gallagher og Mitchell 2005b:602). Indeksen ble lansert av Michael Gallagher (1991) som hevdet at tidligere disproporsjonalitetsindekser implisitt favoriserer en bestemt type valgordninger gjennom måten disse indeksene kalkuleres på. Ettersom Gallaghers indeks vil bli benyttet videre i denne studien, vil en nærmere gjennomgang av denne gjøres i avhandlingens metodekapittel.

Med tanke på kvantitative fragmenteringsmål på partisystemnivå, er *effektivt antall partier* det mest benyttede målet for dette i dagens forskning (Gallagher og Mitchell 2005b:598-602). Målet ble lansert av Laakso og Taagepera (1979) som et forsøk på å operasjonalisere hvordan antall partier i et politisk system kan beskrives kvantitativt med utgangspunkt i eksisterende indekser for fraksjonalisering. Indeksen tar partienes relative størrelser med i beregningen for å reflektere det faktum at små partier har mindre innflytelse enn store partier og slik sett må betraktes som mindre relevante (Dalton 2008:902-903). Forfatterne hevder at fraksjonaliseringen i velgermassen vil være høyere enn den som finnes på parlamentsnivå, og at store forskjeller mellom de to nivåene kan være forbundet med redusert regjeringsstabilitet (Laakso og Taagepera 1979:23-26). Ettersom effektivt antall partier skal benyttes i denne avhandlingen for å fremstille trekk ved partisystemer, vil en nærmere gjennomgang og diskusjon av dette målet gjøres i studiens metodekapittel.

Et annet sentralt tema innenfor valgordningsforskningen har vært hvordan ulike mandatberegningsformler kan rangeres med tanke på proporsjonalitet og effekter på fraksjonalisering. Lijphart (1986) hevder at proporsjonale valgordninger vil kunne rangeres etter i hvilken grad disse skaper proporsjonalitet mellom stemmer og mandater, samt hvorvidt store og små partier behandles likt. Gallagher (1992) hevder på sin side at en rangering av formler for mandatfordeling etter proporsjonalitet vil være problematisk ettersom ulike metoder benytter ulike definisjoner av proporsjonalitet. I tillegg peker Gallagher (1992:494-495) på at disproporsjonalitet mellom valgresultater og mandatfordelinger også kan betraktes som et resultat av størrelsen på valgdistriktene heller enn mandatberegningsformelen i seg selv. Dette er i overensstemmelse med Taagepera og Shugart (1989) som finner at

valgdistriktenes størrelse i stor grad vil påvirke proporsjonaliteten i partisystemet på parlamentsnivå. Det kan på bakgrunn av dette hevdes at det eksisterer et samspill mellom de ulike elementene av valgordningen og at en rangering som utelukkende fokuserer på mandatberegningsformler derfor vil kunne være problematisk.

I 1985 foretok Arend Lijphart (1985a) en gjennomgang av datidens forskningsfelt og kom frem til at dette måtte kunne beskrives som underutviklet sammenliknet med andre områder av statsvitenskapen. I denne artikkelen trekker Lijphart (1985a) frem en rekke nye elementer ved valgordninger som han hevder vil være velegnet for fremtidig forskning. Selv om artikkelen må regnes som et debattinnlegg, illustrerer den hvordan valgordningsstudier frem mot 1990-tallet utviklet seg fra å studere et lite antall elementer ved valgordninger, til å bli et felt med et bredere fokus. Til tross for denne utviklingen, anses fremdeles sammenhengen mellom elementer av valgordningen og partisystemet som et kjerneområde (Shugart 2005). Dette forholdet er derfor også behandlet i nyere litteratur. Et eksempel på dette er Lijphart (1994), som undersøker valgordningers effekter på disproporsjonalitet, fragmentering og tendenser til fabrikkerte flertall. I forhold til Rae (1971), utvider Lijphart (1994) antall valgordningsvariabler til å omfatte stemmegivningsstruktur, geografisk fordeling av mandater, skillet mellom valg i parlamentariske og presidentielle systemer, samt mulighet for listeforbund.

Det kan derfor argumenteres for at utviklingen har gått i retning av at man supplerer de tradisjonelle kjerneelementene i valgordningsforskningen med nye variabler som antas å ha en effekt på det politiske systemet. Som følge av dette hevder Lijphart (2012:131-132) at en valgordning består av elementene i) mandatberegningsformel, ii) størrelsen på valgdistriktene, iii) sperregrenser, iv) den valgte forsamlingens størrelse, v) eventuell påvirkning mellom president- og parlamentsvalg, vi) geografisk skjevfordeling av mandater, og vii) muligheter for listeforbund. Gallagher og Mitchell (2005a) klassifiserer på sin side valgordninger etter i) distriktsstørrelse, ii) antall stemmer som avlegges, iii) muligheter for preferansevalg, iv) nominasjonsprosess innad i partiene, v) ulike nivåer for mandatfordeling og utjevningsmandater, og vi) sperregrenser. Dette viser at det neppe vil finnes en fullstendig oversikt over hvilke elementer av valgordninger som kan tenkes å ha en effekt på det politiske systemet.

Som det fremgår av denne gjennomgangen har den dominerende tilnærmingen til studiet av valgordninger i liten grad lagt vekt på valgordningers historiske og politiske opphav. I den sammenheng påpeker Grofman (1999:x-xi) at valgordninger må betraktes som "embedded institutions" ettersom slike ordningers utforming og virkemåte er betinget av politisk og historisk kontekst. En valgordning kan derfor vanskelig forstås fullstendig uten å ta hensyn til hvordan historiske og politiske hendelser og prosesser har vært med på å påvirke utformingen av nåværende ordninger, samtidig som tidligere forhandlinger mellom ulike parter er med på å legge føringer for videre utvikling eller endringer (Aardal 2010:76-77). Det er derfor liten grunn til å behandle valgordninger utelukkende som et sett med uavhengige variabler (Lipset og Rokkan 1967:30). Som følge av dette vil denne studien av forholdet mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon også se nærmere på valgordningens historiske utvikling. Det vil derfor være nødvendig å omtale forskningstradisjonen som betrakter valgordninger som avhengig variabel.

Valgordningen som avhengig variabel

Innenfor denne tradisjonen betraktes forskjeller i politiske, historiske og sosio-demografiske faktorer som opphavet til bruk av ulike valgordninger (Lijphart 1985a). En av de tidlige bidragene på dette feltet er Rokkan (2009), som hevder at sosio-demografiske og kulturelle forskjeller mellom ulike land i Vest-Europa kan forklare hvorfor disse landene benytter ulike valgordninger. Rokkan (2009:147-168) finner med utgangspunkt i dette at de vesteuropeiske statene som historisk sett har vært preget av sosio-demografisk og kulturell heterogenitet i større grad benytter proporsjonale valgordninger enn stater som er mer homogene. Rokkan hevder videre at innføringen av proporsjonal representasjon i dette området har foregått i to ulike faser, der valgordningen først ble benyttet for å hindre representasjon av minoritetsgrupper og deretter som en oppdemmingsstrategi mot den raskt voksende arbeiderklassen etter første verdenskrig (Rokkan 2009:157).

I tillegg til dette kan valgordninger betraktes som resultat av kompromisser mellom ulike politiske partier og aktører (Aardal 2010:76). De politiske partiene vil naturlig nok foretrekke den valgordningen som bidrar til å sikre et best mulig valgresultat for det aktuelle partiet, i form av antall mandater (Duverger 1984:31). Samtidig peker Lipset og Rokkan (1967:30) på at partiene ofte vil kontrollere utformingen av valgordningen. Dette innebærer at de valgordningene som velges i stor grad vil bidra til å styrke de etablerte partienes posisjon,

enten ved å øke partiets representasjon, styrke etablerte alliansepartnere eller ved å hindre utbrytergrupper fra å oppnå representasjon (Lipset og Rokkan 1967:30).

I nyere studier av valgordninger og valgordningsreformer har historiske og politiske prosesser fått større oppmerksomhet.² I følge Norris (1995:4) må dette ses som et resultat av at land som New Zealand, Italia og Japan gjennomførte valgordningsreformer på 1990-tallet, noe som utfordret ideen om valgordninger som et statisk institusjonelt element. I studier som er publisert etter 1990 har man derfor i økende grad vært opptatt av å belyse både opphavet til de ulike valgordningsreformene og hvordan disse reformene har påvirket andre deler av det politiske systemet (Leyenaar og Hazan 2011). Med tanke på denne studien, vil det å belyse valgordningers historiske utvikling være viktig for å få en bedre forståelse av forholdet mellom valgordninger og representasjon av etniske minoriteter (Aardal 2010). Som følge av dette vil denne studien se nærmere på de historiske og politiske prosessene som ligger bak valgordningene som undersøkes. Avhandlingen faller derfor også inn under fagtradisjonen som betrakter valgordninger som avhengige variabler.

1.2 Sammenhengen mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon

Som den faghistoriske gjennomgangen illustrerer, har valgordningens effekter på representasjon av ulike sosio-demografiske grupper ligget utenfor det som tradisjonelt sett har vært oppfattet som kjerneområdet for valgordningsstudier. Den mest fremtredende delen av forskningen som fokuserer på dette temaet, er tradisjonen som ser på representasjon av kvinner i folkevalgte forsamlinger (Shugart 2005:45). Med tanke på forholdet mellom valgordninger og representasjon av denne gruppen, finner Norris (2004) at kvinner i større grad blir representert i nasjonale parlament dersom en proporsjonal valgordning benyttes. I tillegg finner hun at tiltak som er utformet for å øke representasjon av kvinner lettere implementeres i land som benytter proporsjonale valgordninger. Lijphart (2012:280-282) hevder på sin side at proporsjonale valgordninger i større grad enn flertallsvalgordninger fører til økt representasjon av kvinner, og at dette forholdet også vil gjelde for etniske minoritetsgrupper. Et slikt argument finnes også hos Taagepera (1994), som skriver at proporsjonale valgordninger med store valgdistrikter og innslag av personvalg vil gi økt

² Se for eksempel Gallagher og Mitchell (2005c).

representasjon av kvinner og minoriteter. Taagepera mener årsaken til dette er at proporsjonale valgordninger enten vil gjøre det lettere for mindre gruppebaserte partier å bli representert i parlamentet, eller medføre at store partier i økende grad vil nominere kandidater fra minoritetsgruppene. Taagepera (1994:224) påpeker imidlertid at valgordningens effekter på representasjon av minoritetsgrupper er lite studert som følge av mangel på data om slike grupper.

Antakelsen om at valgordninger vil ha de samme effektene på kvinner og minoritetsgrupper kan imidlertid være problematisk, ettersom det vil kunne finnes enkelte viktige forskjeller mellom disse gruppene. Shugart (1994) hevder i den sammenheng at saker som angår religiøse, språklige eller etniske minoritetsgrupper oftere vil føre til opprettelse av separate politiske partier, sammenliknet med saker som angår kvinner som gruppe. I tillegg til dette regnes konflikter mellom ulike etniske grupper som en av de dypeste formene for politisk konflikt (Norris 2004). Det kan derfor argumenteres for at politiske saker som angår kvinner er politisk signifikante på en annen måte enn de sakene som angår etniske minoriteter, ettersom etniske minoritetsgrupper i større grad vil kunne ha andre preferanser for politiske partier eller alternativer enn den dominerende majoritetsgruppen (Shugart 1994).

I følge Zimmerman (1994:3) vil manglende politisk representasjon av minoritetsgrupper kunne medføre at saker som er viktige for disse gruppene ikke får oppmerksomhet under utforming og behandling av politikk. Dette kan føre til at enkelte grupper i samfunnet blir fremmedgjort fra det politiske systemet i sin helhet. Valgordningen er derfor et sentralt institusjonelt element som kan bidra til å skape nasjonal enhet eller splittelse, ettersom den er avgjørende for å gi minoritetsgrupper tilgang til den politiske beslutningsprosessen (Zimmerman 1994:3). Slik sett vil kunnskap om valgordningens påvirkning på representasjon av minoritetsgrupper være viktig, fordi manglende representasjon av slike grupper vil kunne føre til økt konfliktnivå i samfunn der etnisitet eller annen gruppetilhørighet kan betraktes som en potensiell skillelinje (Reilly 2001; Reynolds 2011; Sisk 1996).

Innenfor forskningen som ser mer spesifikt på forholdet mellom valgordninger og representasjon av minoritetsgrupper står prinsippet om proporsjonal representasjon sentralt. Shugart (1994:34) hevder at proporsjonal representasjon vil være nødvendig dersom minoritetsgrupper skal ha mulighet for å ta del i den politiske beslutningsprosessen. Dette

synet på valgordninger deles av de fleste bidrag innenfor denne forskningstradisjonen. Sisk (1996) hevder for eksempel at ordninger basert på flertallsstyre vil være dårlig egnet for samfunn med etniske minoritetsgrupperinger, fordi dette vil føre til at slike grupper mer eller mindre vil bli uten mulighet til å påvirke politiske beslutningsprosesser. Proporsjonale valgordninger vil derfor i stor grad foretrekkes for å sikre inklusjon av minoritetsgrupper og redusere konfliktnivået i samfunn med konkurrerende etniske grupperinger (Lijphart 1977).

Sammenhengen mellom valgordninger og representasjon av minoritetsgrupper er et sentralt tema innenfor den såkalte "electoral engineering"-tradisjonen, som er opptatt av hvordan politiske institusjoner kan utformes for å fremme demokratisk stabilitet (Reilly 2001; Norris 2004). Innenfor denne tradisjonen er den konsosierte- og den sentripetale modellen de teoretiske hovedtilnærmingene (Reilly 2001:20). Den konsosierte modellen fremhever viktigheten av institusjoner som fremmer inklusjon av relevante minoriteter gjennom proporsjonal representasjon, gjensidig veto og elitesamarbeid for å skape demokratisk stabilitet (Norris 2004:209). Den sentripetale modellen legger på sin side vekt på at demokratiske institusjoner må skape insentiver til moderasjon hos politiske aktører slik at det dannes en sentripetal dynamikk i konkurransen mellom ulike kandidater og partier (Reynolds 2011:20-21). De to modellene baserer seg dermed på ulike antakelser om hvordan demokratiske institusjoner kan utformes for å skape stabilitet i samfunn preget av konflikt mellom ulike etniske grupper (Reilly 2001:20). Den følgende gjennomgangen vil spesielt fokusere på modellenes antakelser om sammenhengen mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon.

1.2.1 Den konsosierte modellen

Den konsosierte modellen kan i stor grad knyttes til Arend Lijphart (Norris 2004:209). Modellen var i utgangspunktet et forsøk på å nyansere Almonds (1956) demokratitypologi (Lijphart 1977:1-24), men har over tid blitt den dominerende retningen innen feltet (Norris 2004:209).³ Den følgende gjennomgangen vil fokusere spesielt på valgordningers rolle i denne modellen.

³ For den originale utledningen av modellen, se Lijphart (1968) og (1969).

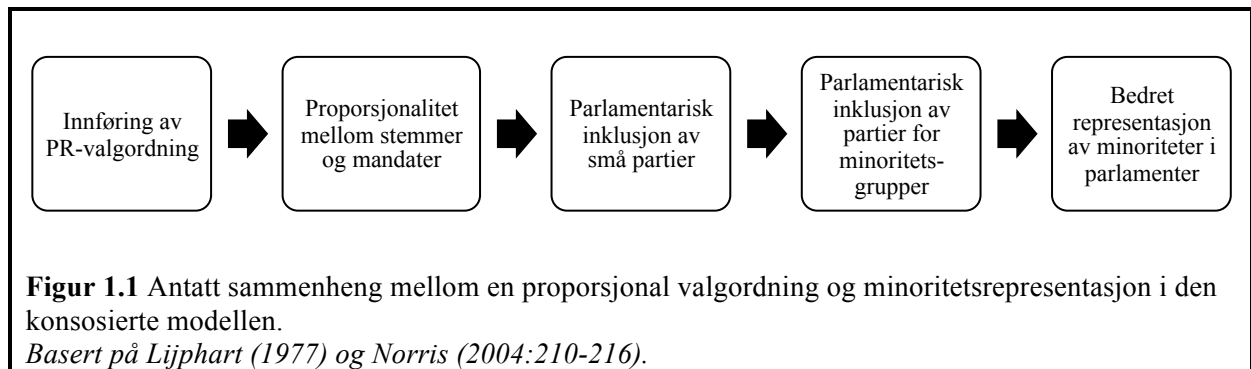
Almond (1956) skiller i utgangspunktet mellom angloamerikanske, kontinentaleuropeiske, preindustrielle og totalitære regimer, på bakgrunn av trekk ved landenes politiske kultur og rollestruktur. Lijphart (1977:14-16) hevder imidlertid at denne klassifiseringen er mangelfull ettersom den behandler Nederland, Belgia, Østerrike og Sveits som underkategorier mellom de angloamerikanske og kontinentaleuropeiske idealtypene og dermed overser viktige særtrekk ved disse. Lijpharts (1968; 1969; 1977) mål er derfor i utgangspunktet å utvide Almonds (1956) typologi med en ny hovedkategori basert på disse fire konsosierte demokratiene. Disse landene viser i følge Lijphart (1977:14-16) at demokratisk stabilitet også er mulig i plurale samfunn. Dette begrepet betegner samfunn som er delt etter segmenterende skillelinjer som religion, ideologi, språk, region, kultur, rase eller etnisitet, og der disse skillelinjene gir opphav til egne organisasjoner (Lijphart 1977:3-4).⁴

Lijphart (1977:1-24) påpeker at demokrati er mulig i plurale samfunn, men at dette krever institusjoner som er utformet for å overkomme effektene av de segmenterende skillelinjene. Maktdeling og samarbeid mellom politiske eliter er sentrale elementer for å klare dette (Sisk 1996:34-40). Mer konkret vil dette, i følge Lijphart (1977:25), innebære at demokratiske institusjoner må utformes for å skape: i) overtallige regjeringskoalisjoner der leder for alle relevante segmenter eller grupper er representert, ii) ordninger for gjensidig veto som beskytter minoritetsinteresser, iii) proporsjonalitet som prinsipp for representasjon og ressursfordeling, iv) stor grad av autonomi for hvert enkelt segment. Elitesamarbeid der alle relevante grupper i samfunnet er representert etter et proporsjonalt prinsipp blir dermed sentralt for å sikre demokratisk stabilitet og konflikthåndtering (Lijphart 1977:25-52). En hovedtanke er at institusjoner må utformes slik at alle relevante grupper inkluderes i den politiske beslutningsprosessen, samtidig som et reelt mindretallsvern oppnås ved muligheten for å blokkere vedtak gjennom gjensidig veto (Lijphart 1977:25-52; Lijphart 1985b).

Valgordningens rolle i modellen vil være av spesiell interesse for denne avhandlingen. Norris (2004:210-216) hevder at den konsosierte modellen hviler på en antakelse om at en proporsjonal valgordning vil bidra til økt representasjon av minoritetsgrupper gjennom at disse først organiserer seg i egne partier, som deretter oppnår representasjon som er proporsjonal med gruppens størrelse. Dermed vil den sentrale mekanismen som antas å sikre minoritetsgruppene politisk representasjon, være at disse organiserer seg i egne politiske

⁴ For en grundig gjennomgang av skillelinjebegrepet, se for eksempel Aardal (1994).

partier basert på tilhørighet til den relevante gruppen (Lijphart 1977). På denne måten vil gruppetilhørighet politiseres slik at eventuelle konflikter mellom samfunnsgrupper vil gjenspeiles i partisystemet (Rokkan 2009; Huber 2012). Basert på dette kan sammenhengen mellom en proporsjonal valgordning og økt representasjon av minoritetsgrupper i henhold til den konsosierte modellen fremstilles som i figur 1.1.

Lijpharts modell har imidlertid også blitt utsatt for kritikk. Den største kritikerne av den konsosierte modellen har vært Donald Horowitz, som står bak den sentripetale modellen (Sisk 1996:34). Horowitz' (1985) modell er i større grad antropologisk forankret og tilbyr derfor en alternativ tilnærming til studie av demokratisk stabilitet og inklusjon av etniske minoriteter. Det følgende avsnittet vil derfor redegjøre for Horowitz' (1985) kritikk av Lijpharts (1977) modell.

1.2.2 Horowitz' kritikk av den konsosierte modellen

I følge Sisk (1996:40) retter kritikken av den konsosierte modellen seg mot modellens antakelser om etniske konflikters virkemåte og dynamikk. Mer konkret peker Horowitz (1985:570-576) på at konflikter i samfunn preget av dype skillelinjer basert på rase, region, kaste eller språk, vil kunne resultere i at politiske eliter mangler friheten til å inngå avtaler på elitenivå.⁵ Horowitz (1985) mener derfor at forholdet mellom de politiske elitene og velgermassen må inkluderes i studiet av etnisk konflikt. Horowitz (1985) hevder videre at etniske skillelinjer vil stikke dypere, være mer konfliktfylte og flere i antall, enn dem som finnes i Lijpharts (1977) plurale samfunn. I tillegg er konflikter i samfunn preget av etniske skillelinjer relativt ofte drevet frem av de politiske elitene, og antakelsen om eliteinitiert

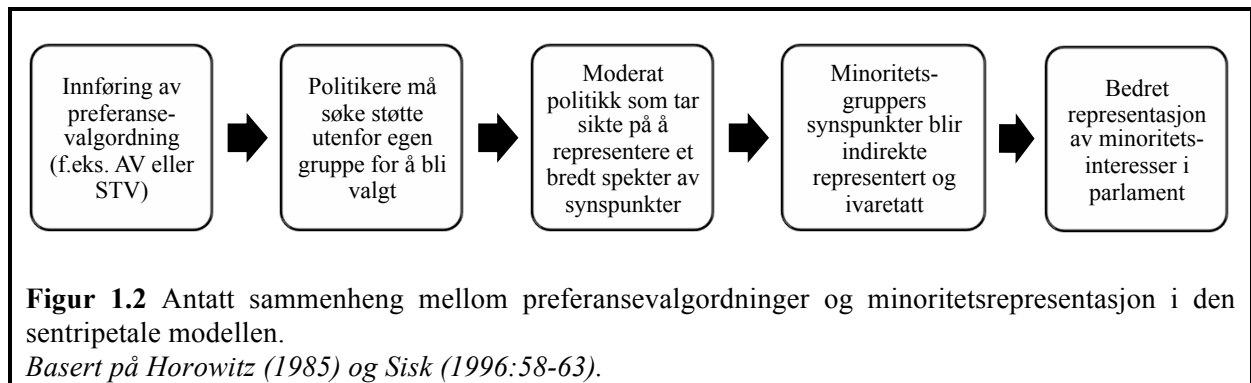
⁵ Slike skillelinjer vil i det følgende omtales som etniske konfliktlinjer (jf. Sisk 1996).

samarbeid vil derfor være problematisk (Horowitz 1985:573-574). I forbindelse med dette peker Sisk (1996:38-40) på at konsosierte institusjoner basert på forhandlinger mellom eliter også kan gi opphav til eliteinitierte konflikter for å styrke egen forhandlingsposisjon i stedet for å skape samarbeid.

Mens den konsosierte modellen bruker institusjonelle løsninger i form av gjensidig veto for å sikre minoritetsvern (Lijphart 1977:36-38; Lijphart 1985b), vil den sentripetale modellen fremheve viktigheten av å skape et politisk system med sentripetal dynamikk, der moderasjon heller enn polarisering belønnes (Horowitz 1985:601-652). Betegnelsen ”sentripetal” innebærer i denne sammenheng at konkurransen mellom partiene i systemet fokuseres *inn mot* moderate velgere i det politiske sentrum (Sisk 1996:41). Behovet for å skape sentripetalitet vil være nært knyttet til dynamikken som Horowitz (1985) antar eksisterer i politiske systemer som er dominert av etniske skillelinjer. Innenfor slike systemer vil det i følge Horowitz (1985) være fristende for politiske aktører og partier å appellere til velgere av samme etniske gruppe, noe som i siste instans vil føre til polarisering mellom ulike etniske partier og sentrifugal konkurranse mellom disse. Denne sentrifugale dynamikken vil være et resultat av at velgere i større grad vil kunne vinnes ved å benytte en mer ekstrem retorikk for å fremme gruppeinteresser fremfor å appellere til moderate krefter i sentrum av det politiske systemet i de tilfeller der etnisk tilhørighet er politisert (Horowitz 1985:333-364).

I følge Sisk (1996:74) er preferansevalgordninger foretrukket i den sentripetale modellen for å motvirke sentrifugale tendenser i samfunn preget av etnisk konflikt. Årsaken til at preferansevalgordninger antas å ha en modererende effekt er at politiske kandidater vil bli avhengige av å appellere til velgere utenfor sin egen gruppe for å sikre seg preferansestemmer av lavere orden for å bli valgt (Reilly 2001:21-22). Dette vil føre til at kandidater eller partier inngår allianser på lokalt nivå i forkant av valg for å sikre bytte av lavere ordens preferansestemmer mellom kandidater innenfor samme allianse (Sisk 1996:45). Når partier eller kandidater blir avhengig av å ha oppslutning fra andre grupper i tillegg til sin egen, vil politikk og krav basert på etnisk gruppetilhørighet kunne virke frastøtende på velgere fra andre grupper (Sisk 1996:43). Dermed vil mer moderate partier og kandidater i større grad bli sikret representasjon ettersom disse vil appellere til et bredere spekter av velgere enn en etnisk gruppe alene (Reilly 2001:22). Dette kan tolkes som at minoritetsinteresser også kan bli representert indirekte i beslutningsprosessen ettersom politiske kandidater må ta hensyn til

minoritetsgruppers preferanser for å bli valgt (Sisk 1996). Sammenhengen som antas å eksistere mellom preferansevalgordninger og representasjon av etniske minoritetsgrupper i den sentripetale modellen kan derfor fremstilles som i figur 1.2:

Som følge av at caset som studeres i denne avhandlingen ikke har benyttet preferansevalgordningene som inngår i den sentripetale modellen, vil denne studien i hovedsak benytte den konsosierte modellen for å analysere det empiriske materialet. Det vil likevel være relevant å inkludere den sentripetale modellens perspektiv på forholdet mellom velgerne og de politiske elitene i denne analysen, ettersom dette i liten grad vektlegges i Lijpharts (1977) modell. Som følge av dette vil den videre drøftingen avgrenses til den konsosierte modellen.

1.2.3 En alternativ tilnærming til valgordningens effekter på representasjon av minoritetsgrupper

Den konsosierte modellen fokuserer i stor grad på hvordan institusjonelle elementer som valgordningen er med på å strukturere konkurranse mellom ulike politiske partier. I følge Shugart (2005:45) er dette imidlertid kun en av to mulige tilnærminger til studiet av forholdet mellom valgordninger og representasjon av ulike sosio-demografiske grupper. Den andre tilnærmingen til dette vil være å se på hvordan valgordninger er med på å påvirke politiske partier når det kommer til integrasjon av minoritetsgrupper i egen organisasjon (Shugart 2005:45-46).⁶ Mens den konsosierte modellen fokuserer på separate politiske partier som representerer etniske minoritetsgrupper, vil et slikt perspektiv i større grad se på endringer

⁶ Shugart (2005:45-46) omtaler disse to tilnærmingene som henholdsvis "intra-party perspective" og "inter-party perspective".

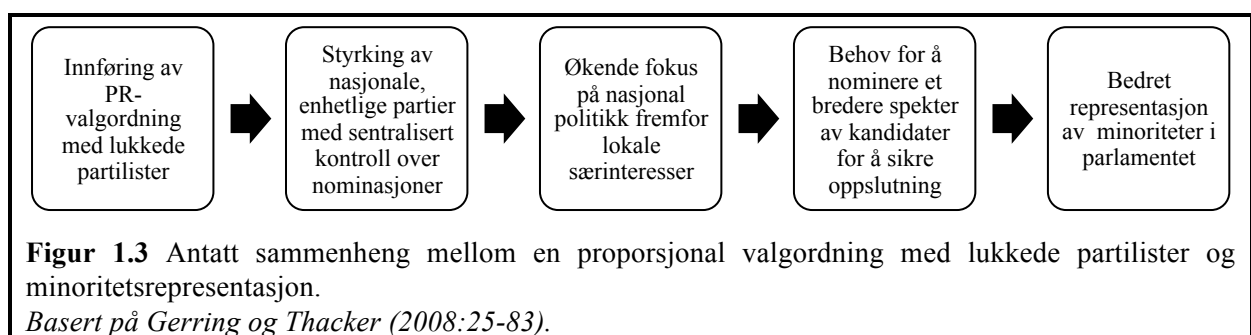
innad i de eksisterende partiene. Et slik perspektiv vil kunne være i tråd med Rokkan (2009:77-78), som påpeker at etablerte politiske partier i stor grad vil forsøke å tilpasse seg samfunnsmessige og institusjonelle endringer. I forlengelse av dette hevder Aardal (1994:223-224) at etablerte partier kan beholde sin dominerende rolle ved å tilpasse seg nye stridsspørsmål og politiske skillelinjer. Etniske minoritetsgrupper kan dermed også oppnå politisk representasjon ved at etablerte politiske partier integrerer minoriteter inn i partiorganisasjonen (Bloemraad og Schönwälder 2013:571). Denne avhandlingen ønsker å kombinere disse tilnærmingene for å studere valgordningens effekter på representasjon av etniske minoritetsgrupper. Dette gjør det nødvendig å presentere teori som omhandler forholdet mellom valgordninger, politiske partier og valg av etniske minoritetskandidater.

I moderne demokratier er politiske partier sentrale aktører når det kommer til overføring av makt fra velgerne til de valgte representantene og ansvarliggjøring av disse (Müller 2000:310-311). De politiske partiene har denne posisjonen fordi de både gjør det mulig for politiske entreprenører å konkurrere effektivt om oppslutning fra velgerne, samtidig som de gjør det mulig å redusere prinsipal/ agent-problemer i forholdet mellom velgere, parti og valgte representanter (Müller 2000:312-329). Valgordningen vil påvirke de politiske partiene ettersom den utgjør et institusjonelt element som er avgjørende for partienes indre organisering (Norris 2006:94-97). Mer konkret dreier dette seg om samspillet mellom valgordningen og partienes nominasjon av kandidater til valg: I systemer med flertallsvalg i enmannskretser vil partienes kandidater ofte nomineres av lokale partigrupper, ettersom slike representanter velges fra et geografisk konsentrert område. Til sammenlikning vil proporsjonale valgordninger med lukkede partilister ofte føre til at nasjonale sentraliserte politiske partier får en mer dominerende rolle i nominasjonsprosessen (Norris 2006:104-106).

Gerring og Thacker (2008:48-57) hevder i den forbindelse at proporsjonale valgordninger som benytter lukkede partilister vil føre til økt inklusjon av etniske minoritetsgrupper ved at partiene i større grad vil nominere representanter fra alle relevante sosio-demografiske grupper på sine lister. Dette er en sentral forskjell fra systemer med flertallsvalgordninger, der partiene bare vil nominere en kandidat i hver enmannskrets. Dersom kun en kandidat skal nomineres, vil de politiske partiene i følge Taagepera (2007:697) foretrekke mannlige kandidater fra den dominerende etniske gruppen i den aktuelle valgkretsen, noe som innebærer at minoritetskandidater i liten grad vil bli nominert. Proporsjonale systemer vil på

sin side være mer inkluderende ettersom det er flere mandater som skal fordeles mellom partiene i hver valgkrets (Gerring og Thacker 2008:49). Dette vil føre til at partiene i større grad nominerer kandidater fra et større antall sosio-demografiske grupper på partilistene for å appellere til en størst mulig andel av velgermassen (Taagepera 2007:697). Dermed vil proporsjonale valgordninger ikke bare kunne føre til økende representasjon av etniske minoritetsgrupper som følge av at disse organiserer seg i egne partier (jf. Lijphart 1977), men også gjennom at ”ikke-etniske” partier i økende grad nominerer og får valgt inn minoritetskandidater på sine partilister (Gerring og Thacker 2008:48).

En proporsjonal valgordning vil også kunne bidra til at konfliktnivået mellom ulike etniske grupper reduseres, ettersom partiene vil aggregere ulike ideer, interesser og identiteter til en mer generell og gruppeuavhengig politikk som appellerer til en nasjonal velgermasse heller enn spesielle gruppeinteresser (Gerring og Thacker 2008). En slik antakelse støttes av Huber (2012) som finner at proporsjonale valgordninger bidrar til at etnisitet som konfliktlinje depolitiseres, slik at andre faktorer enn gruppetilhørighet blir avgjørende for partivalg. En slik antakelse bryter i stor grad med Lijpharts (1977) konsosierte modell, der proporsjonale valgordninger antas å gjøre etnisitet til en mobiliserende konfliktlinje som fører til dannelse av etniske partier. I henhold til dette perspektivet, kan antakelsene om forholdet mellom valgordninger og de politiske partienes integrering av minoritetsgrupper fremstilles som i figur 1.3:

1.2.4 Sentrale elementer fra de to perspektivene

De to perspektivene som er presentert i dette kapitlet vil benyttes for å analysere det empiriske materialet som presenteres i denne studien. Før avhandlingens problemstillinger presenteres, vil det derfor være nødvendig å presisere hvilke elementer fra de to perspektivene som skal benyttes videre. En slik avgrensning vil være viktig, ettersom de valgte elementene vil være med på å bestemme studiens videre fokus.

Den mest sentrale antakelsen fra de to perspektivene er at valgordninger kan påvirke representasjon av etniske minoritetsgrupper både ved å påvirke muligheten for at slike grupper kan danne egne partier, men også ved å endre de etablerte partienes insentiver til å inkludere og nominere minoritetskandidater. Antakelsen om at proporsjonale valgordninger vil føre til opprettelse av separate etniske partier, er hentet fra Lijpharts (1977) konsosierte modell slik denne er fremstilt i avsnitt 1.2.1. Med tanke på den empiriske analysen, vil dette gjøre det relevant å se nærmere på utvikling og endringer på partisystemnivå for å avdekke om endringer i valgordningen har resultert i at etniske partier har blitt representert i parlamentet. Samtidig vil eliteperspektivet som finnes i Lijpharts (1977) modell kunne være relevant med tanke på å analysere den historiske utviklingen i representasjon av etniske minoritetsgrupper.

Antakelsen om at valgordningen vil påvirke de etablerte partiene gjennom å gi disse ulike insentiver til å inkludere og nominere representanter fra minoritetsgrupper, vil gjøre det relevant å studere eventuelle endringer i nominasjonsprosess og indre organisering av de etablerte partiene (jf. Norris 2006 og Gerring og Thacker 2008). Dette vil imidlertid være en såpass omfattende problemstilling at den vil falle utenfor rekkevidden for denne studien. Den empiriske analysen vil derfor kun fokusere på *utfallet* av slike partiinterne prosesser, gjennom å undersøke i hvilken grad valgte minoritetsrepresentanter tilhører ikke-etniske partier, eller separate partier for minoritetsgrupper. Denne tilnærmingen til forholdet mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon vil være et forsøk på å kombinere det Shugart (2005:45-46) omtaler som ”inter-” og ”intra-party perspective”. Samlet sett vil dette rammeverket gjøre det relevant å fokusere på både etniske og ikke-etniske partiers rolle i å gi minoritetsgrupper representasjon i nasjonale parlament.

1.3 Overordnet problemstilling og valg av case

Samlet sett aktualiserer den teoretiske gjennomgangen følgende overordnede problemstilling:

I hvilken grad og på hvilken måte påvirker valgordninger representasjon av etniske minoritetsgrupper, og i hvilken grad kan eventuelle forskjeller forstås ut fra Lijpharts (1977) konsosierte modell på den ene siden, og teorier som legger vekt på ikke-etniske partiers ønske om å integrere minoritetsgrupper på den andre siden?

Som den faghistoriske gjennomgangen i dette kapitlet illustrerer, har en stor del av eksisterende valgordningsforskning benyttet seg av kvantitative teknikker for å belyse valgordningers effekter på andre elementer av det politiske systemet (Shugart 2005). Samtidig har den mer historisk orienterte tradisjonen som ser på valgordninger som avhengige variabler, ofte benyttet seg av kvalitative tilnærminger (Lipset og Rokkan 1967). Denne overordnede problemstillingen vil derfor kunne besvares ved bruk av både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder.

Det må imidlertid påpekes at det også finnes kvalitative forskningsbidrag innenfor tradisjonen som studerer effekter av valgordninger. Disse bidragene består blant annet av casestudier som forsøker å fremstille mer komplekse sammenhenger mellom valgordninger og etnisk konflikt (se for eksempel Lijphart 1977; Horowitz 1985; Lijphart 1985b; Sisk 1996; Reilly 2001; Reynolds 2011). Denne studien ønsker å belyse både den historiske utviklingen av forholdet mellom valgordninger og representasjon av etniske minoriteter, og valgordningenes effekter på representasjon av slike grupper. I den forbindelse kan det argumenteres for at en slik studie vil kunne gjennomføres som en casestudie, ettersom dette gjør det mulig å oppnå en mer dyptgående forståelse av det valgte studieobjektet sammenliknet med en kvantitativ tilnærming (Gerring 2007:49). Styrker og svakheter ved dette forskningsdesignet vil bli behandlet mer inngående i avhandlingens metodekapittel. For å kunne konkretisere den overordnede problemstillingen, vil det imidlertid også være nødvendig å introdusere caset som skal studeres i denne avhandlingen.

I følge Shugart (2005:33-36) vil New Zealand være spesielt godt egnet for studier av valgordningers effekter. Dette skyldes først og fremst at landet endret sin valgordning fra FPTP til MMP i 1993 (Vowles 2005:296). En slik omfattende endring gjør det mulig å i større

grad isolere effekten av valgordningen fra andre forstyrrende variabler (Shugart 2005:34). I tillegg til dette har New Zealand tre etniske minoritetsgrupper som til sammen utgjør en relativt stor andel av landets befolkning (Norris 2004:218-219). Disse er maorier, asiatiske minoriteter og pasifika, som er en betegnelse på minoritetsgrupper som har sitt opphav på de omkringliggende Stillehavssøyene (Smits 2010). Ettersom denne oppgaven skal undersøke både den historiske utviklingen av valgordningen med tanke på minoritetsrepresentasjon, og effekter valgordningen har på representasjon av slike grupper, vil et lite antall minoritetsgrupper gjøre det mulig med et mer intensivt fokus på disse. Dette kan igjen bidra til en bedre forståelse av valgordningens utvikling og effekter. En mer inngående drøfting av studiens forskningsdesign, metodebruk og valg av New Zealand som case, vil gjøres i avhandlingens metodekapittel. Før dette vil det være nødvendig å konkretisere den overordnede problemstillingen i to underproblemstillinger som både omhandler valgordningens historiske fremvekst og valgordningens påvirkning på representasjon av minoritetsgrupper. Det må i denne sammenheng presiseres at det teoretiske rammeverket som inngår i studiens overordnede problemstilling er fast for begge disse underproblemstillingene.

1.4 Konkretiserte problemstillinger

For å få en mer fullstendig forståelse av valgordningen på New Zealand, vil det være nødvendig å belyse de historiske og politiske prosessene som har ført frem til dagens ordning (Grofman 1999; Lipset og Rokkan 1967). Samtidig vil denne historiske fremstillingen, gitt oppgavens tema, måtte avgrenses til representasjon av etniske minoritetsgrupper i landets parlament. Dette vil gjøres for å kunne fokusere mer intensivt på disse gruppene. Samlet sett kan dette konkretiseres i følgende problemstilling:

P₁: På hvilken måte og i hvilken grad har utviklingen av New Zealands valgordning fra 1840 til 1993 tatt hensyn til representasjon av etniske minoritetsgrupper, og hvordan har slike hensyn kommet til uttrykk i parlamentsrepresentasjon av landets minoritetsgrupper?

I tillegg til å belyse den historiske utviklingen som har ført frem til dagens valgordning, skal denne studien undersøke hvordan valgordningsendringen i 1993 har påvirket representasjon av etniske minoritetsgrupper i landets parlament. Denne endringen vil gjøre det mulig å studere effektene av FPTP og MMP, ettersom man kan sammenlikne omfanget av

minoritetsrepresentasjon før og etter valgordningsreformen (Shugart 2005:34). Samlet sett kan dette konkretiseres i følgende problemstilling:

***P₂:** I hvilken grad og på hvilken måte har valgordningsendringen på New Zealand i 1993 fra FPTP til MMP påvirket representasjon av landets minoritetsgrupper i parlamentet?*

Gitt disse problemstillingene, vil den følgende studien ha som mål å belyse utviklingen i parlamentsrepresentasjon av minoritetsgrupper på New Zealand over tid, og analysere denne utviklingen ved hjelp av det teoretiske rammeverket som er presentert i dette kapitlet. Det må i den sammenheng påpekes at studien ikke vil ha ambisjoner om å teste de teoretiske perspektivene i streng forstand, men eventuelle funn vil kunne bidra til å utvide eller supplere de to perspektivene. Dette vil spesielt være relevant dersom analysen avdekker alternative forklaringer på endringer i representasjon av minoritetsgrupper. For å besvare studiens problemstillinger vil spørsmål tilknyttet forskningsdesign og -metode behandles i kapittel to. Deretter følger to empiriske analysekapitler som tar utgangspunkt i hver sin konkretisert problemstilling. Først vil den historiske utviklingen av minoritetsrepresentasjon på New Zealand i perioden fra 1840 til 1993 fremstilles i kapittel tre. Det fjerde kapitlet vil se nærmere på valgordningsendringen i 1993 og hvilke effekter denne har hatt på representasjon av etniske minoritetsgrupper i det new zealandske parlamentet. Til slutt følger et oppsummerende analysekapittel som vil diskutere de mest sentrale funnene i avhandlingen og implikasjoner av disse.

2 Forskningsdesign og metode

I dette kapitlet vil jeg behandle forskningsmetodologiske spørsmål som anses som relevante for denne avhandlingen. Først vil jeg diskutere det valgte forskningsdesignet og hvilke følger dette vil ha for studiens validitet og generaliseringsmuligheter av eventuelle funn. Deretter vil jeg presentere det empiriske datamaterialet som er benyttet i denne studien, med fokus på reliabilitet og validitet. Til slutt vil jeg drøfte operasjonaliseringer av indeksene for disproporsjonalitet og fragmentering.

2.1 Forskningsdesign og valg av case

Den følgende undersøkelsen av sammenhengen mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon vil gjennomføres som en casestudie. Et slikt forskningsdesign innebærer "[t]he intensive study of a single case for the purpose of understanding a larger class of similar units" (Gerring 2007:211). Dette forskningsopplegget er velegnet fordi det gjør det mulig å undersøke det aktuelle studieobjektet intensivt (Yin 1989:14). Et casestudie vil derfor kunne gjøre det mulig å studere de mer komplekse sammenhengene mellom valgordninger, politiske partier og minoritetsrepresentasjon som kreves for å besvare avhandlingens problemstillinger. Et slik opplegg er også valgt fordi det er egnet for teoriutvikling (Levy 2008:5-6), noe som er en ambisjon for denne studien.

Casestudien vil benytte New Zealand som studieobjekt. Landet endret sin valgordning fra en flertallsvalgordning til en forholdstallsvalgordning i 1993 (Vowles 2005:296), og dette gjør det mulig å sammenlikne omfanget av minoritetsrepresentasjon før og etter denne endringen. Valgordningsreformen sørger med andre ord for variasjon i den antatt relevante årsaksvariabelen, noe som kan bidra til å styrke slutningene som gjøres i den følgende studien (King m.fl. 1994:140-141). Denne naturlige variasjonen taler videre for å benytte et longitudinelt forskningsdesign der målinger for omfanget av minoritetsrepresentasjon før og etter valgordningsendringen sammenliknes (Gerring 2007:160-164). Et slikt opplegg gjør det i større grad mulig å studere valgordningens påvirkning på representasjon av etniske minoritetsgrupper, ettersom kontekstuelle variabler kan holdes relativt konstante over tid (Shugart 2005:34). Det må imidlertid påpekes at et slikt forskningsdesign kun vil være kvasi-eksperimentelt som følge av at det mangler en kontrollgruppe (Lund 2002:112). Dette gjør det

nødvendig å diskutere validitet og muligheter for generalisering av eventuelle funn som gjøres i denne avhandlingen.

2.2 Generalisering og validitet

Casestudiets styrke som forskningsdesign er at det gjør det mulig å komme frem til slutninger med god indre validitet (Gerring 2007:43). God indre validitet vil innebære at sammenhengen mellom den new zealandske valgordningen og representasjon av minoritetsgrupper kan tolkes kausalt (Lund 2002:107). Kausal fortolkning av funnene i denne studien vil imidlertid være problematisk ettersom omfanget av minoritetsrepresentasjon også kan påvirkes av andre faktorer enn de som er studert her. Dette betyr at god indre validitet vil være mulig dersom endringer i omfanget av minoritetsrepresentasjon faktisk skyldes overgangen til den nye MMP-valgordningen og ikke andre, bakenforliggende eller forstyrrende variabler (Hellevik 2002:58-61). Som følge av at denne avhandlingen gjennomføres som en intensivt studie av den new zealandske valgordningen over tid, vil det i større grad vært mulig å undersøke og utelukke konkurrerende årsaksfaktorer som kan ha bidratt til å endre omfanget av minoritetsrepresentasjon (George og Bennett 2005:19-21). Det må imidlertid påpekes at et slikt opplegg ikke vil være i stand til å isolere den kausale effekten av valgordningen, da dette forutsetter et fullstendig eksperimentelt forskningsdesign eller bruk av statistiske analysemetoder (Gerring 2007:43-44). Det vil imidlertid være et mål for denne avhandlingen å vurdere valgordningens betydning for å skape eventuelle endringer i representasjon av minoritetsgrupper.

Som følge av at valgordninger både kan betraktes som uavhengig og avhengig variabler (Lijphart 1985a:5-12), kan valgordningsstudier være utsatt for endogenitetsproblemer. Dette betegner en situasjon der verdien på den antatte årsaksvariabelen i realiteten bestemmes av den avhengige variabelen (King m.fl. 1994:185-196). For denne avhandlingen vil dette innebære at de new zealandske minoritetsgruppene også kan ha påvirket utformingen av den nye valgordningen over tid. Selv om endogenitet kan utgjøre en potensiell trussel mot den indre validiteten i denne studien, vil valget av et forskningsdesign som gjør det mulig å studere hendelsesforløp mer inngående kunne motvirke dette (Gerring 2007:43-48). Som følge av at avhandlingen inneholder en undersøkelse av valgordningens historiske utvikling, anses ikke endogenitet som en vesentlig trussel mot å oppnå god indre validitet i denne studien.

Casestudiets utfordringer er spesielt relatert til ytre validitet (Gerring 2007:43). Mer konkret dreier dette seg om i hvilken grad man kan generalisere funn som gjøres i denne avhandlingen over tid eller til en større gruppe av enheter (Lund 2002:279). Muligheter for generalisering knytter seg igjen til hvorvidt studieobjektet er representativt for populasjonen for øvrig (Hellevik 2002:114). Representativiteten til det valgte studieobjektet vil være avhengig av utvalgsprosedyren som benyttes. I forskningsopplegg der et stort antall studieobjekter velges ut tilfeldig, vil representativiteten og generaliseringsmulighetene være bedre enn for opplegg der få enheter strategisk velges av forskeren (Gerring 2007:43). Det kan imidlertid innvendes at utvalgsprosedyrer som sikrer representativitet ofte vil være lite egnet til å velge noen få enheter til en casestudie, da dette vil innebære en høy risiko for utvalgsskjevhet (King m.fl. 1994:139; Levy 2008:8). Som følge av at New Zealand er strategisk valgt som studieobjekt på grunn av valgordningsreformen i 1993, vil det derfor være problematisk å anta at funn som gjøres i denne avhandlingen vil være representative for en større gruppe av enheter. Manglende representativitet innebærer også at det vil være problematisk å generalisere eventuelle funn til en større gruppe av enheter (Gerring 2007).

Selv om generalisering vil være problematisk, har denne studien et mål om å bidra til teoriutvikling om forholdet mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon. Det vil derfor være ønskelig å generalisere eventuelle funn ut over det empiriske datamaterialet, selv om dette begrenses til perspektivene som inngår i avhandlingens teoretiske rammeverk (Levy 2008:5). Funnene i denne studien vil derfor kunne danne utgangspunkt for en betinget generalisering til teorier som omhandler forholdet mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon i stater med en eller flere etniske minoritetsgrupper (Gerring 2007:76-83).

2.3 Empiriske data

Denne studien vil benytte tre ulike typer empirisk materiale for å besvare de to problemstillingene som ble presentert i kapittel en. Det er derfor nødvendig å vurdere reliabiliteten og validiteten for dette materialet. Validitet betegner i denne sammenheng materialets relevans eller egnethet for å besvare studiens problemstillinger, mens reliabilitet omfatter datamaterialets nøyaktighet og pålitelighet (Hellevik 2002:183).

2.3.1 Litteraturstudium

På grunn av økonomiske og tidsmessige begrensninger har det ikke vært mulig å samle inn egne data til denne avhandlingen. Det har derfor vært nødvendig å gjennomføre et omfattende litteraturstudium for å få nødvendig bakgrunnskunnskap om det politiske systemet på New Zealand. Materialet som har inngått i dette studiet har vært artikler fra fagfellevurderte tidsskrifter og fagbøker. Dette materialet har vært spesielt viktig for fremstillingen av valgordningsreformen i 1993, ettersom denne har vært hyppig og inngående studert i den internasjonale forskningslitteraturen (se f.eks. Levine og Roberts 1994; Nagel 1994, 2000; Vowles 1995, 2005). Litteraturstudiet har også omfattet mer generelt materiale om minoritetsgrupper, nasjonale politiske institusjoner og kontekstuelle elementer ved det new zealandske samfunnet. Som følge av at slik informasjon har kommet fra flere ulike fagtidsskrifter og –bøker, anses dette materialet som godt egnet til å gi et reelt bilde av det new zealandske samfunnet og reformen av landets valgordning i 1993.

2.3.2 Historisk metode

Mens valgordningsreformen i 1993 er relativt hyppig omtalt i den internasjonale forskningslitteraturen, har den historiske utviklingen av minoritetsrepresentasjon i liten grad vært omtalt her. Det har derfor vært nødvendig å benytte andre skriftlige dokumenter for å besvare den historiske problemstillingen som ble presentert i forrige kapittel. Ettersom det er viktig å forholde seg kritisk til skriftlige kilder (Ryghaug 2002:304-307), vil det være relevant å omtale kildekritikk med tanke på dokumentenes opphav, troverdighet og uavhengighet (Kjeldstadli 1992).

Denne avhandlingens hovedkilde til historisk informasjon om den new zealandske valgordningen og representasjon av minoriteter har vært rapporten "Towards a better democracy" fra The Royal Commission on the Electoral System (1986). I et appendiks til rapporten har professor M.P.K. Sorrenson (1986) ved Universitetet i Auckland skrevet en historisk fremstilling av utviklingen når det gjelder representasjon av maorier, mens B. Ritchie og H.G.Hoffman (1986) fra det new zealandske justisdepartementet har skrevet om den historiske utviklingen av landets valglovgivning mer generelt. I tillegg til dette har dokumentet "The Origins of the Maori Seats" fra Parliamentary Library (2009) utgjort en annen kilde til den historiske utviklingen av minoritetsrepresentasjon.

Ettersom alle de tre kildene skildrer et historisk hendelsesforløp frem til den tiden de er skrevet, kan disse kategoriseres som beretninger om fortiden. Kildene baserer seg i hovedsak på annenhånds informasjon om de historiske hendelsene som er fremstilt. Dette innebærer at det kan være fare for at hendelsesforløpene som er beskrevet i disse kildene kan avvike fra den faktiske utviklingen dersom forfatterne har tolket eller fremstilt dette galt (Kjeldstadli 1992:165-166). Ettersom dokumentene fra 1986 er de som ligger nærmest de relevante historiske hendelsene i tid, er disse benyttet som primærkilder. Parliamentary Library (2009) er benyttet som sekundærkilde fordi den både bygger på deler av de to bidragene fra 1986, og er den kilden som ligger lengst unna de historiske hendelsene i tid (Kjeldstadli 1992:169-170). Da dokumentene stammer fra tre ulike forfattere, har det vært mulig å kryssjekke de tre kildene mot hverandre for å minimere eventuelle feilskildringer (Kjeldstadli 1992:170). Det har i tillegg vært mulig å vurdere informasjonen i de tre kildene opp mot informasjon som har inngått i litteraturstudiet. Samlet sett vurderes derfor de tre kildene som tilstrekkelig uavhengige for å beskrive den historiske opprinnelsen og utviklingen av minoritetsrepresentasjon på New Zealand.

2.3.3 Deskriptiv statistikk

I tillegg til et litteraturstudium og historiske beretninger vil det benyttes deskriptiv statistikk for å analysere valgordningens effekter på representasjon av etniske minoriteter. Befolkningsstatistikk og data om politisk og etnisk tilhørighet for valgte new zealandske parlamentsrepresentanter med minoritetsbakgrunn vil derfor inngå i avhandlingens empiriske materiale.

Befolkningsstatistikken som er benyttet i denne avhandlingen er folketellingsdata fra Statistics New Zealand. Denne statlige organisasjonen er ansvarlig for innsamlingen av all offentlig statistikk på New Zealand (Statistics New Zealand 2014). Reliabiliteten til datamaterialet vurderes derfor som god. Befolkningsstatistikken er samlet inn fra ulike utgaver av "New Zealand Official Yearbook" som er digitalt tilgjengelig fra Statistics New Zealand. En fullstendig oversikt over hvilke utgaver som er benyttet, samt kildehenvisninger til disse finnes i avhandlingens appendiks 1. Den følgende redegjørelsen for materialets validitet tar utgangspunkt i informasjon om koding av de ulike befolkningsgruppene som er oppgitt sammen med dette tallmaterialet.

I befolkningsstatistikken har kodingen av ulike etniske befolkningsgrupper variert noe over tid, og dette kan utgjøre et validitetsproblem. I materialet er kinesere og indere de eneste asiatiske befolkningsgruppene som er telt mellom 1874 og 1996. Det er derfor kun disse to gruppene som er regnet som asiatiske i denne perioden. Etter 1996 har folketellingene en egen asiatisk befolkningskategori, men denne inneholder samtidig et større antall asiatiske nasjonaliteter. Frem til 1976 var personer fra Fiji regnet som en egen befolkningskategori. Denne gruppen er inkludert i pasifikabefolkningen i denne avhandlingen. I folketellingene mellom 1876 og 1996 var alle befolkningsgrupper som ikke var maori, pasifika, fiji, kinesiske eller indiske regnet som "andre". Det kan derfor tenkes at denne kategorien har inneholdt grupper som har blitt regnet som pasifika eller asiatiske i folketellingene etter 1996. Som følge av at New Zealand hadde en restriktiv innvandringspolitikk mellom 1880 og 1987, utgjorde imidlertid disse befolkningsgruppene en liten andel av befolkningen frem til 1987 (Castellino og Keane 2009:114-115). Til tross for variasjoner i disse befolkningskategoriene vurderes datamaterialet som er benyttet i denne avhandlingen som egnet til å fremstille utviklingen i størrelsen på de ulike minoritetsgruppene over tid.

For å analysere endringer i representasjon av etniske minoritetsgrupper vil det benyttes statistikk om valgte parlamentsrepresentanter med minoritetsbakgrunn. Som følge av at det ikke har vært mulig til å samle inn egne data for valgte minoritetskandidater i det new zealandske parlamentet, er analysene i denne avhandlingen basert på eksisterende statistikk. Data for valgte minoritetsrepresentanter fra nasjonale partilister og enmannskretser er utlevert av New Zealand Electoral Commission på forespørsel fra forfatteren. Dette datamaterialet er samlet inn av Parliamentary Library, som er en administrativ avdeling i det new zealandske parlamentet (Parliamentary Library 2014). Samlet sett vurderes derfor reliabiliteten til disse dataene som god.

Dataene fra New Zealand Electoral Commission inneholder imidlertid ikke tilstrekkelig informasjon om partitilhørighet for de valgte minoritetsrepresentantene. Ut fra det teoretiske rammeverket som ble presentert i forrige kapittel, vil slik informasjon være sentral for å belyse om minoritetsrepresentanter velges fra etniske eller ikke-etniske partier. På forespørsel fra forfatteren har Dr. Peter Aimer ved Universitetet i Auckland samlet inn og overlevert denne informasjonen. Dr. Aimer har i tillegg til å være "honorary research fellow" ved Universitetet i Auckland vært tilknyttet det new zealandske valgforskningsprogrammet siden

oppstarten i 1990 (Miller 2003:viii). Reliabiliteten og validiteten til dette materialet regnes derfor som god.

De to ulike kildene til informasjon om etnisk og politisk tilhørighet for de valgte minoritetsrepresentantene har også gjort det mulig å kontrollere opplysningene i de to datasettene. Dette har gjort at enkelte utelatte representanter har blitt fanget opp og inkludert i det endelige datamaterialet som er benyttet i denne avhandlingen. Det må imidlertid påpekes at de to datasettene fremdeles avviker noe til tross for denne innsatsen. I følge tallene fra New Zealand Electoral Commission er det totalt sett valgt inn noe flere minoritetsrepresentanter enn det som finnes i datamaterialet samlet inn av Dr. Aimer. Mer konkret er det snakk om tre representanter i perioden 2011-2014 (en maorirepresentant valgt fra de nasjonale partilistene, en asiatiske representant valgt fra de nasjonale partilistene og en pasifikarepresentant valgt fra de nasjonale partilistene) og en representant i perioden 2005-2008 (en pasifikarepresentant valgt som distriktsmandat). Med unntak av dette samsvarer dataene for de ulike valgårene. Dette innebærer at slutninger om valg av minoritetsrepresentanter fra enmannskretser og partilister som gjøres i denne avhandlingen i noen grad vil kunne avvike fra de faktiske forholdene. Ettersom avvikene er såpass små, vurderes ikke disse som en trussel mot holdbarheten til funn som gjøres i denne avhandlingen.

2.4 Mål på fragmentering og disproporsjonalitet

Ut fra problemstillingene og det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for denne avhandlingen, vil det være relevant å fremstille endringer og utvikling i det new zealandske partisystemet og forholdet mellom ulike partiers valgoppslutning og mandattall over tid. For å gjøre dette vil det bli benyttet to ulike kvantitative indekser. I det følgende vil derfor disse to indeksene diskuteres nærmere.

2.4.1 Gallaghers disproporsjonalitetsindeks

For å undersøke valgordningens effekt på forholdet mellom partienes oppslutning og mandattall over tid vil denne avhandlingen benytte Gallaghers disproporsjonalitetsindeks. Denne indeksen er det dominerende proporsjonalitetsmålet i dagens forskning (Gallagher og Mitchell 2005b:602). Indeksen ble opprinnelig utviklet av Michael Gallagher (1991:38) som hevdet at eksisterende disproporsjonalitetsmål, som Loosemore-Hanby og Raes indeks,

implisitt favoriserer en bestemt type av proporsjonale valgordninger. For å overkomme dette problemet benytter Gallagher (1991:40-41) minste kvadraters metode (LSq), der avvikene mellom stemmeandel og mandatandel kvadreres, slik at store avvik fra proporsjonalitet teller mer enn små avvik i den endelige indeksen. Dette er viktig ettersom et stort avvik for ett parti må sies å være mindre proporsjonalt enn mange små avvik for flere partier (Gallagher og Mitchell 2005b:602). Indeksen er i tillegg sterkt korrelert med de fleste tidligere disproporsjonalitetsindekser og varierer mellom de faste ytterpunktene 0 ved perfekt proporsjonalitet og 100 (Gallagher 1991:40-46). Det at indeksen varierer mellom faste ytterpunkter vil være gunstig for denne studien ettersom det gjør det mulig å sammenlikne indeksverdier over tid. Gallaghers indeks (LSq) beregnes etter formelen

$$LSq = \sqrt{\sum \frac{(s_i - v_i)^2}{2}}$$

der s_i er andelen av mandatene som tilfaller parti i , mens v_i er andelen av stemmene til parti i (Gallagher og Mitchell 2005b:603). For å regne ut verdiene for alle relevante valgår, kreves det at kategorien ”andre partier” i offentlig valgstatistikk brytes ned på partinivå (Lijphart 2012:145). Da data om dette forholdet ikke har vært tilgjengelig for alle new zealandske valg i perioden som undersøkes, er indeksverdiene som benyttes i denne avhandlingen hentet fra Gallagher (2013). Disse ligger vedlagt i appendiks 2.

2.4.2 Effektivt antall partier

I denne avhandlingen vil valgordningens effekt på utviklingen av det new zealandske partisystemet over tid studeres. For å gjøre dette vil målet for effektivt antall partier benyttes. Indeksen er det mest brukte kvantitative målet på partisystemfragmentering i dagens forskning (Lijphart 2012:66). Målet ble utviklet av Markku Laakso og Rein Taagepera for å beskrive fragmentering i politiske systemer, og har som sin fordel at den reflekterer partienes relative størrelse (Laakso og Taagepera 1979:3-4). Dette innebærer at indeksverdien vil være lik det faktiske antall partier dersom disse har samme størrelse, men vil være lavere dersom partiene har ulik størrelse (Lijphart 2012:66-67). Antall effektive partier (N) kan kalkuleres for velgernivå (N_v) og parlamentsnivå (N_s), og beregnes etter formelen

$$N_v = \frac{1}{\sum (P_v)^2}$$

der P_v er andelen av stemmene for parti i . Dersom indeksen beregnes for parlamentsnivå benyttes partienes andel av mandatene i stedet for stemmer (Gallagher og Mitchell 2005b:598). En innvendig mot indeksen er at den ikke nødvendigvis gir et nøyaktig bilde av partisystemet, ettersom en gitt indeksverdi kan oppnås ved flere ulike kombinasjoner av partistørrelser (Gallagher og Mitchell 2005b:599). Videre vil en kvantitativ indeks nødvendigvis fremheve endringer heller enn stabilitet for ett gitt partisystem. Det er derfor viktig å påpeke at endringer i indeksverdi kan finne sted uten tilsvarende endring i systemets dynamikk og partikonkurranse (Wolinetz 2006:53-59). Et annet problem er at indeksen vil kunne gi et uriktig bilde av partisystemet dersom ett parti får mer enn halvparten av stemmene eller mandatene samtidig som de resterende partiene i systemet er mange og små (Taagepera 1999). Dette paradokset har fått Dunleavy og Boucek (2003) til å foreslå flere endringer i måten indeksen beregnes på, men disse har i liten grad utfordret den opprinnelige indeksen fra Laakso og Taagepera (1979).

I denne avhandlingen vil målet for effektivt antall partier hovedsakelig benyttes for å belyse forskjellen mellom partienes oppslutning i velgermassen og antall partier i parlamentet i perioden 1946 til 2011. Ettersom dette ikke berører selve dynamikken i partikonkurransen, anses effektivt antall partier som godt egnet for å vise denne utviklingen. Overestimering av partisystemfragmentering anses heller ikke som et stort problem, ettersom det new zealandske partisystemet ikke har hatt ett dominerende parti i den perioden som undersøkes i denne studien (Miller 2010:460-471). I likhet med Gallaghers indeks, må kategorien ”andre partier” i den offentlige valgstatistikken disaggregeres for å beregne effektivt antall partier (Gallagher og Mitchell 2005b:599-600). Da dette ikke har vært mulig for alle new zealandske valg i perioden som undersøkes, er indeksverdiene som benyttes i denne avhandlingen hentet fra Gallagher (2013). Disse tallene er vedlagt i appendiks 2.

3 New Zealands valgordning fra 1840 til 1993

Studiens første problemstilling handler om i hvilken grad og på hvilken måte den historiske utviklingen av New Zealands valgordning har tatt hensyn til representasjon av landets etniske minoritetsgrupper og hvordan slike hensyn har kommet til uttrykk i parlamentsrepresentasjon av disse gruppene. Fremstillingen av denne utviklingen vil være relevant for å forstå dagens valgordning, ettersom denne i relativt stor grad kan betraktes som et resultat av historiske prosesser og tidligere politiske veivalg (Grofman 1999; Lipset og Rokkan 1967). I tillegg omhandler problemstillingen i hvilken grad denne utviklingen kan forstås ut fra Lijpharts (1977) konsosierte modell og det teoretiske perspektivet som fokuserer på ikke-etniske partiers integrering av minoritetsgrupper. I dette kapitlet vil jeg derfor behandle den historiske utviklingen av New Zealands valgordning med fokus på tiltak som er spesielt utformet for å øke representasjon av etniske minoriteter og analysere denne utviklingen ved hjelp av det teoretiske rammeverket.

New Zealand har benyttet en flertallsvalgordning siden 1850-tallet. Med unntak av en kort periode mellom 1881 og 1889, ble det frem til 1903 valgt flere representanter fra hver valgkrets i urbane områder. Valgordningen med flertallsvalg i enmannskretser ble innført i sin endelige form i 1903 (Ritchie og Hoffman 1986:4-5). Valget av en flertallsvalgordning kan neppe karakteriseres som overraskende ettersom landet på denne tiden var en britisk koloni (Weeks 2013).⁷ I 1867 fikk man en spesiell ordning som avvek fra det britiske idealet om majoritetsdemokrati, da landets maoribefolkning fikk fire reserverte mandater i landets parlament (Fleras 1985:551). Ordningen med reserverte maorimandater har overlevd helt frem til i dag, om enn med noen mindre endringer (Nagel 2004).

Ettersom New Zealand har en egen institusjonell ordning for å sikre representasjon av maoribefolkningen, vil den historiske gjennomgangen i stor grad fokusere på utviklingen av politisk representasjon for maoriene. I tillegg til denne ordningen, er maoriene i følge Smits

⁷ Landet har som følge av den britiske institusjonelle arven blitt omtalt som den fremste representanten for Westminstermodellen av Arend Lijphart (2012:10). Lijphart (2012:10) presiserer imidlertid at dette gjelder spesielt for perioden før valgordningsendringen i 1993.

(2010:71-73) den befolkningsgruppen med lengst historisk tilstedeværelse i landet. Maoriene har også en spesiell status som urbefolkning gjennom Waitangi-avtalen fra 1840, og det er delvis som følge av dette at landets valgordning har tatt hensyn til denne gruppen (The Royal Commission on the Electoral System 1986:81). New Zealand har også andre minoritetsgrupper fra Asia og de omkringliggende Stillehavsøyene, men disse gruppene utgjorde en marginal andel av landets totale befolkning frem til 1945 (Smits 2010:71-73). Den historiske fremstillingen av valgordningen vil derfor fokusere på maoriene, men enkelte forhold som angår de to andre minoritetsgruppene vil også presenteres mot slutten av kapitlet.

Som følge av at oppgavens historiske problemstilling kun omhandler representasjon av minoritetsgrupper, vil dette kapitlet ikke redegjøre for alle gjennomførte endringer i den new zealandske valgordningen. Denne avgrensningen er nødvendig for å kunne fokusere mer intensivt på valgordningsendringer som har påvirket landets etniske minoritetsgrupper direkte.⁸ Det må også presiseres at dette kapitlet er ment som et historisk riss av utviklingen, heller enn en fullstendig fremstilling av alle hendelsesforløp og historiske stridsspørsmål som har påvirket utformingen av landets valgordning.⁹ Kapitlet vil derfor bestå av seks hovedelementer som angår utviklingen av landets valgordning med tanke på representasjon av etniske minoritetsgrupper fra 1840 og frem til i dag.

I en historisk fremstilling av minoritetsrepresentasjon er ”The Treaty of Waitangi” fra 1840 et sentralt element, ettersom den har vært med på å forme maorienenes forventninger og krav om separat politisk representasjon (Hayward 2010). I tillegg til dette trekker Sorrenson (1986) frem ”The New Zealand Constitution Act 1852” som et viktig element for å forstå bakgrunnen for opprettelsen av maorimandatene i 1867. Loven inneholdt et krav om personlig eierskap til land eller fast eiendom for å kvalifisere til stemmerett, noe som ble et problem for maoriene som eide sine landområder i fellskap. En gjennomgang av disse to dokumentene vil derfor være relevant for å få et bedre innblikk i den historiske konteksten som gav maoriene separat parlamentsrepresentasjon. Med tanke på selve opprettelsen av maorimandatene, er ”The Maori Representation Act 1867” og ”The Electoral Amendment Act 1975” sentrale valgordningsendringer (The Royal Commission on the Electoral System 1986:81-116). Dette

⁸ For en mer komplett fremstilling av den historiske utviklingen av New Zealands valglovgivning, se Ritchie og Hoffman (1986)

⁹ For en detaljert fremstilling av utviklingen i representasjon av maorier, se The Royal Commission on the Electoral System (1986:81-116) eller Sorrenson (1986).

kapitlet vil se nærmere på disse elementene, ettersom de er sentrale for å forstå utviklingen av ordningen med separat parlamentsrepresentasjon for maoribefolkningen.

Det har imidlertid også blitt gjort relevante endringer av valgordningen i nyere tid. Dette gjelder spesielt valgordningsreformen som ble gjennomført i 1993, der New Zealand vedtok å innførte en proporsjonal valgordning etter to folkeavstemminger i 1992 og 1993 (Vowles 2005:296). Ettersom reformen innebar et skifte fra en flertallsvalgordning til en proporsjonal valgordning, vil denne endringen kunne være meget relevant for å endre betingelsene for representasjon av etniske minoritetsgrupper i landets parlament (jf. Lijphart 1977). Fremstillingen av valgordningens utvikling med tanke på representasjon av etniske minoritetsgrupper vil derfor måtte behandle både eldre og nyere endringer for å kunne gi en god forståelse av den historiske utviklingen på dette feltet. Den følgende gjennomgangen vil derfor begynne i 1840 med inngåelsen av ”The Treaty of Waitangi” før den videre utviklingen vil presenteres i kronologisk rekkefølge med valgordningsreformen i 1993 som det siste historiske elementet.

3.1 Treaty of Waitangi

Selv om James Cook erklærte britisk herredømme over New Zealand i 1770, ble dette i realiteten innført først på begynnelsen av 1800-tallet (Sorrenson 1986:6-8). Som et avgjørende ledd i denne prosessen ble ”The Treaty of Waitangi” inngått mellom representanter for den britiske staten og maoriene i 1840 (Harris 2010:96). I følge Sorrenson (1986:7-8) var avtalen et resultat av at britiske myndigheter ønsket sterkere juridisk kontroll over territoriet, som fra om lag 1830 huset et stadig økende antall britiske nybyggere. Ettersom den britiske staten i utgangspunktet anerkjente maorienes suverenitet over territoriet ble avtalen utformet for å gi britiske styresmakter lovgivningsmyndighet over nybyggernes bosettingsområder.¹⁰ Som følge av nybyggernes stadig mer aggressive forsøk på å få kontroll over nye landområder, ønsket maoriene også beskyttelse mot denne utviklingen (Sorrenson 1986:6-12).

¹⁰ Sammenliknet med urbefolkningen i andre britiske kolonier er det relativt oppsiktsvekkende at maoriene ble anerkjent som de opprinnelige eierne av territoriet som ble kolonisert (Castellino og Keane 2009:98-157). I følge Smits (2010:66) kan dette forklares med at de britiske styresmaktene hadde et ønske om å unngå de samme overgrepene mot urbefolkningen som tidligere hadde funnet sted i Australia.

Waitangi-avtalen kan derfor sies å utgjøre grunnlaget for den britiske kolonien New Zealand, ettersom maoriene i denne avtalen overdro sin territorielle suverenitet og lovgivningsmyndighet til den britiske staten i bytte mot garantier om fortsatt autonomi over egne landområder og mer permanent beskyttelse mot nybyggere (Sorrenson 1986:6-12). I følge Hayward (2010:105) vil maorienes forventninger og krav til politisk representasjon og rettigheter i stor grad kunne spores tilbake til denne avtalen. Et problem i den sammenheng er at avtalen ble utformet som et engelskspråklig originaldokument og en oversettelse på maori (Sorrenson 1986:9). Som følge av begrepsmessige forskjeller mellom engelsk og maori har de to dokumentene blitt tolket forskjellig (Harris 2010:96).

Spesielt ett ord i oversettelsen har bidratt til dette. I den første paragrafen av avtalen er det britiske begrepet "sovereignty" oversatt til "kawanatanga" som på maori betyr ledelse/ styring eller "governance", mens en mer korrekt oversettelse ville vært å benytte ordet "mana" (Walker 1984:268). I den sammenheng påpeker Sorrenson (1986:10) at maorilederne neppe ville ha undertegnet avtalen dersom den virkelige intensjonen bak denne hadde vært klar. Det hersker i tillegg uenighet om hvilken av de to utgavene som skal tillegges størst vekt. Mens landets styresmakter i hovedsak har forholdt seg til den engelske originalutgaven, har maorienes forventninger og krav i stor grad vært forankret i den oversatte maoriversjonen (Sorrenson 1986:9).

I følge Hayward (2010:105-106) kan maorienes tolkning av innholdet i avtalens tre paragrafer oppsummeres som følger: §1 overgir territoriell suverenitet fra maoriene til den britiske staten, samtidig som maoriene garanteres beskyttelse mot britiske nybyggere. §2 sikrer maoriene fortsatt eierskap til, og selvstyre innenfor deres egne landområder. §3 gir maoriene de samme rettigheter og plikter som de britiske nybyggerne. Ettersom avtalen både gir maoriene de samme rettighetene som de britiske innbyggerne, samtidig som den gir gruppen en spesiell posisjon gjennom retten til selvbestemmelse og selvstyre på eget territorium kan paragraf to og tre sies å være motstridende (Hayward 2010:106). Maoriene har i denne sammenheng vektlagt retten til selvstyre og representasjon som gis gjennom den andre paragrafen (Sorrenson 1986). Den europeiskættede delen av befolkningen har på sin side betraktet avtalen som en permanent overdragelse av suverenitet til den britiske staten fra og med 1840, og videre til staten New Zealand ved løsrivelsen fra den britiske kolonimakten (Levine 2004:651). Det motsetningsfylte forholdet mellom de ulike tolkningene av Waitangi-

avtalen er sentralt for å forstå den historiske utviklingen av landets valgordning og den symbolske betydningen som historisk sett har vært tillagt maorimandatene (The Royal Commission on the Electoral System 1986:81-116).

I tillegg til Waitangi-avtalen, vil det også være nødvendig å omtale enkelte elementer av ”The New Zealand Constitution Act 1852” som ble innført i 1852 (Ritchie og Hoffmann 1986). I denne loven var stemmerett betinget av personlig eierskap til landområder eller bolig, og dette fikk følger for maoriene ettersom deres landområder var i felles eie (Sorrenson 1986:13). Dette forholdet er sentralt for å forklare opprettelsen av den separate ordningen for representasjon av maoriene i 1867 (The Royal Commission on the Electoral System 1986:83).

3.2 New Zealand Constitution Act 1852

Opprinnelig var New Zealand en del av den britiske kolonien New South Wales, men øyene fikk status som egen koloni i 1840. Området var fortsatt under britisk administrasjon og ble styrt av en guvernør utpekt av det britiske staten. Innbyggerne i kolonien begynte i tiden etter 1840 å fremme krav om representativt styre, og dette førte til at ”The New Zealand Constitution Act 1846” ble vedtatt av det britiske parlamentet i 1846 (Sorrenson 1986:12). Denne loven inneholdt imidlertid et eksplisitt krav om at alle stemmeberettigede måtte kunne lese og skrive engelsk, noe som ekskluderte maoribefolkningen. Som følge av dette, kritiserte landets daværende guvernør loven fordi den brøt med de grunnleggende løftene som var gitt maoriene i Waitangi-avtalen. Guvernøren hevdet videre at et slikt brudd ville kunne føre til krig mellom maoriene og nybyggerne. Argumentene vant frem, og loven ble i 1847 vedtatt suspendert for fem år (Ritchie og Hoffman 1986:8-9). Sett i lys av denne hendelsen, kan det hevdes at hensynet til representasjon av maoriene og Waitangi-avtalen spilte en relativt stor rolle i å hindre innføringen av stemmerettsbegrensninger som ekskluderte maoriene fra politisk deltakelse. Sorrenson (1986:12) bemerker imidlertid at loven ble suspendert i en kortere periode med en forventning om at maoriene skulle assimileres inn i det britiske kolonisamfunnet på denne tiden.

Som følge av at femårsperioden for suspensjonen av ”The New Zealand Constitution Act 1846” gikk mot slutten, ble en ny grunnlov vedtatt av det britiske parlamentet i 1852. Den nye grunnloven innførte et statsapparat med to administrative nivåer: lokale forsamlinger i hver av totalt seks provinser og en nasjonalforsamling med to kammer, et folkevalgt underhus og

et utnevnt overhus (Sorrenson 1986:13). Stemmerett var forbeholdt menn over 21 år som enten i) eide landområder med verdi på over 50 pund, ii) leide landområder med verdi på over 10 pund, eller iii) betalte leie på mer enn 10 pund for bolig i byen eller 5 pund på landet (Parliamentary Library 2009:3). Maoriene fikk dermed formelt sett stemmerett på lik linje med andre mannlige innbyggere, ettersom denne loven ikke ekskluderte denne gruppen eksplisitt (Sorrenson 1986:13). I praksis innebar imidlertid eiendomskravene at maoriene ikke var kvalifisert for stemmerett, ettersom landområdene deres var i felles, uregistrert, eie (Ritchie og Hoffman 1986:14).

Gjennom "The New Zealand Constitution Act 1852" fikk den folkevalgte nasjonalforsamlingen lovgivningsmyndighet over maorienes territorium, mens den britiske guvernøren beholdt det overordnede ansvaret for maoripolitikken. Forholdet mellom de to institusjonene var imidlertid uklart definert, og det ble derfor konflikt rundt hvilke av de to institusjonene som skulle ha endelig kontroll over politikkområder som berørte maoriene (Parliamentary Library 2009:3). I henhold til denne loven hadde den britiske staten fremdeles forkjøpsrett på land som ble solgt av maoriene, men de folkevalgte krevde i økende grad tilgang til nytt land for å kunne fortsette nybyggingen. Som følge av dette vedtok parlamentet i 1859 å avskaffe statens forkjøpsrett slik at nybyggerne fikk mulighet til å kjøpe land direkte av maoriene, men lovforslaget ble avvist av den britiske kolonimakten med referanse til Waitangi-avtalen (Sorrenson 1986:13-14). Selv om loven ble funnet ugyldig, forsøkte de folkevalgte gjentatte ganger å avskaffe forkjøpsretten, og dette lyktes i midten av 1860-årene. Nybyggernes ekspansjon og oppkjøp av landområder begynte imidlertid å møte motstand hos maoribefolkningen, som i stadig større grad følte seg fremmedgjort fra det politiske systemet (Parliamentary Library 2009:5).

Maoriene forsøkte derfor å styrke sin politiske innflytelse på 1850 og -60 tallet, men det hersket uenighet om dette skulle gjøres gjennom et samarbeid med staten eller ved å forsøke og opprette separate institusjoner (McRae 1984). Mer nasjonalistiske krefter ønsket å utpeke en maorikonge og opprette et eget parlament. Dette resulterte i at en maorihøvding ble valgt til konge i 1858, mens det første maoriparlament ble forsøkt samlet i 1892 (Walker 1984). Målet med dette var å stanse salg av land til de europeiske nybyggerne, og den utpekte kongen fikk derfor vetomyndighet mot overdragelser av landområder (Parliamentary Library 2009:6). Sorrenson (1986:15-17) omtaler derfor bevegelsen rundt den nye maorikongen som

en forverring av forholdet mellom maoriene og nybyggerene, ettersom dette var det første virkelige forsøket på å etablere separate politiske institusjoner for å fremme maorienes rettigheter.

Maorienes institusjoner ble imidlertid ikke anerkjent av landets folkevalgte regjering, og spenningen mellom maorier og ikke-maorier økte derfor på 1860-tallet. I kombinasjon med fortsatt oppkjøp av maorienes landområder, førte dette til flere voldelige sammenstøt mellom britiske regjeringsstyrker og maoribefolkningen. Konfliktene pågikk helt frem til 1882, da den siste maorihøvdingen la ned våpnene (Sorrenson 1986:15-17). Den manglende anerkjennelsen av maoriinstitusjonene førte etter hvert til at separat parlamentsrepresentasjon fremstod som maorienes eneste reelle mulighet til å påvirke den politiske beslutningsprosessen (Parliamentary Library 2009:6).

3.3 Frem mot separat representasjon for Maoriene

Prosessen som førte frem til ”Maori Representation Act 1867” er såpass kompleks at en fullstendig gjennomgang av denne vil ligge utenfor rekkevidden for dette kapitlet. Den følgende fremstillingen er derfor begrenset til enkelte argumenter og hendelser som inngikk i denne prosessen. Ritchie og Hoffman (1986:25-30) trekker frem spesielt tre hendelser som bidro til opprettelsen av de fire maori- mandatene: i) et lovforslag fra 1862 som angikk hensynet til representasjon av maoriene, ii) forslagene fra ”The Select Committee on Representation” i 1863, og iii) ”The Native Commission Act 1865”. Disse tre elementene vil derfor inngå i den følgende fremstillingen.

Lovforslaget fra 1862 bestod av fem punkter som omhandlet hensynet til maoriene mer generelt. Forslaget ble fremmet av G. E. Fitzgerald som ønsket å komme frem til et felles grunnlag for utforming av landets maoripolitikk. Anledningen for dette var at parlamentet i 1862 hadde overtatt det politiske ansvaret for saker som berørte maoriene fra den britiske guvernøren (Ritchie og Hoffman 1986:25). Fitzgerald mente at hensynet til maoriene måtte vektlegges i samme grad som hensynet til andre grupper i befolkningen, samtidig som parlamentet måtte avstå fra å innføre lover som brøt med maorienes rettigheter. Videre mente Fitzgerald at dette ville gjøre det nødvendig for regjeringen å søke assistanse fra en eller flere av landets maorihøvdinge, og å innføre parlamentsrepresentasjon for gruppen som på dette tidspunktet utgjorde en tredjedel av landets samlede befolkning (New Zealand Parliamentary

Debates, sitert i Ritchie og Hoffman 1986:27). I den påfølgende avstemmingen var det imidlertid kun de to første punktene som oppnådde flertall, og Fitzgerald trakk derfor lovforslaget i sin helhet (Sorrenson 1986:18). Selv om dette innebar at maoriene ikke ble representert i parlamentet, illustrerer denne hendelsen at hensynet til representasjon av maoriene i økende grad var en del av den politiske debatten frem mot opprettelsen av de fire maorimandatene i 1867.

Et annet eksempel på forslag som omhandlet representasjon av maoriene, finnes i rapporten som ble presentert av "The Select Committee on Representation" i 1863. Rapporten omhandlet behovet for utvidelser av antall valgdistrikter på Sørøya, som følge av gullrushet på midten av 1800-tallet (Sorrenson 1986:18). Rapporten behandlet også behovet for representasjon av maoriene, og foreslo i denne sammenheng at to av totalt 13 nyopprettede mandater skulle velges av maoribefolkningen for å representere gruppen. Det ble i den sammenheng presisert at de to representantene fortsatt skulle være europeiskættede. Som følge av at forslaget i sin helhet ble oppfattet som et forsøk på å endre fordelingen av mandater mellom Nord- og Sørøya ble dette aldri vedtatt av parlamentet (Ritchie og Hoffman 1986:26). En liknende debatt fant også sted i 1865, da et forslag om universell stemmerett for maoriene ble fremmet, men forslaget fikk ikke flertall i den påfølgende avstemmingen (Sorrenson 1986:18).

I 1864 ble G. E. Fitzgerald, som nå var blitt ansvarlig for regjeringens maoripolitikk, bedt om å utrede spørsmålet om politisk representasjon for maoriene av en gruppe maorihøvdingar. Disse representerte stammene som hadde forholdt seg lojale til regjeringen under konflikten over landområder som pågikk på 1860-tallet (Ritchie og Hoffman 1986:28). Som følge av initiativet ble "The Native Commission" vedtatt opprettet i 1865, med et krav om at flertallet av komiteens medlemmer skulle være maorier. Fitzgerald mistet imidlertid ministerposten etter valget i 1865 og komiteen ble derfor aldri opprettet (Sorrenson 1986:18-19). Selv om komiteen aldri så dagens lys, ble spørsmålet om representasjon av Maoriene løst to år senere med "The Maori Representation Act 1867".

Det endelige lovforslaget ble fremmet av Donald McLean, som var oppsynsmann i Hawke's Bay (Parliamentary Library 2009:8-9). I følge Sorrenson (1986:19) var hans ønske om separat representasjon for maoriene forankret i tre forhold: McLean anså opprettelsen av separate

maoridistrikter som et nødvendig tiltak dersom antall representanter på Sørøya skulle økes for å gi gruvearbeiderne representasjon i parlamentet. I tillegg ble parlamentsrepresentasjon ansett som et tiltak som kunne få slutt på de voldelige konfliktene som pågikk mellom staten og maoriene. McLean påpekte også at landets 47 000 maorier bidro med om lag 47 000 pund av statens årlige skatteinntekter og eide tre fjerdedeler av landområdene på Nordøya. Argumentet om maorienes substansielle bidrag til statskassen gjorde at det å sikre denne gruppen parlamentsrepresentasjon fremstod som en moralsk forpliktelse, ettersom valget av eiendomsbetinget stemmerett i stor grad var begrunnet ut i fra sammenhengen mellom eiendom og skatteytelse (Parliamentary Library 2009:9). Resultatet ble at underhuset vedtok forslaget. Selv om loven møtte noe større motstand ved den påfølgende behandlingen i overhuset, ble ordningen med separat representasjon for maoriene innført i 1867 (Sorrenson 1986:20).

Gjennom ”The Maori Representation Act 1867” ble dermed det første eksplisitte tiltaket for å gi en etnisk minoritetsgruppe representasjon i New Zealands parlament innført. Loven opprettet fire mandater som var reservert for maoriene (Parliamentary Library 2009). Disse skulle velges i tre enmannskretser på Nordøya og en på Sørøya, der kun mannlige maorier over 21 år hadde stemmerett (The Royal Commission on the Electoral System 1986:83). Etnisk tilhørighet ble dermed det avgjørende kriteriet for å få stemme i disse distriktene. I tillegg til å være maori måtte den stemmeberettigede ikke være tidligere straffedømt, noe som i følge Sorrenson (1986:21) må forstås som en implisitt trussel om at maorier som var innblandet i opprøret mot staten på 1860-tallet kunne risikere å miste stemmeretten.

Det må i denne sammenheng nevnes at de fire maorirepresentantene aldri var ment som et permanent tiltak. Ved innføringen av loven, ble det påpekt at dette kun var en midlertidig løsning som skulle benyttes i den tiden det tok for maoriene å oppfylle det normale eiendomskravet, noe som var forventet å ta 5 år (Ritchie og Hoffman 1986:28).¹¹ Ordningen ble imidlertid først vedtatt forlenget med fem nye år i 1872, for så å bli innført på ubestemt tid i 1876. Kombinert med en lovendring i 1893 som gjorde det umulig for de maoriene som faktisk oppfylte eiendomskravet å stemme i de europeiske valgkretsene, ble dermed systemet

¹¹ Midlertidige ordninger for å gi stemmerett på bakgrunn av andre kriterier enn eiendom ble også gitt til gruvearbeidere med gyldig lisens og en gruppe pensjonister i Auckland i samme periode, men disse ordningene ble avskaffet etter relativt kort tid. Maorimandatene ble imidlertid værende (Sorrenson 1986:20).

med separat representasjon for maorier og ikke-maorier etablert (The Royal Commission on the Electoral System 1986:83).

Ordningen fra 1867 forble uendret frem til ”The Electoral Amendment Act 1975” ble vedtatt i 1975, mer enn hundre år etter at de fire maorimandatene ble opprettet. Loven kan betraktes som det første gjennomførte forsøket på å øke antall maorirepresentanter i nyere tid (Parliamentary Library 2009:17). I det følgende avsnittet vil derfor valgordningsendringen som ble innført med denne loven presenteres.

3.4 The Electoral Amendment Act 1975

Opprettelsen av de fire reserverte mandatene gjorde at maoriene ble representert i landets parlament fra og med valget i 1868 (Parliamentary Library 2009:16). Med tanke på forholdet mellom størrelsen på maoribefolkningen og antall reserverte mandater, var gruppen fremdeles underrepresentert sammenliknet med den europeiskættede befolkningen. Mens om lag 50 000 maorier ble representert av fire mandater, hadde landets 250 000 europeerne 72 mandater i parlamentet (Sorrenson 1986:20-21). Dette innebar at representantene fra de fire maoridistriktene representerte om lag 12 500 innbyggere hver, mens det tilsvarende for et vanlig parlamentsmedlem var 3 472 innbyggere.¹² Det må i tillegg nevnes at det relative styrkeforholdet mellom maori- og vanlige representanter ble svekket etter hvert som antall vanlige mandater gradvis økte fra 72 til 87 i perioden mellom 1867 og 1972, mens antall maorimandater fremdeles var fastsatt til fire. Det lave antallet maorirepresentanter i forhold til størrelsen på maoribefolkningen førte derfor til at det ble fremmet flere krav om økt maorirepresentasjon i tiden etter 1867 (Parliamentary Library 2009).

Disse kravene ble ikke forsøkt innfridd før i 1975 da ”The Electoral Amendment Act 1975” ble vedtatt (Parliamentary Library 2009:17). Denne loven førte i hovedsak til to endringer i valgordningen med tanke på representasjon av maoriene. Den første endringen dreide seg om innføringen av ”The Maori Option”, der det for første gang ble mulig for maoriene å velge mellom å stå oppført i det generelle manntallet, eller i et separat maorimanntall. Den andre endringen innebar at antall maorimandater ble beregnet ut fra hvor mange velgere som hadde registrert seg som maorier i manntallet. Dette innebar at antallet maorimandater ville bli

¹² Utregningene av antall innbyggere pr. representant er mine egne, basert på tall fra Sorrenson (1986:21). Resultatene er avrundet til nærmeste hele tall.

fastsatt ved å benytte den samme befolkningskvoten som ved utregningen av de vanlige mandatene (The Royal Commission on the Electoral System 1986:84).

Loven ble vedtatt av Labour-regjeringen, som vant valget i 1972 (Fleras 1985:562). I følge Sorrenson (1986:58-59) kan Labours forsøk på å øke antallet maorimandater forstås ut i fra taktiske hensyn, ettersom partiet hadde kontrollert samtlige av disse mandatene siden valget i 1946. Dette var i stor grad et resultat av alliansen mellom partiet og Ratanabevegelsen, som ble startet i 1918 som en religiøs bevegelse. På 1920-tallet hadde bevegelsen også begynt å ta stilling til politiske spørsmål som angikk maoriene, og i forbindelse med dette ble de fire maorimandatene betraktet som nøkkelen til politisk innflytelse (Fleras 1985:560-562). Bevegelsen oppnådde sitt mål om å vinne alle de fire mandatene ved valget i 1946, og ble dermed en viktig støttespiller for Labour som kontrollerte et rent flertall av mandatene i parlamentet ved hjelp av de fire maorimandatene både i perioden 1946-49 og i 1957-60 (Sorrenson 1986:43-49). Labour mistet imidlertid regjeringsmakten etter valget i 1975 og ble etterfulgt av en regjering fra The National Party som gjeninnførte loven som fastsatte antall maorimandater til fire (Sorrenson 1986:59). Selv om antall maorimandater igjen ble fastsatt til fire, ble ordningen med frivillig registrering av maorier i et eget maorimannntall videreført (Vowles 1995:107). Som følge av dette var det først med overgangen til MMP i 1993 at antall maorimandater ble avhengig av størrelsen på maoribefolkningen, selv om maoriene nå kunne velge å stå oppført i det generelle eller reserverte manntallet (Parliamentary Library 2009:17).

Ordningen med de separate maorimandatene forble dermed uendret fra disse ble opprettet i 1867 til valgordningsreformen og overgangen til en proporsjonal valgordning i 1993. Et unntak fra dette er Labours forsøk på å øke antallet mandater i 1975, selv om dette aldri ble gjennomført. Som en konsekvens av den historiske underrepresentasjonen av maoribefolkningen beskriver Fleras (1985:558) ordningen med de reserverte mandatene utelukkende som en strategi for å kontrollere landets urbefolkning. Parliamentary Library (2009:7) hevder imidlertid at en slik tolkning vil være for unyansert, ettersom selve opprettelsen av de reserverte mandatene må tolkes som at de europeiske nybyggerne selv ønsket å gi maoriene tilgang til landets politiske system på bakgrunn av deres kollektive eierskap til store deler av New Zealands landområder.

Som følge av at Labours forsøk på å øke antall maorimandater i 1975 ikke førte frem, skulle det gå 18 år før man fikk en endring av landets valgordning som angikk representasjon av maoriene. Denne endringen kom i forbindelse med overgangen fra den gamle flertallsvalgordningen til MMP som ble gjennomført i 1993. De følgende avsnittene vil derfor omhandle denne valgordningsendringen.

3.5 Frem mot The Electoral Act 1993

Valgordningsendringen som ble vedtatt ved folkeavstemming i 1993, kan vanskelig forstås uten å se nærmere på den politiske konteksten. Årsakene til reformen kan deles inn i endringer over lengre tid og kortere, mer utløsende hendelser (Vowles 1995:96). Den følgende fremstillingen vil derfor skille mellom langsiktige kulturelle, økonomiske og politiske endringer og faktorer som bidro mer direkte til folkeavstemmingen i 1993.

3.5.1 Langsiktige endringer

Med tanke på de mer langsiktige forandringene i landets politiske system, kan det skilles mellom i) endringer i velgermassen fra midten av 1970-tallet, ii) misnøye med de dominerende politiske partienes styring og brutte valgløfter, og iii) økende behov for økonomisk reform som følge av tilbakevendende økonomiske vanskeligheter i perioden etter 1970 (Vowles 1995:96). I tillegg til disse peker Nagel (2004:531-532) på at man fra 1970-tallet fikk endrede holdninger til representasjon av maoriene som følge av økende internasjonalt fokus på, og arbeid mot, diskriminerende praksis basert på etnisk tilhørighet. Disse bakenforliggende elementene vil derfor fremstilles kort i det følgende avsnittet.

Endringer i velgermassen førte til økt oppslutning om en del mindre partier fra slutten av 70-tallet, men disse ble i liten grad representert i parlamentet på grunn av landets flertallsvalgordning (Vowles 1995:97-98). Et eksempel på dette er Social Credit Party, som i perioden mellom valget i 1975 og 1981 økte sin oppslutning med 13,3 prosentpoeng fra 7,4 til 20,7 prosent. Partiet fikk imidlertid kun to mandater ved valget i 1981. I det påfølgende valget i 1984 gikk partiet tilbake 13,1 prosentpoeng, mens det nyoppstartede New Zealand Party fikk 12,3 prosents oppslutning. Til tross for nedgangen beholdt Social Credit sine to mandater, mens New Zealand Party forble uten parlamentsrepresentasjon (Boston 1987:106). Det

eksisterte dermed en relativt stor forskjell i forholdet mellom hvilke partier som hadde oppslutning i velgermassen og hvilke partier som faktisk ble representert i parlamentet.

I følge Miller og Lane (2010:169) kan velgernes økende misnøye med det politiske systemet og valgordningen, også forklares med gjentatte tilfeller av fabrikkerte flertall fra midten av 1970-tallet. Ved valget i 1978 fikk National og Labour henholdsvis 39,8 og 40,4 prosent oppslutning. Selv om Labour fikk størst oppslutning i antall stemmer, fikk National majoriteten av mandatene i parlamentet og kunne dermed danne regjering. Dette gjentok seg ved valget i 1981, selv om Nationals majoritet i dette tilfellet ble redusert til to mandater (Vowles 1995:100). Et annet eksempel var Nationals fremgang ved valget i 1990, da partiet økte sin oppslutning med kun 7,8 prosentpoeng i forhold til valget i 1987, men mottok hele 69,1 prosent flere mandater (Levine og Roberts 1994:241). Samlet sett bidro denne utviklingen over tid til at valgordningens legitimitet i befolkningen ble redusert, ettersom endringer i velgernes preferanser for politiske alternativer ikke kom til uttrykk på parlamentsnivå (Boston 1987:106).

Manglende muligheter for ansvarliggjøring av regjeringen og brudd på valgløfter ble fra slutten av 1970-tallet to sentrale elementer som bidro til den økende misnøyen med det politiske systemet (Vowles 1995:100). Disse problemene ble først fremtredende i forbindelse med at landet gjennomgikk en økonomisk krise på starten av 70-tallet. National-regjeringen som ble valgt i 1975, forsøkte å få bukt med de økonomiske problemene ved bruk av Keynesiansk stabiliseringspolitikk, men dette førte ikke frem. Løsningen var i tillegg upopulær hos både partiets kjernevelgere og opposisjonen i Labour (Vowles 1995:100). Nationals lave oppslutning ved valget i 1978, da partiet fikk færre stemmer enn Labour, kan ses i sammenheng med disse hendelsene. Til tross for økende misnøye i befolkningen beholdt partiet imidlertid regjeringsmakten både etter valget i 1978 og 1981 som følge av at landets valgordning gav partiet rent flertall i parlamentet (James 2010:487).

En liknende utvikling fant også sted da Labour vant regjeringsmakten etter valget i 1984. Denne regjeringen satte i gang omfattende reformer med sikte på å bedre landets økonomiske situasjon ved å redusere statlig styring av økonomien (Levine 2004:647). Problemet med dette var at Labour ved å innføre slike reformer både brøt med egne valgløfter og partiets tradisjonelle tilnærming til økonomisk politikk. Tiltakene viste seg imidlertid såpass

vellykkede at regjeringen ble sittende etter valget i 1987 (Vowles 1995:100). Ved valget i 1990 fikk landet på nytt en National-regjering som hadde gått til valg på å blant annet oppfylle Labours "brutte løfter" fra perioden mellom 1984 og 1990. Problemet med dette var at National selv implementerte en rekke økonomiske tiltak som ble oppfattet av velgerne som en forlengelse av Labours økonomiske politikk fra forrige regjeringsperiode. Dermed fikk velgerne inntrykk av at deres preferanser fikk lite å si for den faktiske politikken som ble ført av landets to dominerende partier (Levine 2004:648).

I tillegg til den politiske og økonomiske utviklingen gjennomgikk det new zealandske samfunnet i denne perioden også en kulturell endring med tanke på forholdet mellom maorier og ikke-maorier. Mens landets politiske ledelse tidligere hadde antatt at maoriene skulle assimileres inn i det new zealandske samfunnet, fikk man fra begynnelsen av 1970-tallet en ny forståelse av New Zealand som et land med to likestilte kulturer (Smits 2010:66-67). Kombinert med økende internasjonal oppmerksomhet rundt etnisk diskriminering, bidro dette til at ordningen med separat representasjon for maoribefolkningen i økende grad ble ansett som illegitim. Dette ble ikke bedret av at maoriene ble stadig mer underrepresentert etter hvert som både maoribefolkningen og antall vanlige mandater økte, mens antall maorimandater var fastsatt til fire (Nagel 2004: 531-532). Samtidig var den dominerende holdningen blant ikke-maorier at de reserverte mandatene burde opprettholdes så lenge maoribefolkningen selv ønsket det (Vowles 1995:107). Dette skulle vise seg avgjørende for at ordningen med reserverte maorimandater ble videreført i den nye valgordningen.

Disse politiske, økonomiske og kulturelle forandringene skulle få innvirkning på den videre veien mot reformen av landets valgordning (Vowles 1995). Mens endringene kom tydelig til uttrykk i velgermassen fra starten av 1970-tallet, fikk disse liten umiddelbar effekt på sammensetningen av landets parlament og kontroll over regjeringsmakten. Velgerne måtte derfor vente til midten av 1980-tallet før samfunnsutviklingen begynte å påvirke de politiske aktørene i vesentlig grad.

3.5.2 Utløsende faktorer

I tillegg til endringer i landets politiske system over tid, identifiserer Vowles (1995) flere elementer som bidro mer direkte til valgordningsreformene som ble gjennomført i 1993. Disse består mer konkret av i) rapporten fra "The Royal Commission on the Electoral

System” som ble presentert i 1986, ii) Labours valgløfter om folkeavstemming om valgordningen før valget i 1987, iii) Nationals valgkamp i 1990, iv) den rådgivende folkeavstemmingen i 1992, og v) den endelige folkeavstemmingen i 1993. Disse elementene vil derfor presenteres i det følgende avsnittet.

The Royal Commission on the Electoral System

Med tanke på at Labour hadde tapt regjeringsmakten både i 1978 og i 1981 på grunn av landets flertallsvalgordning, var det ikke overraskende at partiet programfestet løftet om å revidere valgordningen for første gang i 1981 og senere i 1984. Da Labour vant regjeringsmakten etter valget i 1984, ble det derfor vedtatt å opprette en egen kommisjon for å evaluere landets valgordning (Levine og Roberts 1993:158). Kommisjonen ble utpekt av Labours daværende justisminister, Geoffery Palmer, som siden 1970-tallet hadde vært tilhenger av en mer proporsjonal valgordning (Boston 1987:108). Det mest konkrete eksemplet på dette kom i 1979 med boken ”Unbridled Power?”, der Palmer foreslo at en tredjedel av landets parlamentsmandater skulle velges med en proporsjonal valgordning (Palmer, sitert i Vowles 1995:100). Palmer, som i perioden etter 1979 hadde blitt en sentral skikkelse i Labour, hadde også påvirket partiets programfestede holdninger til valgordningsreform i forkant av regjeringsskiftet i 1984 (Boston 1987:108).

”The Royal Commission on the Electoral System” presenterte sin utredning av landets valgordning i 1986. Rapporten beskrives av Boston (1987:108) som en svært imponerende utredning. Selv om kommisjonen var utpekt av Palmer, som var tilhenger av en mer proporsjonal valgordning, kunne det samme neppe sies om alle kommisjonens medlemmer. Dette gjaldt spesielt for Richard G. Mulgan, som var en av landets fremste forsvarere av den eksisterende flertallsvalgordningen (Boston 1987:108).¹³ Det var derfor noe overraskende at kommisjonen endte opp med å anbefalte en proporsjonal valgordning. En fullstendig omtale av denne rapporten, som til sammen utgjør om lag 300 sider, vil ligge utenfor dette kapitlets rekkevidde. Hovedfokuset for den videre fremstillingen vil derfor være de delene av

¹³ For en gjennomgang av ulike argumenter for den eksisterende flertallsvalgordningen, se for eksempel Chapman (1999:278-287)

rapporten som omhandler valgordningen generelt og representasjon av minoritetsgrupper spesielt.¹⁴

Med tanke på alternative valgordninger, utredet kommisjonen ”supplementary member (SM)” som et alternativ til den eksisterende flertallsvalgordningen samt de to proporsjonale ordningene ”mixed member proportional (MMP)” og ”single transferable vote (STV)”. Kommisjonen evaluerte også den eksisterende ordningen med flertallsvalg i enmannskretser (FPTP). De fire alternativene ble vurdert etter ti kriterier, som omhandlet i hvilken grad de ulike alternativene ville bidra til å sikre i) rettferdighet mellom ulike politiske partier (forstått som proporsjonalitet mellom stemmer og mandater), ii) økt representasjon av minoriteter og særinteresser, iii) rettferdig representasjon av maorier, iv) politisk integrasjon, v) distriktsrepresentasjon, vi) demokratisk deltakelse og ansvarliggjøring, vii) styringsdyktige regjeringer, viii) et effektivt parlament, ix) et system som opprettholdt de politiske partienes sentrale rolle, og x) økt legitimitet for det politiske systemet i befolkningen (The Royal Commission on the Electoral System 1986:11-12).¹⁵ Etter en grundig gjennomgang av alle de fire alternative ordningene, gikk kommisjonen enstemmig inn for MMP som den foretrukne valgordningen, med begrunnelsen:

It is our view that for New Zealand MMP is clearly superior. It is fairer to supporters of significant *political parties* and likely to provide more *effective representation* of *Maori* and other *minority and special interest groups*. It is likely to provide a more *effective Parliament* and also has advantages in terms of *voter participation* and *legitimacy* (The Royal Commission on the Electoral System 1986:63).

Det kan derfor hevdes at hensynet til minoritetsgrupper generelt og maoriene spesielt var fremtredende i kommisjonens arbeid, ettersom de ulike ordningene ble vurdert etter hvordan disse ville påvirke minoritetsgruppers muligheter for å bli representert i landets parlament.

I tillegg til de to overordnede vurderingskriteriene som omhandlet representasjon av minoritetsgrupper (punkt ii og iii i gjennomgangen over), ble spørsmålet om representasjon av maoriene behandlet mer inngående i et eget kapittel av rapporten. I introduksjonen til kapitlet

¹⁴ For en mer fullstendig oppsummering av alle elementene i rapporten, se for eksempel Boston (1987). For en kortere kommentar til rapportens anbefalinger, se Lijphart (1987).

¹⁵ For en mer utfyllende gjennomgang av de ulike evalueringskriteriene, se The Royal Commission on the Electoral System (1986:11-12). Den samlede utredningen av de ulike alternativene finnes i The Royal Commission on the Electoral System (1986:13-80).

slår kommisjonen fast at hensynet til maoribefolkningen var et relativt tungtveiende element i deres vurderinger:

It is the most sensitive of all the matters we have investigated, and one on which the views of our Maori member have carried particular weight. The question of Maori representation is a very important consideration in our evaluation of various electoral systems in Chapter 2 (The Royal Commission on the Electoral System 1986:81).

Med tanke på representasjon av maoriene, anbefalte kommisjonen at de separate maorimandatene ble fjernet dersom en valgordningsendring fra FPTP til MMP ble vedtatt. Dette ble begrunnet med at maoriene ville ha mulighet til å bli representert i parlamentet både gjennom de nasjonale partilistene og ved å opprette egne partier ved bruk av en proporsjonal ordning (The Royal Commission on the Electoral System 1986:105-106). Dersom den eksisterende flertallsvalgordningen ble beholdt, anbefalte kommisjonen at de reserverte maorimandatene burde opprettholdes. Dette var imidlertid betinget av at det ble gjennomført en omfattende revisjon av landets grunnlov, slik at Waitangi-avtalen og minoritetsrettigheter mer generelt kunne inkorporeres i denne. Årsaken til dette var at kommisjonen mente at maorimandatene i seg selv hadde vist seg å være utilstrekkelige for å sikre maoriernes interesser, i tillegg til at disse i utgangspunktet ikke var blitt utformet for å sikre effektiv politisk representasjon av gruppen (The Royal Commission on the Electoral System 1986:107-113).

Labours løfte om folkeavstemming

I rapporten fra "The Royal Commission on the Electoral System" ble det anbefalt å gjennomføre en folkeavstemming for å avgjøre om MMP skulle innføres som ny valgordning. Avstemmingen ble anbefalt gjennomført enten samtidig med parlamentsvalget i 1987, eller i forkant av det påfølgende valget i 1990 (The Royal Commission on the Electoral System 1986:63-65). Kommisjonens anbefaling om å innføre en proporsjonal valgordning ble imidlertid dårlig mottatt hos den politiske ledelsen i Labour, og forslaget om en valgordningsreform hadde med unntak av Geoffery Palmer, få tilhengere i den sittende Labour-regjeringen (Vowles 1995:103). Om forslagene fra kommisjonen hadde liten støtte hos regjeringspartiet Labour, var motstanden mot en eventuell reform enda større i National, der partiets leder, Jim Bolger, hadde avfeid ideen om valgordningsreform i sin helhet (Boston 1987:112). Dermed var hverken Labour eller National interessert i å gjennomføre de

reformene som kommisjonen hadde foreslått i forkant av valget i 1987. Tilhengere av valgordningsreformen kunne i hovedsak finnes blant de tre små politiske partiene Democratic Party, Values Party og New Labour, selv om enkelte representanter fra de store partiene etter hvert begynte å støtte forslaget om reform (Vowles 1995:105).

En uttalelse fra Labours sittende statsminister, David Lange, bidro imidlertid til at folkeavstemmingen om valgordningsreformen ble et tema for valgkampen i 1987. Dette kom som følge av at Lange i en direktesendt tv-debatt i forbindelse med valgkampen erklærte at Labour ville avholde en folkeavstemming om valgordningen dersom partiet vant valget i 1987 (Vowles 1995:103). Lange hevdet i etterkant at han hadde feillett sine egne notater (Levine 2004:648), men uttalelsen ble aldri offisielt sett dementert før valget (Vowles 1995:103). Selv om Labour beholdt regjeringsmakten etter valget i 1987, kunne den lovede folkeavstemmingen ikke gjennomføres som følge av at forslaget hverken hadde flertall innad i regjeringen, eller i Labour for øvrig. Dette skulle senere føre til problemer for Labour, ettersom velgerne tolket løftebruddet som nok et uttrykk for arrogante holdninger og manglende demokratisk ansvarlighet hos landets politiske elite (Levine 2004:648).

Parlamentsvalget i 1990

Nationals valgseier i 1990 markerte ett nytt steg på veien mot valgordningsreform. I forkant av dette parlamentsvalget hadde National blant annet fokusert på Labours manglende evne til å innfri valgloftene fra valgkampen i 1987 og som følge av dette ble folkeavstemmingen om den foreslåtte MMP-valgordningen igjen et aktuelt politisk tema (Levine 2004:648). Resultatet av 1990-valget var at Labour gikk hele 12,9 prosentpoeng tilbake, mens National økte sin oppslutning med 7,8 prosentpoeng i forhold til valget i 1987. Landets flertallsvalgordning gav i tillegg National hele 69,1 prosent av parlamentsmandatene, og partiet overtok dermed regjeringsmakten (McRobie 1991:165). Levine og Roberts (1994:241) påpeker imidlertid at Nationals valgresultat kan betraktes som et uttrykk for velgernes usikkerhet og misnøye med Labour-regjeringen, som i den forrige perioden hadde hatt hele tre ulike statsministere og var preget av indre uro og uenigheter.

Til tross for Nationals solide parlamentsflertall, fikk partiet problemer med å innfri valgloftene fra 1990-valgkampen allerede i starten av regjeringsperioden. Dette gjaldt spesielt løftet om å reversere enkelte skatter som var blitt vedtatt av Labour-regjeringen under forrige

periode. Kombinert med en upopulær økonomisk politikk medførte dette at National-regjeringens popularitet falt kraftig på meningsmålingene fra og med starten av 1991 (Levine og Roberts 1994:241). Regjeringen forsøkte også å unnslippe valgløftet om en folkeavstemming om valgordningen, men så seg til slutt nødt til gjennomføre dette til tross for stor motstand innad i partiet. Et forslag om å gjennomføre en rådgivende folkeavstemming om valgordningsreform ble derfor vedtatt i parlamentet i 1991 (Levine og Roberts 1993:159).

Folkeavstemmingene i 1992 og 1993

Den rådgivende folkeavstemmingen om endring av valgordningen ble gjennomført i 1992. Selv om resultatet av avstemmingen ikke ble ansett som bindende, var dette den første muligheten for velgerne til å uttrykke sitt syn på landets valgordning (Levine 2004:648). Avstemmingen var todelt: I det første spørsmålet stod valget mellom å enten beholde det eksisterende FPTP-systemet, eller å endre valgordningen. Den andre delen av avstemmingen bestod i å velge mellom de fire reformalternativene "supplementary member", "single transferable vote", "mixed member proportional" og "preferential voting" (Levine og Roberts 1993:159). Avstemmingsrekkefølgen innebar i følge Levine og Roberts (1993:160) at dersom et flertall av velgerne stemte for å beholde den eksisterende flertallsvalgordningen ville reformprosessen få sin naturlige slutt. Dersom avstemmingen gav flertall for en valgordningsendring, ville det bli avholdt en ny, bindende folkeavstemming der den nye valgordningen på nytt måtte få flertall av stemmene. Resultatet av folkeavstemmingen viste at om lag 85 prosent av velgerne hadde stemt å endre landets valgordning, mens 71 prosent hadde valgt MMP som det foretrukne reformalternativet (Levine 2004:648). I lys av dette resultatet bemerket Levine og Roberts (1993:162) at de new zealandske velgerne gjennomgående hadde foretrukket de alternativene som ble ansett som mest skadelige for landets to dominerende partier.

Som følge av det klare resultatet, utformet National-regjeringen en revidert utgave av den eksisterende valgloven, der MMP ble inkorporert som ny valgordning. For at lovendringen skulle tre i kraft, var forslaget imidlertid avhengig av å få rent flertall i en ny folkeavstemming som skulle avholdes samtidig med parlamentsvalget i 1993 (Levine 2004:648). I den andre folkeavstemmingen var stemmene jevnere fordelt mellom de to alternativene. Forslaget om å beholde den eksisterende flertallsvalgordningen fikk 46,1 prosent av stemmene, mens den nye MMP-ordningen fikk 53,9 prosent oppslutning hos

velgerne. Selv om valgdeltakelsen økte med 30 prosentpoeng i forhold til avstemmingen i 1992, fikk MMP kun 1 662 flere stemmer, mens FPTP økte sin oppslutning med hele 698 937 stemmer (Levine og Roberts 1994:245). Med tanke på maoribefolkningen, er det i denne sammenheng interessant å merke seg at oppslutningen om MMP-ordningen var sterk i denne gruppen. Dette alternativet hadde over 60 prosents oppslutning i alle de fire maoridistriktene og dette kan tolkes som at maoriene i relativt stor grad var bevisste på at den nye valgordningen ville kunne øke deres samlede politiske representasjon (Levine og Roberts 1994:245-246).

3.5.3 Valgordningsreformen i 1993 og hensynet til maoribefolkningen

Resultatet av folkeavstemmingen i 1993 førte til at New Zealand endret sin valgordning til en proporsjonal MMP-valgordning (Weeks 2013:388). Det var imidlertid en forskjell mellom anbefalingene fra ”The Royal Commission on the Electoral System” og den ordningen som ble innført med tanke på hensynet til representasjon av maoriene. Denne forskjellen kan sies å illustrere den symbolske betydningen som har vært tillagt ordningen med separat representasjon for maoriene (jf. The Royal Commission on the Electoral System 1986:81-116).

Valgordningskommisjonen fra 1986 argumenterte for at ordningen med separat representasjon for maoriene skulle fjernes ved en overgang fra FPTP til MMP. Årsaken til dette var at kommisjonen mente maoriene ville bli tilstrekkelig representert under MMP dersom partier som representerte denne gruppen ble fritatt fra den foreslåtte nasjonale sperregrensen på fire prosent (The Royal Commission on the Electoral System 1986: 81-116). Denne anbefalingen ble imidlertid ikke fulgt opp i National-regjerings lovforslag som ble presentert i forbindelse med den bindende folkeavstemmingen i 1993 (Vowles 1995:107). Den vedtatte ordningen beholdt derfor systemet med separat representasjon for maoriene gjennom egne valgdistrikter og parlamentsmandater (Nagel 2004:530). Den nye ordningen skilte seg likevel fra den opprinnelige ordningen fra 1867 på et sentralt punkt. Mens 1867-ordningen fastsatte antallet reserverte mandater til fire, ble antall maorimandater i den nye ordningen gjort avhengige av størrelsen på befolkningen som valgte å registrere seg som maorier ved de offisielle folketellingene (Levine og Roberts 1994:243).

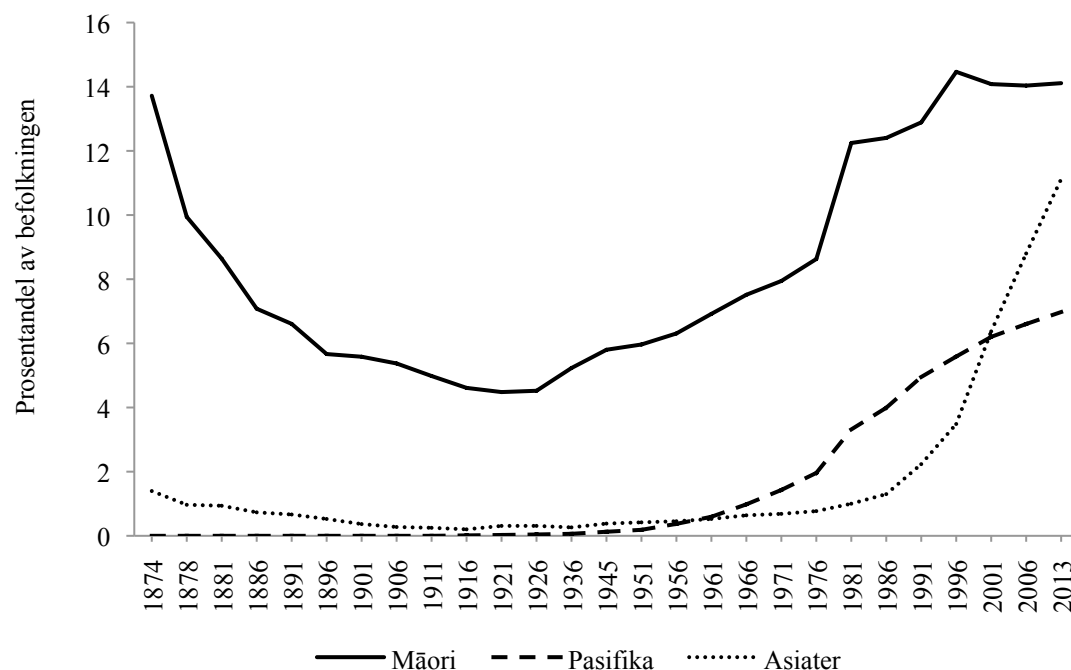
Årsaken til at systemet med separat maorirepresentasjon ble opprettholdt i den nye valgordningen, kan i følge Levine (2004:650) delvis forklares av maoriene selv hadde kritisert valgordningskommisjonens forslag om å gå bort fra ordningen. Disse synspunktene ble også fremmet av maoriene i forbindelse med utformingen av det endelige lovforslaget i forkant av avstemmingen i 1993. I følge Nagel (2004:537) var maorienenes ønsker om å opprettholde den separate ordningen todelt. På den ene siden var maoriene skeptiske til den nye valgordningens evne til å sikre gruppen representasjon uten reserverte maorimandater. På den andre siden kan maorienenes krav om å opprettholde de reserverte mandatene også forstås ut fra et ønske om å sikre gruppens særegne konstitusjonelle status som landets urfolk (Nagel 2004:537). De reserverte maorimandatene var i denne sammenhengen spesielt viktige, ettersom disse historisk sett har vært ansett som det fremste symbolet på maorienenes posisjon i det new zealandske samfunnet (The Royal Commission on the Electoral System 1986:81-116). Dette forholdet ble i økende grad aktuelt etter hvert som innvandringen fra Asia og de omkringliggende øygruppene i Stillehavet økte etter at New Zealand myket opp sin innvandringspolitikk på 1980-tallet (Nagel 2004:537).

3.6 Hensynet til representasjon av andre etniske minoriteter

Asiater og pasifika utgjør sammen med maoriene New Zealands etniske minoritetsbefolkning (Smits 2010:71). Hensynet til representasjon av disse to gruppene har imidlertid ikke vært spesielt fremtredende i utformingen av landets valgordning historisk sett. Til forskjell fra maoriene, som har hatt reserverte parlamentsmandater, har de andre minoritetsgruppene ikke hatt tilsvarende ordninger (McLeay 1980:44). Dette avsnittet vil derfor forsøke å belyse forskjellene mellom representasjon av maoriene og de to øvrige minoritetsgruppene.

3.6.1 Historisk utvikling

En mulig forklaring på hvorfor valgordningen i såpass liten grad har tatt eksplisitte hensyn til asiater og pasifika, kan være relatert til størrelsen på de tre minoritetsgruppene og endringer i disse over tid. I tillegg kan forskjeller i konstitusjonell status være med på å forklare hvorfor maoriene historisk sett har hatt separate ordninger for å sikre representasjon av denne gruppen, mens de to andre minoritetsgruppene ikke har hatt dette (McLeay 1980; Fleras 1985).

Figur 3.1 Etniske minoritetsgrupper New Zealand 1874 - 2013

Basert på folketellingsdata hentet fra diverse årganger av *New Zealand Official Yearbook*

Se appendiks 1 for tall og kildehenvisninger.

Figur 3.1 viser utviklingen i den relative størrelsen på de tre etniske minoritetsgruppene fra 1874 til 2013 basert på folketellingsdata fra Statistics New Zealand.¹⁶ Som figuren viser, utgjorde maoriene i utgangspunktet en relativt stor andel av landets totale befolkning, men dette endret seg som følge av økt innvandring av europeiske nybyggere fra slutten av 1800-tallet (Sorrenson 1986). I tillegg til dette peker Castellino og Keane (2009:113) på at maoribefolkningen ble redusert i den samme perioden som følge av økt sårbarhet for sykdommer som kom til landet med de europeiske nybyggerne. Fra folketellingen i 1926 og frem til i dag har imidlertid maoribefolkningen som andel av den totale befolkningen økt. Denne økningen er spesielt markant mellom folketellingen i 1976 og 1981 da andelen maorier økte med 3,6 prosentpoeng. Dette kan tenkes å være et resultat av "The Maori Option" som ble innført i 1975 (Sorrenson 1986). Før 1975 var kriteriet for å bli regnet som maori basert på slektstilhørighet, mens man med lovendringen i 1975 gikk over til å benytte en definisjon

¹⁶ Tallmaterialet er samlet inn fra ulike utgaver av "*New Zealand Official Yearbook*" i perioden fra 1991 – 2013. For mer detaljerte kildehenvisninger til data for de ulike årene, se appendiks 1.

basert på selvidentifisering, og som derfor ikke innebar et krav om dokumenterte slektsforhold (Ritchie og Hoffman 1986:86). I etterkant av denne definisjonsmessige endringen har maoribefolkningen utgjort mellom 12 og 14 prosent av den totale befolkningen.

Med tanke på de øvrige minoritetsgruppene, viser figur 3.1 at pasifika var så å si fraværende frem til folketellingen i 1945, men har etter dette økt i størrelse. I følge Smits (2010:71) kan dette skyldes at New Zealand i perioden etter 1943 fikk økt arbeidsinnvandring fra Stillehavsoyene som følge av at maoribefolkningen flyttet til mer urbane områder. Pasifika har derfor gått fra å utgjøre 0,4 prosent av den totale befolkningen ved folketellingen i 1945 til 7 prosent i 2013. Asiatiske minoritetsgrupper utgjorde på sin side under 2 prosent av den totale befolkningen mellom 1874 og 1986. Den lave andelen skyldes at innvandring fra Asia var strengt regulert fra begynnelsen av 1880-tallet og frem til 1987 (Castellino og Keane 2009:114-115). Det har imidlertid vært en relativt stor økning i perioden mellom folketellingene i 1991 og 2013, der den asiatiske gruppens andel av den totale befolkningen har økt fra 2,2 prosent i 1991 til 11,1 prosent i 2013. Den asiatiske minoritetsgruppen gikk dermed forbi pasifika som landets nest største minoritetsgruppe i denne perioden. Denne endringen kan forklares med at Labour-regjeringen i 1987 vedtok å gå bort i fra en restriktiv innvandringspolitikk som var utformet for å hindre asiatisk innvandring (Smits 2010:71).

Ettersom den asiatiske befolkningsgruppen i dag utgjør hele 11 prosent av den totale befolkningen, kan det virke oppsiktsvekkende at hensynet til representasjon av denne gruppen ikke har vært et mer fremtredende politisk tema. En mulig forklaring på dette kan være at de asiatiske minoritetsgruppene i mindre grad skiller seg fra majoritetsbefolkningen som følge av at disse har en relativt høy sosioøkonomisk status sammenliknet med pasifika og maorier (Castellino og Keane 2009:115-116). En slik forskjell kan innebære at politiske preferanser innenfor den asiatiske minoritetsgruppen i mindre grad avviker fra majoritetsgruppens preferanser, og at de asiatiske gruppene derfor føler seg tilstrekkelig representert gjennom de vanlige parlamentsmandatene.

Asiatiske befolkningsgrupper og pasifika har utgjort en liten andel av New Zealands totale minoritetsbefolkning i perioden frem til 1945. Det er derfor ikke spesielt overraskende at det ikke har blitt opprettet egne ordninger for å sikre disse gruppene representasjon i parlamentet. Disse gruppene vokste frem først på 1980-tallet, og økningen i størrelsen på de to gruppene

inntraff derfor senere enn for maoribefolkningen. På dette tidspunktet hadde ordningen med separat representasjon for maoriene over en lengre periode blitt utsatt for økende kritikk i møte med et stadig mer globalisert verdensbilde og internasjonal motstand mot etnisk diskriminering (Nagel 2004). Denne utviklingen kan derfor tenkes å være en medvirkende faktor til at separate ordninger for representasjon av de nye minoritetsgruppene ikke lenger ble ansett som et akseptabelt politisk alternativ.

Det må i denne sammenheng også påpekes at selv om maoriene er den eneste etniske minoritetsgruppen som har hatt en separat ordning for politisk representasjon, ble denne ordningen i utgangspunktet utformet med et ønske om å assimilere maoriene inn i den europeiske majoritetsgruppen (Fleras 1985:556). Som følge av dette var de reserverte mandatene opprinnelig tenkt som en midlertidig løsning som skulle fjernes etter en kortere periode. Over tid viste det seg imidlertid at maoriene ikke ville la seg assimilere, og ordningene ble derfor videreført. De reserverte mandatene ble også vanskelige å fjerne fordi ordningen hadde fått en symbolsk betydning for maoribefolkningen (Sorrenson 1986:60). Den historiske forskjellen i representasjon mellom asiater og pasifika på den ene siden og maoriene på den andre, kan derfor i relativt stor grad forklares ut i fra historiske valg av institusjonelle løsninger, kombinert med størrelsen på de ulike befolkningsgruppene på de aktuelle tidspunktene.

3.6.2 MMP-reformen og hensynet til andre etniske minoritetsgrupper

Selv om hensynet til representasjon av pasifika og den asiatiske minoritetsgruppen har vært lite fremtredende i den historiske utviklingen av landets valgordning, kan dette i noen grad sies å ha blitt endret med valgordningsreformen i 1993 og forarbeidet til denne. Et tegn på dette finnes i rapporten fra The Royal Commission on the Electoral System (1986:11-12) der hensynet til representasjon av andre minoritetsgrupper inngikk i ett av vurderingskriteriene som ble benyttet for å evaluere antatte effekter av de ulike valgordningene. I begrunnelsen for dette kriteriet skriver valgordningskommisjonen:

The voting system should ensure that parties, candidates and MPs are responsive to significant groups and interests. To facilitate this, membership of the House should not only be proportional to the level of party support but should also reflect other significant characteristics of the electorate, such as gender, ethnicity, socio-economic class, locality and age (The Royal Commission on the Electoral System 1986:11).

I tillegg til dette fikk kommisjonen også inn forslag fra pasifikabefolkningen om å opprette reserverte pasifikamandater etter samme modell som for maoriene. Kommisjonen argumenterte mot å opprette en slik ordning, med henvisning til anbefalingen om å avskaffe maorimandatene i sin helhet. I tillegg til dette ble det argumentert med at pasifikabefolkningen utgjorde en såpass heterogen gruppe, at det ville være vanskelig å finne en tilfredsstillende løsning som ivaretok alle de ulike subgruppene (The Royal Commission on the Electoral System 1986:240). I tillegg argumenterte kommisjonen for at andre minoritetsgrupper også ville bli representert i landets parlament som følge av at MMP enten ville gjøre de politiske partiene avhengig av å søke støtte hos disse gruppene, eller ville gjøre det mulig å opprette egne etniske partier (The Royal Commission on the Electoral System 1986:50-51).

3.7 Avsluttende diskusjon – Valgordningsreformer som elitestyrt utvikling?

Etter denne historiske fremstillingen, er det nødvendig å knytte utviklingen av New Zealands valgordning opp til det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel en. Med utgangspunkt i dette rammeverket er det mulig å identifisere flere ulike tilnærminger til studiet av valgordninger og utviklinger av disse. Lijpharts (1977) konsosierte modell fokuserer på elitesamarbeid som en sentral betingelse for demokratisk stabilitet og benytter dermed et eliteperspektiv. Dette har senere blitt kritisert av Horowitz (1985) for å undervurdere velgernes rolle, ettersom politiske eliter vanskelig kan operere løsrevet fra dem de skal representere (Sisk 1996:40-41). Grofman (1999:x-xi) betrakter på sin side valgordninger som "embedded institutions" som vokser frem og eksisterer innenfor en større institusjonell, historisk og politisk kontekst. I tillegg til konkurransen mellom politiske partier, peker Müller (2000) på at konkurransen som pågår innad i hvert enkelt parti er en faktor som kan være med på å endre partienes syn på et politisk alternativ over tid. Selv om det dermed finnes flere ulike tilnærminger til studiet av valgordningers utvikling, er eliteperspektivet det mest benyttede innenfor studiet av valgordningsreformer (Leyenaar og Hazan 2011:440). Den følgende analysen vil derfor ta utgangspunkt i Lijpharts (1977) konsosierte modell for å vurdere den historiske utviklingen av New Zealands valgordning.

Lijpharts (1977) modell er utformet for å forklare hvilke effekter institusjonelle variabler, som for eksempel valgordninger, har på det politiske systemet. Dette innebærer at modellen ikke

spesifiserer hvilke faktorer som ligger bak selve utformingen av de institusjonelle elementene. Selv om dette er tilfelle, er det relevant å benytte perspektivet i modellen for å vurdere i hvilken grad utviklingen av den new zealandske valgordningen har vært styrt av politiske eliter. Dette vil være relevant både for utviklingen av valgordningen og for representasjon av landets minoritetsgrupper. Før dette gjøres må det nevnes at New Zealand som følge av sin historiske tilhørighet til den majoritetsdemokratiske tradisjonen, ikke kan regnes som et konsosiert demokrati (Lijphart 2012:9-29). Dette vil imidlertid være av mindre betydning, ettersom formålet med denne analysen kun er å benytte eliteperspektivet fra modellen for å vurdere i hvilken grad den historiske utviklingen av valgordningen kan forstås som elitestyrte. Et slikt perspektiv er forenlig med Lipset og Rokkans (1967:30) syn på forholdet mellom politiske eliter og utformingen av valgordningen, der de politiske partiene og elitene vil forsøke å utforme valgordningen for å styrke egen posisjon. Basert på dette perspektivet kan den historiske utviklingen av den new zealandske valgordningen deles inn i to ulike faser.

3.7.1 Elitestyrte utvikling frem til slutten av 1970-tallet

Den første fasen strekker seg fra inngåelsen av Waitangi-avtalen i 1840 og frem til slutten av 1970-tallet. Som den historiske gjennomgangen i dette kapitlet viser, hadde de politiske elitegruppene i denne perioden stor grad av kontroll over landets valgordning og ordningen for representasjon av maoribefolkningen.

Opprettelsen av maorimandatene i 1867 kan i denne sammenheng betraktes som et bevisst valg fra de politiske elitene om å gi maoriene tilgang til den politiske beslutningsprosessen (Parliamentary Library 2009). Dette ble ansett som et praktisk tiltak for å få slutt på konfliktene om landområder på 1860-tallet, fremme assimilasjon av maoriene og sikre fredelig samarbeid mellom maoribefolkningen og nybyggerne (Fleras 1985:556). Det faktum at antall maorimandater var fastsatt til fire mellom 1867 og 1993, til tross for gjentatte krav om å øke antallet reserverte mandater, kan også være illustrerende for kontrollen som de politiske elitegruppene har hatt over valgordningen og representasjon av landets minoritetsgrupper (Fleras 1985:557).

Eliteperspektivet vil også kunne forklare forsøket på å endre antall maorimandater i 1975. Mens Labour-regjeringen vedtok å øke antall maorimandater i 1975, sørget den etterfølgende regjeringen fra National for at forslaget aldri ble implementert (Sorrenson 1986:52-53).

Labour har historisk sett kontrollert maorimandatene siden midten av 1940-tallet, og partiets oppslutning i maoribefolkningen har variert mellom ca. 50 prosent i 1938 og om lag 80 prosent i 1972 (Chapman 1999:226-257). Labours forsøk på å øke antall maorimandater kan derfor tolkes ut i fra et strategisk ønske i partiets ledergruppe om å forbedre det relative styrkeforholdet mellom Labour og National (Nagel 2004:532).

Som følge av at de politiske elitene kontrollerte minoritetsgruppenes tilgang til beslutningsprosessen gjennom utformingen av valgordningen, må utviklingen i denne perioden kunne tolkes som elitestyrte (Sorrenson 1986; Parliamentary Library 2009). I tillegg til dette har de dominerende politiske elitene i National og Labour kontrollert utformingen av landets valgordning mer generelt fra 1930-tallet og frem til slutten av 1970-tallet. Den stabile oppslutningen om flertallsvalgordningen i denne perioden er ikke spesielt overraskende ettersom de dominerende elitene ikke har hatt noe reelt insentiv til å endre en valgordning som har bidratt til å sikre National og Labours posisjon (Boston 1987:106). Slik sett må den historiske utviklingen av den new zealandske valgordningen frem til slutten av 1970-tallet i stor grad kunne karakteriseres som elitestyrte i henhold til perspektivet i Lijpharts (1977) modell. Etter denne perioden ble imidlertid utformingen av valgordningen også påvirket av andre aktører og hendelser.

3.7.2 Svekket elitekontroll fra slutten av 1970-tallet

Den neste fasen strekker seg fra slutten av 1970-tallet og frem til valgordningsreformen i 1993. I løpet av denne perioden mistet elitene i Labour og National gradvis kontrollen over utformingen av valgordningen. Dette ble spesielt tydelig ved folkeavstemmingen i 1993 som gav New Zealand en ny proporsjonal valgordning til tross for stor motstand mot dette hos den politiske ledelsen i både Labour og National (Vowles 1995). Den historiske gjennomgangen viser imidlertid at taktiske feilberegninger og uenigheter mellom elitegruppene også var med på å muliggjøre valgordningsreformen i sin helhet.

Resultatet av valgene i 1978 og 1981 bidro i denne sammenheng til at oppslutningen om flertallsvalgordningen hos Labours politiske lederskap ble redusert (Boston 1987). Labours programfesting av valgordningsreform i forkant av valgene i 1981 og 1984 kan derfor betraktes som slutten på perioden med tverrpolitisk enighet om flertallsvalgordningen hos landets politiske eliter. Labours ønske om reform var i seg selv forståelig ettersom eliten i

partiet regnet med at en mer proporsjonal valgordning ville kunne gi partiet regjeringsmakt (Levine og Roberts 1993:158-159). Dette førte også til at "The Royal Commission on the Electoral System" ble opprettet, som bidro til å øke oppmerksomheten rundt reformspørsmålet gjennom sin anbefaling av en proporsjonal valgordning (Nagel 2004:532-537). Dette fokuset ble heller ikke mindre av at David Lange uventet lovet folkeavstemming om valgordningen i 1987-valgkampen, selv om dette aldri ble gjennomført mens partiet satt i regjering i perioden mellom 1987 og 1990 (Levine 2004:648).

Nationals valgløfte i 1990 om å gjennomføre folkeavstemmingen kan også tolkes som et taktisk valgt tema for å øke oppslutningen om eget parti. Vowles (1995:103) peker på at denne strategien var basert på antakelsen om at forslaget om å endre valgordningen aldri ville få det nødvendige flertallet i en eventuell folkeavstemming. Som følge av dette valgte National-regjeringen først å gjennomføre en rådgivende folkeavstemming i 1992 med et håp om at reformforslaget ikke ville få den nødvendige oppslutningen på over 50 prosent. Forslaget om reform fikk imidlertid flertall av stemmene, og National hadde dermed liten mulighet til å stanse den påfølgende avstemmingen i 1993 (Levine og Roberts 1993:160). Nagel (2004:534-536) peker derfor på beslutningen om å gjennomføre folkeavstemmingene som et uttrykk for at de politiske elitene overgav kontrollen over utformingen av valgordningen til velgerne.

Den historiske utviklingen i denne perioden forklares dermed kun i begrenset grad av eliteperspektivet som finnes i Lijpharts (1977) modell. Dette perspektivet vil derfor ikke være tilstrekkelig for å forklare utviklingen som førte frem til folkeavstemmingen i 1993 og resultatet av denne (Norris 1995:7). Selv om de politiske elitene bidro til utviklingen, var disse ikke på langt nær så dominerende som de hadde vært.

3.7.3 Institusjonell forankring og historisk kontekst

Utviklingen fra slutten av 1970-tallet og frem mot valgordningsreformen i 1993 viser derfor at det er nødvendig å supplere eliteperspektivet fra Lijpharts (1977) konsosierte modell med informasjon om andre aktører og hendelser for å få en bedre forståelse av reformprosessen. Med utgangspunkt i Horowitz (1985) kritikk, vil det i denne sammenheng være relevant å se på forholdet mellom velgerne og de politiske elitene. Dette synet deles av Renwick (2011:458) som peker på velgernes mobilisering rundt spørsmålet om reform på New Zealand

som en viktig del av utviklingen. Layenaar og Hazan (2011:444) mener på sin side at eksperter og interessegrupper også hadde en sentral rolle i reformprosessen. Den historiske analysen utfordrer derfor synet på valgordningsreformer som et resultat av rasjonelle valg hos dominerende politiske eliter.

Basert på den historiske gjennomgangen i dette kapitlet kan det hevdes at kravet om reform og resultatet av folkeavstemmingen neppe ville blitt det samme uten gjentatte tilfeller av fabrikkerte flertall kombinert med økende misnøye i velgermassen over svak demokratisk ansvarliggjøring. Dette virket også sammen med en mer omfattende endringsprosess fra slutten av 1970-tallet, der det politiske systemet mer generelt mistet mye av sin legitimitet. I tillegg til dette kan velgernes mobilisering mot det eksisterende systemet også sies å være et resultat av mer langtvirkende samfunnsmessige, økonomiske og kulturelle endringer (Vowles 1995). Denne analysen viser derfor at endringen i 1993 var resultatet av et større antall faktorer som virket sammen med politiske handlinger og bevisste strategier hos politiske elitegrupperinger (Norris 1995).

Avgjørelsen om å videreføre ordningen med separate maorimandater etter reformen i 1993 kan heller ikke forstås uten å inkludere det historiske og kulturelle perspektivet. Maorimandatene har over tid fått en større symbolsk betydning, som følge av at disse lenge har blitt ansett som det fremste uttrykket for maoriernes spesielle status som urbefolkning, slik den er beskrevet i Waitangi-avtalen (The Royal Commission on the Electoral System 1986:81-82). Samtidig hadde maoriernes ønske om å beholde de reserverte mandatene neppe blitt innvilget uten den kulturelle endringen på 1970-tallet som førte til økt respekt for maoriernes posisjon som urbefolkning (Smits 2010). Maorimandatene kan derfor sies å være et eksempel på det Grofman (1999:x) omtaler som "embedded institutions", der historisk arv og kontekst er med på å påvirke valg av institusjonelle løsninger.

I tillegg til å illustrere behovet for alternative perspektiver på valgordningsreformer, demonstrerer den historiske analysen i dette kapitlet at politiske partier ikke nødvendigvis opptrer som enhetlige aktører når det gjelder politiske reformer. I følge Müller (2000:320-322) vil forskjeller i preferanser over politiske alternativer innad i partienes elitegrupper i slike tilfeller kunne føre til agentproblemer. Dette vil være spesielt relevant dersom enkeltpersoner har mer informasjon om et saksområde i kraft av å inneha en ministerpost eller

en sentral posisjon. Forskjeller i informasjonstilgang vil videre kunne bidra til at sentralt plasserte personer kan påvirke partiets holdning til et politisk spørsmål (Müller 2000:321). Dette perspektivet kan i noen grad være dekkende for Geoffery Palmers taktiske manøvrering i forkant av valgordningsreformen i 1993. Palmer var sympatisk innstilt til en mer proporsjonal valgordning og hadde god kunnskap om valglovgivningen i kraft av å ha arbeidet både som professor i grunnlovsrett og som justisminister i Labour-regjeringen som ble valgt i 1984 (Boston 1987:108). Palmers sentrale plassering i Labours ledergruppe på 1980-tallet, kombinert med god kunnskap om valgordningen, kan i henhold til dette perspektivet betraktes som viktig for at valgordningsreformen ble satt på den politiske agendaen til tross for stor intern motstand i partiet. Dette synet deles av Nagel (2004:533) som hevder Palmer var mer opptatt av valgordningsreformen enn av sin personlige karriere. Samlet sett illustrerer dette at man ved å studere de politiske partienes indre virkemåte kan bidra til å øke forståelsen av valgordningsreformer som fenomen mer generelt.

3.7.4 Valgordninger som uavhengig og avhengig variabel

Den historiske analysen har dermed vist at man for å få en bedre forståelse av valgordningers opphav og utvikling er avhengig av å anvende flere perspektiver enn det som kun omhandler politiske eliter. Samtidig viser dette kapitlet at det eksisterer et samspill mellom konkurransen som pågår innad i politiske partier og den som finnes mellom de ulike partiene, ettersom sentralt plasserte personer i partienes lederskap kan påvirke partienes holdninger til et saksområde eller spørsmål om reform. Når jeg i neste kapittel skal se nærmere på hvordan valgordninger påvirker representasjon av minoritetsgrupper, vil jeg derfor kombinere Lijpharts (1977) syn på konkurransen mellom partier, med det teoretiske perspektivet som fokuserer på spillet mellom valgordninger og ikke-etniske partiers integrering av minoritetsgrupper.

4 Valgordningens effekt på representasjon av New Zealands minoritetsgrupper

Resultatet av folkeavstemmingen i 1993 førte til at New Zealand endret sin valgordning fra en flertallsvalgordning til en MMP-valgordning. Mens kapittel tre fokuserte på den new zealandske valgordningens historie, vil jeg i dette kapitlet undersøke hvordan valgordningen har påvirket representasjon av landets minoritetsgrupper. Studiens andre problemstilling omhandler spørsmålet om i hvilken grad og på hvilken måte valgordningsreformen i 1993 har påvirket representasjon av etniske minoritetsgrupper i det new zealandske parlamentet. Problemstillingen omhandler også i hvilken grad eventuelle endringer i representasjon av minoritetsgrupper kan forklares ved hjelp av Lijpharts (1977) konsosierte modell og det teoretiske perspektivet som fokuserer på partienes integrering av minoritetsgrupper. Som det ble vist i forrige kapittel, vil det være fruktbart å kombinere disse perspektivene for å analysere endringer i representasjon av de new zealandske minoritetsgruppene over tid.

For å besvare denne problemstillingen vil jeg begynne med en kort presentasjon av den nye valgordningen som ble innført i 1993. Deretter vil endringer i partisystem og disproporsjonalitet analyseres for å belyse mer generelle effekter av reformen. Med utgangspunkt i det teoretiske rammeverket, vil slike effekter være relevante, ettersom en mer proporsjonal valgordning med flere partier også vil kunne føre til økt minoritetsrepresentasjon (jf. Lijphart 1977). Etter denne gjennomgangen vil endringer i representasjon av minoritetsgrupper presenteres og analyseres. Til slutt vil utviklingen drøftes ved hjelp av det teoretiske rammeverket.

4.1 Den nye MMP-ordningen

Den nye MMP-valgordningen gav de new zealandske velgerne to ulike stemmer i parlamentsvalget. Den ene stemmen benyttes for å velge distriktrepresentanter fra lokale enmannskretser, mens den andre benyttes for å stemme på nasjonale partilister (Vowles 2005:297). Selve mandatfordelingen gjøres i tre trinn. For å bestemme fordelingen av mandater mellom partiene, blir de 120 parlamentsmandatene først fordelt mellom partiene ved

bruk av den rene St. Lagües formel med utgangspunkt i de avgitte listestemmene (Vowles 2005:297-298). For å konkurrere om listemandatene må partiene enten vinne ett distriktsmandat, eller vinne fem prosent av de nasjonale listestemmene (New Zealand Electoral Commission 2012:11). Deretter avgjøres fordelingen mellom distrikts- og listemandater for hvert parti ved å trekke antall oppnådde distriktsmandater fra mandattallet som fremkommer ved bruk av den rene St. Laguë. Partiene tildeles til slutt det antall listemandater som gjør det faktiske mandattallet lik det som fremkommer fra fordelingen basert på listestemmene alene (Vowles 2005:297-298). Valgordningen kan derfor karakteriseres som proporsjonal ettersom det er partienes andel av listestemmene som avgjør den endelige mandatfordelingen (Lijphart 2012:135).

Ettersom MMP kombinerer proporsjonal representasjon og flertallsvalg i enmannskretser, kan valgordningen betegnes som en hybridordning (Farrell 2011:93). Bruken av distriktsmandater som velges i enmannskretser er et element som likner den gamle flertallsvalgordningen (Vowles 2005:297). The Royal Commission on the Electoral System (1986:20-22) peker på at fordelingen med distriktsmandater er at de gir et sterkt bindeledd mellom den enkelte valgkretsen og representanten som vinner distriktsmandatet. I den new zealandske ordningen vil fordelingen av mandater på bakgrunn av listestemmene i tillegg kompensere for eventuell disproportjonalitet i distriktsfordelingen av mandater (Lijphart 2012:135). MMP gjør det dermed mulig å kombinere det historiske elementet av nærhet mellom velger og representant med bedret proporsjonalitet (The Royal Commission on the Electoral System 1986:53).

Ved overgangen til MMP økte det totale antall parlamentsmandater fra 99 til 120 (Jackson 2003:80). Den nye ordningen tillater imidlertid såkalte ”ekstramandater” slik at antall representanter i enkelte tilfeller kan overstige 120.¹⁷ Dette skjer dersom et parti vinner flere distriktsmandater enn det har rett på ut i fra listestemmene. I slike tilfeller beholder partiet de ekstra distriktsmandatene, men det totale antall representanter økes (Farrell 2011:100-102). Som følge av dette har parlamentet hatt 121 representanter i periodene 2005 – 2008 og 2011-2014, og 122 i perioden 2008 – 2011 (New Zealand Electoral Commission 2012:26).

¹⁷ Farrell (2011:100-102) omtaler slike mandater som ”überhangsmandate” eller ”surplus seats” i forbindelse med den tyske MMP-ordningen. Min oversettelse til ”ekstramandater” baserer seg på det engelske begrepet.

I hybridordninger som MMP er forholdet mellom antall distriktsmandater og kompenserende listemandater avgjørende for proporsjonaliteten i den endelige mandatfordelingen (Lijphart 2012:135). På New Zealand er antall distriktsmandater på Sørøya fastsatt til 16 i valgloven, mens antall distrikter på Nordøya må beregnes hvert femte år (McRobie 2003:178-179). Dette gjøres med utgangspunkt i en kvote som regulerer antall innbyggere i hvert valgdistrikt. Kvoten beregnes ved å dividere Sørøyas befolkning på øyas 16 lovbestemte valgdistrikter. Deretter beregnes antall valgdistrikter på Nordøya, ved at Nordøyas befolkning divideres på kvoten fra Sørøya (Electoral Act 1993, §35). Ved utforming av valgdistriktene, kan størrelsen på hvert distrikt avvike med maksimalt ± 5 prosent fra den fastsatte befolkningskvoten (Electoral Act 1993, §36). Kvoten fra Sørøya benyttes også for bestemme antall reserverte maoridistrikter, men disse beregnes ut fra den delen av befolkningen som er registrert i maorimantallet (Electoral Act 1993, §45). Grensene for de ulike valgdistriktene fastsettes på bakgrunn av bosettings- og folketellingsdata, og disse revideres derfor hvert femte år av en uavhengig kommisjon (New Zealand Representation Commission 2013:2-3).

Det at antall valgdistrikter på Sørøya er fastsatt til 16, har over tid ført til en viktig endring i forholdet mellom antall distrikts- og listemandater. Som følge av at både maoribefolkningen og befolkningen på Nordøya har vokst med større hastighet enn den på Sørøya, har det vært nødvendig å øke antall maoridistrikter og valgdistrikter på Nordøya etter innføringen av MMP (New Zealand Electoral Commission 2012:26). Befolkningsutviklingen har derfor ført til at det totale antall distriktsmandater har økt fra 65 i 1996 til 70 i 2011. Ettersom parlamentets størrelse er fastsatt til 120, har antall listemandater på samme tid blitt redusert fra 55 til 50 (New Zealand Electoral Commission 2012:26).¹⁸ En slik endring vil på sikt være med på å redusere systemets proporsjonalitet, ettersom andelen listemandater som skal korrigere for skjevfordeling av distriktsmandatene reduseres (Farrell 2011:111).

4.2 Generelle effekter av den nye ordningen på partisystem og parlament

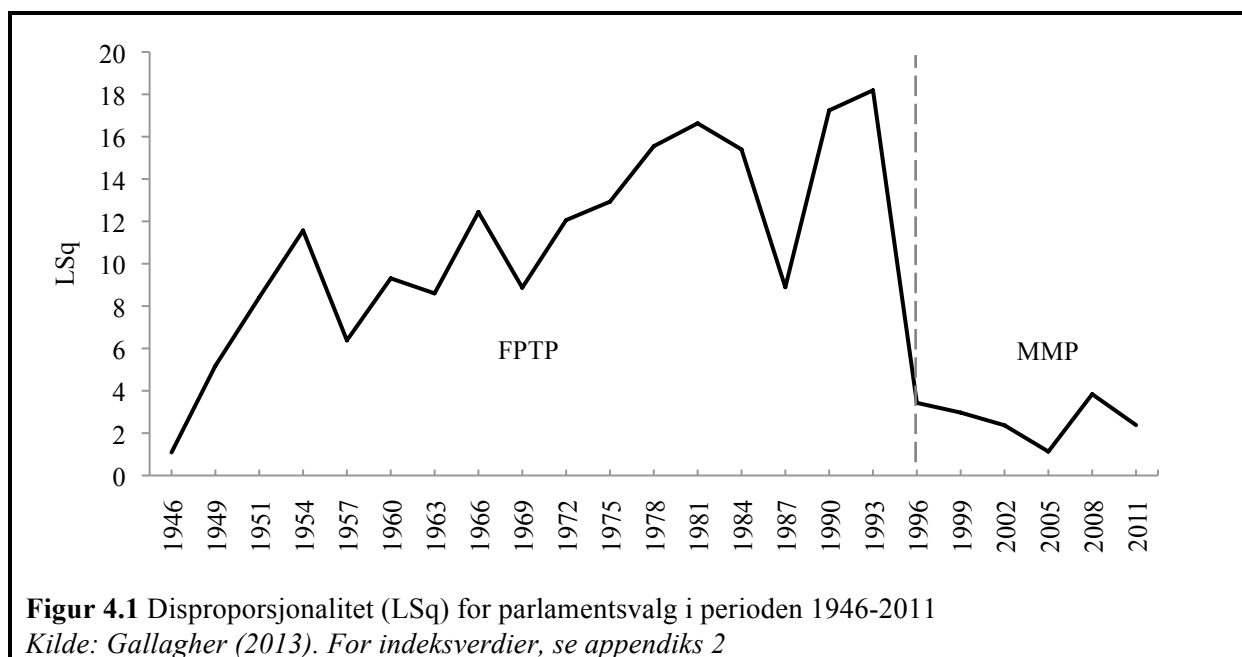
Etter gjennomgangen av den nye MMP-valgordningen skal resten av dette kapitlet fokusere på effekter av den nye ordningen. Først vil generelle endringer i sammensetningen av det new

¹⁸ Beregningen av det totale antall distrikts- og maorimandater er mine egne, basert på tall for antall distriktsmandater fra Nord- og Sørøya, samt antall maoridistrikter i perioden mellom 1996 og 2011 fra New Zealand Electoral Commission (2012:26).

zealandske parlamentet gjennomgåås med fokus på disproporsjonalitet mellom valgresultat og mandatfordeling. Deretter vil utviklingen i partisystemfragmentering på velger- og parlamentsnivå analyseres nærmere. Denne mer generelle utviklingen vil være relevant fordi bedret proporsjonalitet kombinert med en økning i antall partier vil bedre sannsynligheten for at etniske partier blir representert i parlamentet (Lijphart 1977; Gerring og Thacker 2008).

4.2.1 Utvikling i disproporsjonalitet

Overgangen til MMP har ført til store endringer i sammensetningen av det new zealandske parlamentet (Vowles 2005:301). Figur 4.1 viser disproporsjonaliteten mellom partienes valgoppslutning og mandattall for alle new zealandske parlamentsvalg mellom 1946 og 2011 målt med Gallaghers indeks.¹⁹

Med unntak av valget i 1987, viser figuren økende disproporsjonalitet over tid i perioden mellom 1946 og 1993. Det klareste bruddet med denne trenden kom ved valget i 1996, der indeksverdien falt med nesten 15 skalaenheter i forhold til 1993-valget. Etter denne nedgangen har disproporsjonaliteten holdt seg relativt stabil, og samlet sett har alle

¹⁹ Utregningsmåten for Gallaghers indeks er tidligere diskutert i avhandlingens metodekapittel.

parlamentsvalg under den nye MMP-ordningen hatt lavere indeksverdier enn det som var tilfellet for valgene mellom 1949 og 1993.

Årsaken til fallet i indeksverdiene mellom 1993 og 1996, er at den proporsjonale MMP-ordningen har gitt bedre samsvar mellom partienes oppslutning i velgermassen og den endelige mandatfordelingen (Miller 2010:468). Under den gamle flertallsvalgordningen var mindre partier i liten grad representert i parlamentet, ettersom valgordningen systematisk overrepresenterte Labour og National (Barker og McLeay 2000:134). Social Credit Party hadde ett parlamentsmandat i periodene 1966 – 1969 og 1978 – 1981, og to mandater i periodene mellom 1981 og 1987.²⁰ New Labour vant ett mandat ved valget i 1990, mens New Zealand First og Alliance fikk to mandater hver etter 1993-valget. Med unntak av dette tilfalt alle parlamentsmandatene Labour og National (New Zealand Electoral Commission 2014). Overrepresentasjonen var klarest ved valget i 1993, da de to partiene til sammen vant 96,0 prosent av parlamentsmandatene med 69,8 prosent av stemmene. Dette valget har en rekordhøy indeksverdi på 18,2, noe som er 0,4 skalaenheter høyere enn det britiske parlamentsvalget i 2001, som med en indeksverdi på 17,8 er det mest disproporsjonale britiske valget etter annen verdenskrig (Gallagher 2013).

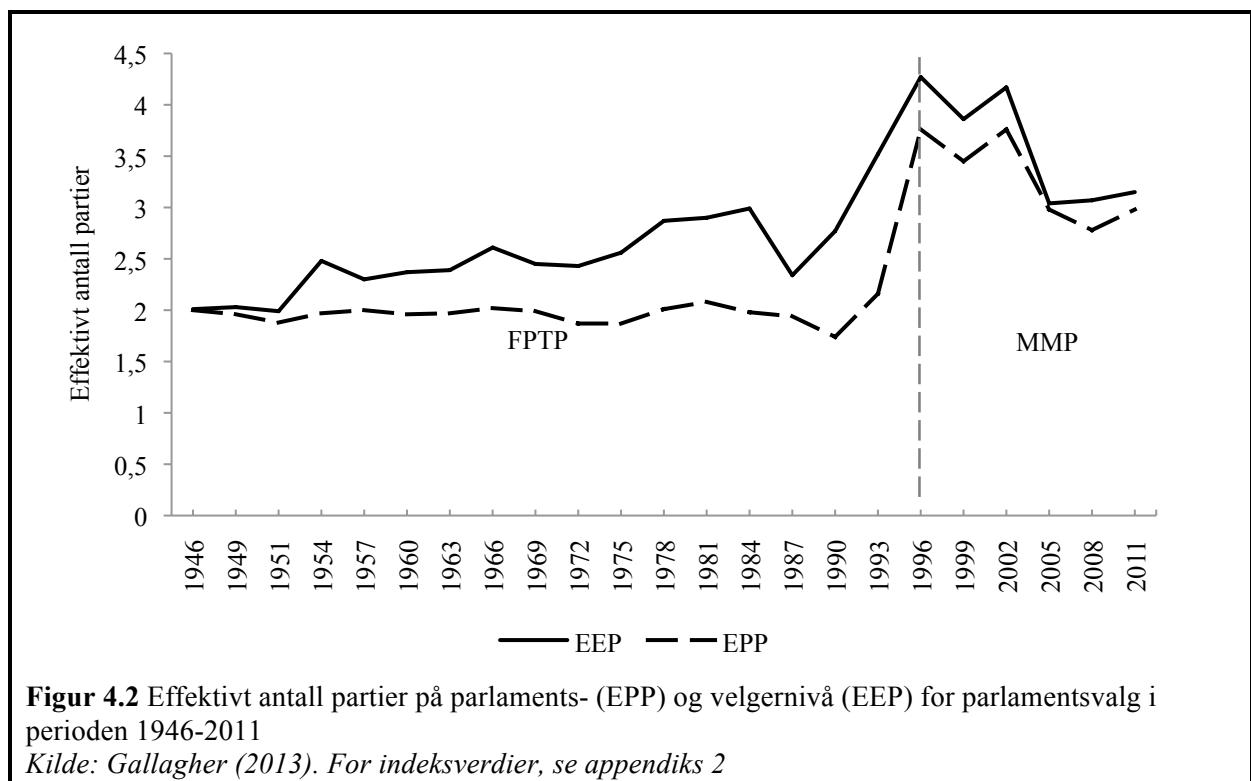
Under den nye MMP-ordningen har parlamentets partipolitiske sammensetning også blitt mer variert (Vowles 2005:306-308). Ved valget i 1996 ble seks partier representert i parlamentet, og denne økningen fortsatte til syv partier i 1999 og 2002 (Vowles 2005). Valget i 2005 gav hele åtte partier i parlamentet (Geddis 2006), men dette tallet ble redusert til sju i 2008 (Vowles 2009). Denne nedgangen var imidlertid kortvarig, og etter valget i 2011 var det igjen åtte partier i parlamentet (Tan m.fl. 2014). I følge Barker og McLeay (2000:134) er de nye partiene enten blitt dannet av tidligere parlamentsrepresentanter, eller av grupper utenfor parlamentet som en respons på at MMP har bedret muligheten for å bli representert i parlamentet. Dette har ført til at andelen parlamentsmandater som kontrolleres av mindre partier har økt under MMP. Mens Labour og National samlet sett kontrollerte 99,3 prosent av mandatene i gjennomsnitt mellom 1946 og 1993, falt denne andelen til 74,6 prosent i perioden

²⁰ Social Credit byttet navn til *Democrats* før valget i 1987 (New Zealand Electoral Commission 2014). Partiet er kun omtalt som Social Credit i denne fremstillingen.

1996 – 2011.²¹ Som følge av den reduserte disproporsjonaliteten, vil det i større grad være mulig for etniske minoritetsgrupper å bli representert i parlamentet gjennom egne partier under den nye MMP-ordningen (jf. Lijphart 1977). En slik utvikling gjør det naturlig å se nærmere på endringer i det new zealandske partisystemet over tid.

4.2.2 Fragmentering på parlaments- og velgernivå

Utviklingen i det new zealandske partisystemet illustreres i figur 4.2 som viser effektivt antall partier på parlaments- og velgernivå for alle parlamentsvalg mellom 1946 og 2011.²²

Ut fra figuren fremgår det at effektivt antall partier i det new zealandske parlamentet var meget stabilt frem til 1993. Indeksverdien på 1,7 for 1990-valget er faktisk den laveste for hele perioden mellom 1946 og 1993. Dette er interessant når man ser at forskjellen mellom effektivt antall partier på velger- og parlamentsnivå for dette valget er på om lag en

²¹ Beregningene er mine egne basert på tall samlet inn fra New Zealand Electoral Commission. Se appendiks 2 for tall og kildehenvisninger til valgresultater for de ulike årene i perioden.

²² Disse målene er beregnet ved bruk av Laakso og Taageperas (1979) indeks som er diskutert nærmere i avhandlingens metodekapittel.

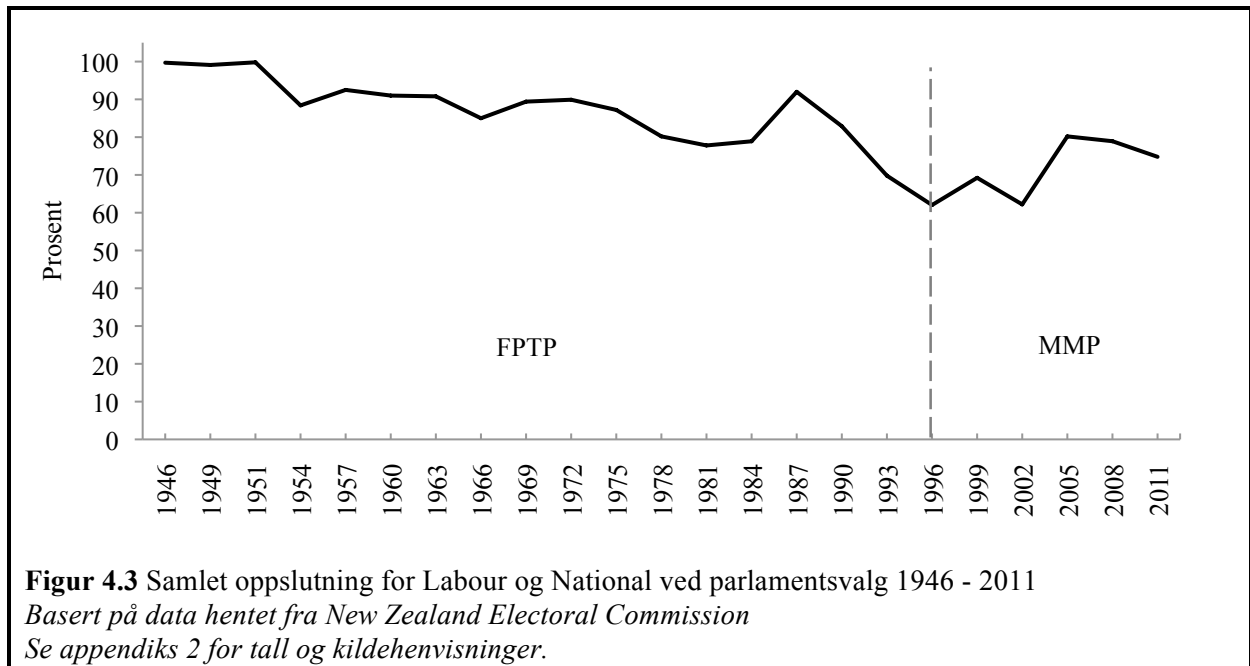
skalaenhet. I 1993 økte denne forskjellen til 1,4 skalaenheter, noe som er den største forskjellen i perioden. Den økende forskjellen i fragmentering på velger- og parlamentsnivå var et naturlig resultat av at flertallsvalgordningen overrepresenterte de to dominerende partiene og hindret at endringene i velgermassen kom til uttrykk i sammensetningen av parlamentet (Boston 1987:106). Flertallsvalgordningen gjorde dermed at det gamle topartisystemet ble opprettholdt på parlamentsnivå til tross for at det vokste frem et flerpartisystem i velgermassen (Vowles 2005:301). Denne utviklingen vises også i figur 4.1 som økende disproporsjonalitet frem mot 1993.

Effektivt antall partier var i perioden mellom 1946 og 1951 nesten nøyaktig lik to både på parlaments- og velgernivå. Mens effektivt antall partier i parlamentet holdt seg relativt konstant, begynte fragmenteringen av velgermassen å øke på 1950-tallet. Fra og med valget i 1954 begynte derfor forskjellene mellom de to nivåene å bli større. Endringene i velgermassen kan i stor grad forklares av Social Credit Partys inntog på den politiske arenaen. Partiet deltok for første gang ved valget i 1954 og etablerte seg som et tredje, mindre parti (Vowles 2005:301). Social Credit mottok mellom 11,1 og 7,2 prosent av stemmene i perioden fra 1954 til 1969. I 1978 og 1981 gjorde partiet to meget gode valg og mottok henholdsvis 16,1 og 20,7 prosent av stemmene, noe som forklarer hvorfor indeksverdiene for disse to valgene nærmet seg tre (New Zealand Electoral Commission 2014). Ved valget i 1984 fikk partiet kun 7,6 prosent oppslutning, mens det nyetablerte New Zealand Party mottok 12,3 prosent av stemmene. Til tross for Social Credits tilbakegang, var effektivt antall partier i velgermassen fremdeles lik tre også ved dette valget (Vowles 2005:302). I 1987 var New Zealand Partys oppslutning redusert til 0,3 prosent, mens Social Credit fikk 5,7 prosent av stemmene (New Zealand Electoral Commission 2014). Dette valget hadde derfor en indeksverdi på 2,3, noe som innebar en reduksjon på 0,7 skalaenheter i forhold til valget i 1984. Den mest markante endringen fant imidlertid sted mellom 1987 og 1996. I denne perioden økte effektivt antall partier på velgernivå med to skalaenheter, fra 2,3 til 4,3 som følge av økt oppslutning om et større antall partier i velgermassen (Vowles 2005:302).

Mellom valget i 1996 og 2005 har effektivt antall partier i velgermassen blitt redusert fra 4,3 til 3. Etter valget i 2005 har indeksverdien vært stabil, med en svak økning på 0,2 skalaenheter mellom valget i 2005 og 2011. Effekten av valgordningsreformen er derfor tydelig når man ser på forskjellen i fragmentering på parlaments- og velgernivå for hele

perioden. Mens forskjellene mellom de to nivåene var økende fra 1954 til 1993, ligger indeksverdiene for effektivt antall partier på velger- og parlamentsnivå i større grad nærmere hverandre etter overgangen til MMP.

Utviklingen på velgernivå gjenspeiles også i figur 4.3 som viser den samlede oppslutningen om Labour og National for alle parlamentsvalg mellom 1946 og 2011.

Mens over 99 prosent av stemmene ved valgene mellom 1946 og 1951 gikk til de to partiene, falt denne andelen gradvis til 78,9 prosent ved valget i 1984. Ved 1987-valget økte Labour og Nationals samlede oppslutning til 92,0 prosent, men med unntak av dette falt den samlede oppslutningen videre frem til 1996. Ved dette valget var Labour og Nationals samlede stemmeandel på 62,0 prosent, noe som er det laveste resultatet i perioden. I 1999 bedret oppslutningen seg med 7,2 prosentpoeng, men ved valget i 2002 mistet partiene en tilsvarende stemmeandel. I 2005 økte de to partienes oppslutning til 80,2 prosent, noe som innebar en fremgang på 18 prosentpoeng fra valget tre år tidligere. I perioden mellom 2005 og 2011 har partienes samlede oppslutning sunket med 5,4 prosentpoeng. For hele perioden sett under ett er det imidlertid tydelig at de to dominerende partiene har mistet velgere til andre partier. Selv om oppslutningen om Labour og National etter 2005 har variert mellom om lag 75 og 80 prosent av stemmene, er dette mer enn 20 prosentpoeng lavere enn for valgene mellom 1946

og 1951. Oppgangen mellom 2002 og 2005 kan tolkes som at Labour og National i noen grad har klart å tilpasse seg det nye systemet, selv om den proporsjonale valgordningen har hindret de to partiene fra å gjenvinne sin historisk dominerende posisjon i parlamentet.

4.2.3 Effekter av valgordningsreformen på New Zealands partisystem

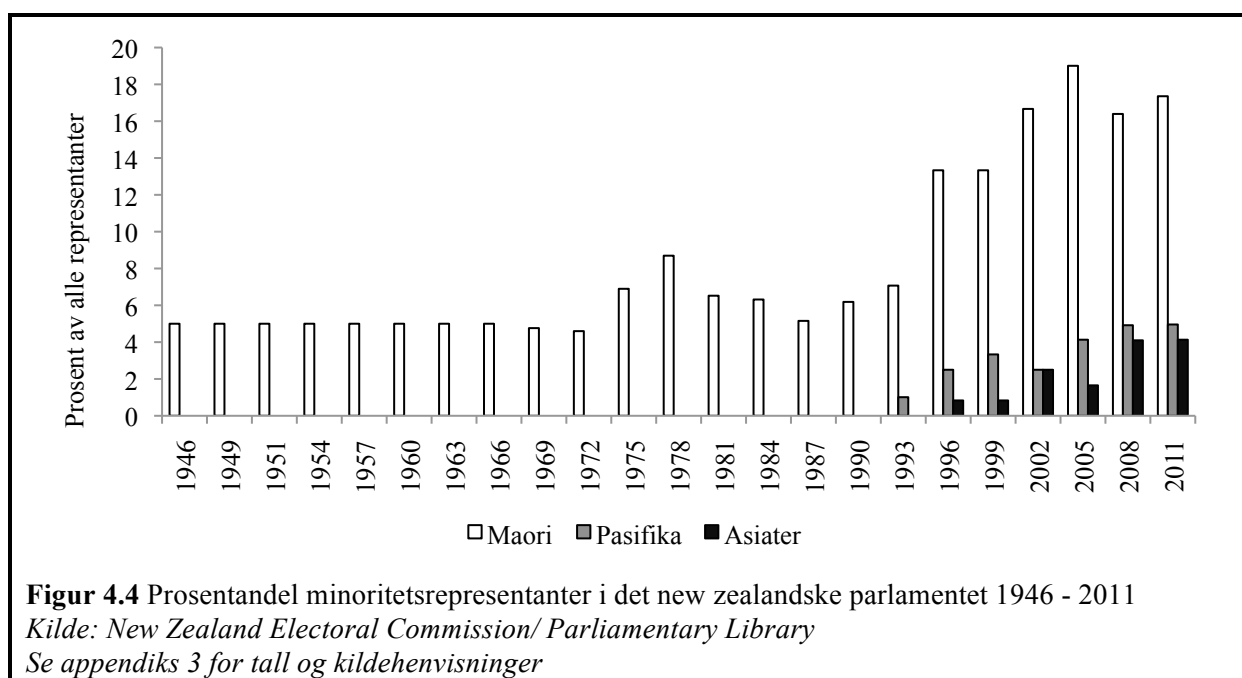
Gjennomgangen over viser at fragmenteringen av velgermassen begynte allerede i 1954. En slik utvikling kan derfor vanskelig tolkes som en *effekt* av valgordningsreformen, ettersom endringene i velgermassen begynte om lag 40 år før selve overgangen til MMP fant sted. Dette er i tråd med Vowles (2005:301) som hevder at den økende fragmenteringen på velgernivå var en av *årsakene* til valgordningsreformen i 1993. Dette støttes også av den historiske analysen som er gjort i det forrige kapitlet av denne avhandlingen. Som det fremgår av figur 4.2 har effektivt antall partier i velgermassen imidlertid ligget på et høyere nivå etter innføringen av MMP, og da spesielt mellom 1996 og 2002. Dette kan tolkes som at den nye valgordningen har bidratt til å endre velgernes taktiske overveier i forbindelse med partivalg, ettersom reformen har økt sannsynlighet for at mindre partier blir representert i parlamentet (Gallagher 1998:218). Dette innebærer at valgordningsreformen kan ha hatt en effekt på fragmenteringen av velgermassen over tid, selv denne effekten er vanskelig å fastslå nøyaktig.

På parlamentsnivå er effekten av valgordningsreformen mer tydelig, ettersom fragmenteringen i parlamentet skjøt fart først etter overgangen til MMP (jf. figur 4.2). Utviklingen er også et klart brudd med trenden for perioden mellom 1946 og 1993, da Labour og National var de dominerende partiene. Økningen i effektivt antall partier i parlamentet etter 1993 kan derfor tolkes som et resultat av valgordningsreformen og overgangen til en proporsjonal valgordning. En slik økning følger Duvergers (1962) antakelser om at en flertallsordning vil skape et topartisystem, mens en proporsjonal ordning vil bidra til dannelsen av et flerpartisystem. Miller (2010:468) påpeker imidlertid at den nye valgordningen ikke skapte flerpartisystemet på egen hånd, men at den var en avgjørende faktor for at endringene i velgermassen skulle komme til uttrykk på parlamentsnivå. Ettersom en slik endring vil være viktig for at partier for etniske minoriteter kan bli representert i parlamentet (jf. Lijphart 1977), vil det nå være interessant å undersøke endringer i representasjon av landets minoritetsgrupper.

4.3 Endringer i representasjon av etniske minoritetsgrupper under MMP

Som følge av at effekten av valgordningsreformen er mest tydelig på parlamentsnivå, vil den følgende analysen fokusere på endringer i valg av etniske minoritetsrepresentanter til det new zealandske parlamentet over tid. Målet med denne analysen vil være å undersøke i hvilken grad overgangen til MMP har ført til en endring i representasjon av etniske minoritetsgrupper. Det vil i tillegg være interessant å undersøke hvordan denne endringen har foregått. Den følgende analysen vil gjøres separat for maorier, asiater og pasifika, ettersom den nye valgordningen har påvirket representasjon av de tre gruppene på forskjellig måte.

Figur 4.4 viser prosentandelen av new zealandske parlamentsrepresentanter med etnisk minoritetsbakgrunn mellom 1946 og 2011. Figuren skiller også mellom maorier, asiater og pasifika.

Som det fremgår av figuren, var maoriene den eneste minoritetsgruppen som var representert i parlamentet frem til valget i 1993, da det for første gang ble innvalgt en pasifikarepresentant. Den følgende gjennomgangen av minoritetsrepresentasjon frem til 1993 er derfor basert på Parliamentary Librarys (2009:22-29) oversikt over representanter med maoribakgrunn mellom 1868 og 2011 fordelt på valgkretser.

Mellom valget i 1946 og 1966 var 5 prosent av parlamentsrepresentantene maori. Denne andelen falt noe frem til 1972 som følge av at det totale antallet representanter økte, først til 84 i 1969 og så til 87 ved valget i 1972. Samtidig var antall maorimandater fastsatt til fire. Mellom 1975 og 1993 varierte imidlertid andelen maorirepresentanter i parlamentet som følge av at enkelte maorier også ble valgt fra vanlige enmannskretser.²³ I følge data fra Parliamentary Library (2009:22-29) økte andelen maorirepresentanter til 6,9 prosent ved valget i 1975 etter at to maorier ble valgt som representanter fra de vanlige distriktene Awarua og Wairarapa. Denne andelen økte til 8,7 prosent i 1978 da det ble valgt ytterligere en maorirepresentant fra et vanlig distrikt. Ved dette valget økte også det totale antall parlamentsmandater fra 87 til 92. I 1981 ble det igjen valgt to representanter fra Awarua og Wairarapa, noe som innebar at 6,5 prosent av representantene var maorier. Også i 1984 ble det valgt to maorier fra vanlige enmannskretser, men ettersom antall parlamentsmandater ble utvidet til 95, falt den samlede andelen maorier med 0,2 prosentpoeng i forhold til valget i 1981. I 1987 var andelen representanter med maoribakgrunn tilbake på 5,2 prosent. Årsaken til dette var at det kun ble valgt en maorirepresentant fra en vanlig enmannskrets samtidig som det totale antall mandater ble økt til 97. I 1990 ble det innvalgt to maorier fra de vanlige enmannskretsene Tauaranga og Tongariro, noe som gjorde at 6,2 prosent av representantene var maori i denne perioden. Denne andelen økte til 7,1 prosent i 1993, da det ble valgt maorier fra de vanlige distriktene Tauaranga, Auckland Central og Wanganui. I perioden før overgangen til MMP varierte derfor prosentandelen av parlamentsmandatene med maoritilhørighet til tross for at antall reserverte maorimandater var fastsatt til fire. Variasjonene skyldes i hovedsak en kombinasjon av at maorier ble innvalgt fra vanlige enmannskretser og at det totale antallet parlamentsmandater ble utvidet i løpet av perioden.

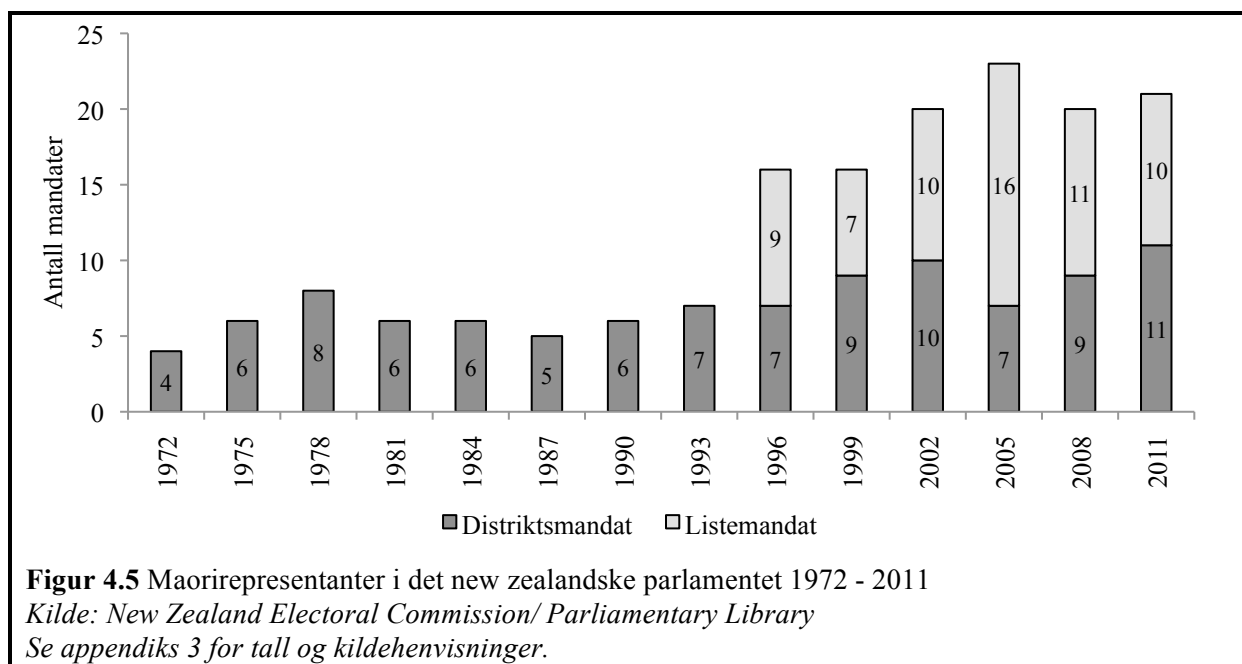
Ut fra figur 4.4 er det tydelig at overgangen til MMP har ført til endringer i parlamentsrepresentasjon av etniske minoriteter. Mens maoribefolkningen har vært representert gjennom hele perioden fra 1946 til 2011, har også pasifika og asiater blitt valgt til parlamentet etter overgangen til MMP. Sammenliknet med nivået på minoritetsrepresentasjon under den gamle flertallsvalgordningen, er det derfor liten tvil om at parlamentet har blitt mer representativt med tanke på etnisk sammensetning under den nye valgordningen (Vowles

²³ Begrepet "vanlige" eller "ordinære" valgdistrikter betegner her alle enmannskretser som ikke er reservert for maorier.

2005:306). Det finnes imidlertid enkelte interessante forskjeller mellom de tre gruppene med tanke på hvor stor andel av representantene som velges fra enmannskretser og partilister.

4.3.1 Representasjon av maorier

Figur 4.5 viser antall maorirepresentanter valgt fra partilister og enmannskretser i perioden 1972 – 2011.²⁴ Ettersom dette avsnittet skal undersøke endringer i forbindelse med overgangen til MMP, viser denne figuren en noe kortere tidsperiode enn figur 4.4.

Når man sammenlikner resultatet av valgene under flertalls- og forholdstallsvalgordningen, er det tydelig at antall representanter som identifiserer seg som maori har økt etter overgangen til proporsjonal representasjon. Ut fra figur 4.5 kan denne utviklingen tolkes som et resultat av to faktorer. Den faktoren som i størst grad har bidratt til å øke andelen parlamentsrepresentanter med maoritilhørighet, er de nasjonale partilistene som ble innført i den nye MMP-ordningen. Som figur 4.5 viser, har antall maorirepresentanter valgt på partilister variert mellom 7 i 1999 og 16 representanter i 2005. Valget i 2005 må i den sammenheng sies å være et relativt

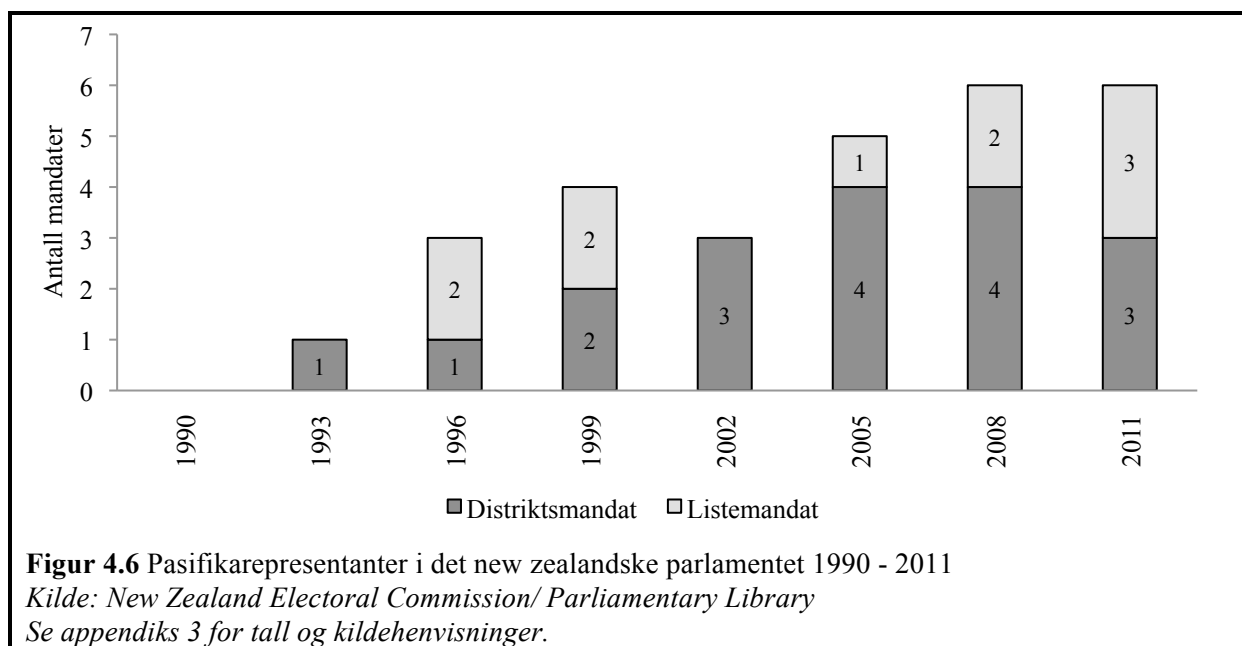
²⁴ Under den gamle flertallsvalgordningen ble alle representantene valgt fra enmannskretser. Tall for representanter valgt på de nasjonale partilistene finnes derfor kun fra og med valget i 1996 (Barker og McLeay 2000).

ekstremt tilfelle, ettersom nærmere 70 prosent av representantene med maoritilhørighet ble valgt fra de nasjonale partilistene.

Den andre faktoren som har bidratt til å øke antall representanter med maoribakgrunn er at det velges flere maorier fra enmannskretser under MMP. Dette er i hovedsak et resultat av at antall reserverte maorimandater har blitt avhengig av størrelsen på maoribefolkningen (Vowles 2005:307). Som følge av dette har det blitt gjennomført kampanjer for å få flere maorier til å registrere seg i maorimanntallet. Dette har vært vellykket, og veksten i den samlede maoribefolkningen har gjort at antall reserverte maorimandater har økt under MMP (Levine 2004:650). Mens antall maorimandater tidligere var begrenset til fire, var det 5 slike i 1996. Dette antallet økte til 6 i 1999 og videre til 7 i 2002. For valgene mellom 2002 og 2011 har det blitt valgt 7 mandater fra de reserverte maoridistriktene (New Zealand Electoral Commission 2012:26). Mens det totale antall distriktsrepresentanter som identifiserte seg som maori varierte mellom 4 og 8 under den gamle flertallsordningen, har det tilsvarende tallet under MMP vært mellom 7 og 11. Ettersom disse tallene er høyere enn antall reserverte mandater alene, kan dette tolkes som at trenden med at maorier også velges fra vanlige valgdistrikter har fortsatt under MMP. Selv om fordelingen av maorirepresentanter mellom distrikts- og listemandater har variert i perioden, har den samlede representasjonen av maoribefolkningen økt under den nye MMP-ordningen.

4.3.2 Representasjon av pasifika

Figur 4.6 viser antall parlamentsmandater som identifiserer seg som pasifika. Før 1993 var ingen av representantene pasifika, og figuren viser derfor kun perioden mellom 1990 og 2011. Figuren viser at økningen i antall pasifikarepresentanter har skjedd gjennom valg av både liste- og distriktsrepresentanter etter overgangen til MMP. Fordelingen mellom disse to har imidlertid variert fra valg til valg (Vowles 2005:307). Ved valget i 1996 utgjorde listemandatene to tredjedeler av det totale antall mandater som identifiserte seg som pasifika. Dette er det eneste valget der listemandater sto for den største andelen av slike representanter. I 1999 og 2011 ble halvparten av pasifikarepresentantene valgt fra de nasjonale partilistene, mens denne andelen har vært mindre ved valgene mellom 2002 og 2008. Ved valget i 2002 ble samtlige av pasifikarepresentantene valgt fra enmannskretser.

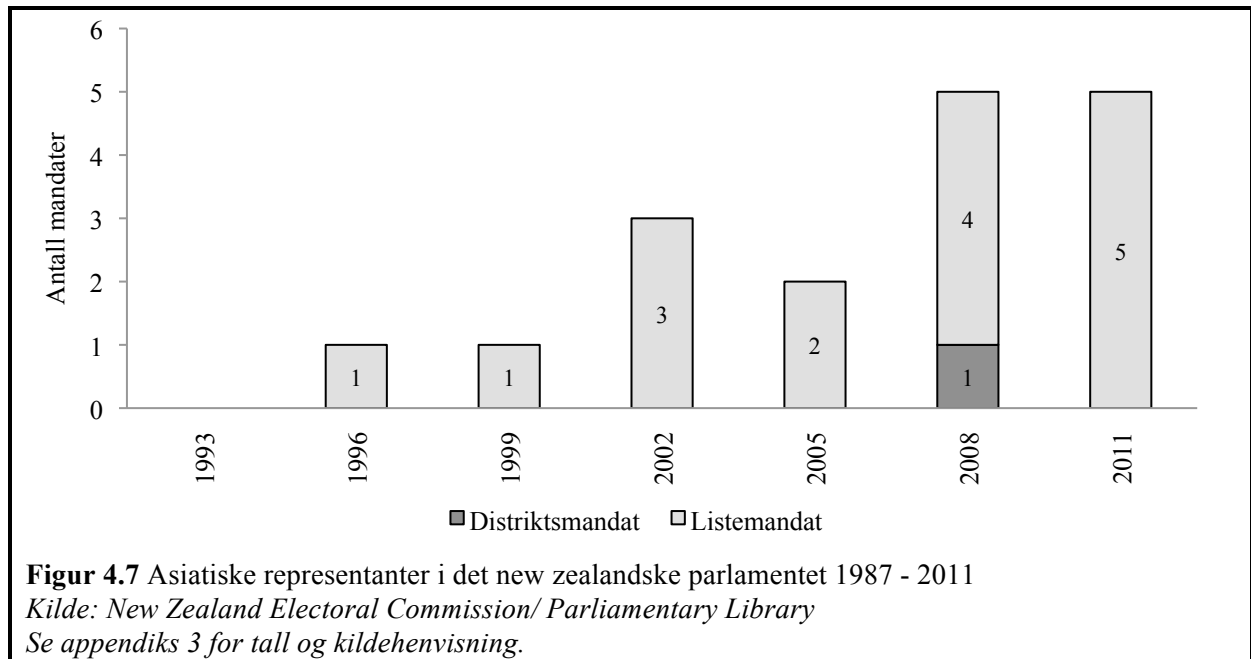
Under MMP har det totalt blitt valgt 17 pasifikarepresentanter fra enmannskretser og 10 fra de nasjonale partilistene. Årsaken til at pasifika i større grad velges fra enmannskretser er i følge Vowles (2005:307) at denne befolkningsgruppen både er geografisk konsentrert i enkelte urbane områder, samtidig som det finnes sterke lokale pasifikaorganisasjoner. Disse to faktorene har vært til fordel for pasifikakandidater som konkurrerer i enkelte urbane enmannskretser. Fordelingen mellom valgte liste- og distriktsrepresentanter for denne gruppen er også interessant av en annen grunn. I følge rapporten fra The Royal Commission on the Electoral System (1986:240) fremmet pasifikasamfunnet et ønske om at det ble opprettet reserverte distrikter for pasifika i den nye valgordningen. Til tross for at dette ønsket aldri ble oppfylt, viser utviklingen i tabell 4.4 at andelen pasifikarepresentanter er omtrent proporsjonal med størrelsen på denne gruppen for øvrig. Valgordningskommisjonens begrunnelse for å ikke innføre en separat ordning for pasifika ser dermed ut til ha vært riktig.²⁵

4.3.3 Representasjon av asiatiske minoritetsgrupper

Figur 4.7 viser antall parlamentsrepresentanter som identifiserer seg som asiatiske i perioden mellom 1993 og 2011. Sammenliknet med pasifikarepresentantene, som i relativt stor grad

²⁵ Se punkt 3.7.2 i forrige kapittel for begrunnelsen fra The Royal Commission on the Electoral System (1986).

har blitt valgt som distriktsrepresentanter, har asiatiske representanter nesten utelukkende blitt valgt på de nasjonale partilistene (Vowles 2005:307). Med unntak av en asiatisk distriktsrepresentant valgt i 2008, har samtlige representanter med asiatisk tilhørighet blitt valgt gjennom partilistene.

Ved valgene i 1996 og 1999 ble det kun innvalgt en asiatisk parlamentsrepresentant. Dette tallet steg til tre mandater i 2002, og alle disse ble valgt på de nasjonale partilistene. Ved valget i 2005 ble det valgt to asiatiske representanter, og dette tallet steg til fem ved valgene i 2008 og 2011. Samlet sett har representasjon av asiatiske minoritetsgrupper økt under MMP. Det må imidlertid påpekes at den asiatiske minoritetsbefolkningen har vokst relativt kraftig i størrelse etter 1990, og dette kan ha medvirket til økningen i antall representanter med asiatisk tilhørighet i perioden som er analysert her (Vowles 2005:307).

4.4 Hvordan velges etniske minoritetsrepresentanter under MMP?

Med utgangspunkt i det teoretiske rammeverket, kan det formuleres en antakelse om at etniske minoritetsgrupper kan oppnå representasjon i nasjonale parlamenter på to ulike måter. Mens Lijpharts (1977) konsosierte modell vektlegger betydningen av separate partier, vil det teoretiske perspektivet som ser på sammenhengen mellom valgordningen og de politiske

partiene fremheve muligheten for at minoritetskandidater også kan bli representert gjennom andre ikke-etniske partier (Gerring og Thacker 2008). Den følgende analysen vil derfor skille mellom minoritetsrepresentanter som er valgt fra etniske og ikke-etniske partier. Det vil i tillegg være interessant å undersøke om det finnes forskjeller mellom partiene med tanke på om slike representanter velges på de nasjonale partilistene eller i enmannskretsene.

4.4.1 Partier for etniske minoritetsgrupper

På parlamentsnivå har det vært få eksempler på separate politiske partier for etniske minoritetsgrupper. Tre unntak fra dette har vært Mana Motuhake, Maori Party og Mana Party, som alle er partier med tilknytning til maoribefolkningen (Smith 2010). Dette avsnittet vil kort ta for seg de tre partiene og undersøke i hvilken grad disse kan sies å ha bidratt til å øke representasjonen av maoribefolkningen etter overgangen til MMP.

Mana Motuhake ble dannet av Matiu Rata i 1979 og var det første partiet som ble dannet som et etnisk maoriparti. Rata var opprinnelig parlamentsrepresentant for Labour, men valgte å forlate parlamentet for å starte det nye partiet (Walker 1984:277-278). Mana Motuhake klarte imidlertid ikke å vinne parlamentsrepresentasjon før partiet gikk inn i et samarbeid med fire andre partier under navnet "Alliance" i 1991 (Smith 2010:510). Dette partiet vant 18,2 prosent av stemmene ved valget i 1993, men mistet gradvis oppslutning etter dette. I 1996 hadde partiet 10,1 prosents oppslutning, og denne falt ytterligere i 1999 da partiet mottok 7,7 prosent av stemmene. I 2002 ble partiets oppslutning kun 1,3 prosent, og Alliance falt derfor ut av parlamentet (Edwards 2010:524-526). Alliance fikk valgt inn en parlamentsrepresentant med maoritilhørighet i 1993-valget og to slike representanter ved hvert av valgene i 1996 og 1999 (Aimer 2014). Ettersom partiet i realiteten var en samling av flere partier med ulik politisk profil, er det imidlertid vanskelig å betrakte Alliance som et rent etnisk parti.

Maori Party ble på sin side opprettet som en protest mot et lovforslag fra den sittende Labourregjeringen i 2004. Forslaget gikk ut på å etablere statlig eierskap til landets havbunn og strandlinje (Miller 2010:467-468). Ved valget i 2005 fikk partiet 2,1 prosent av stemmene og vant fire av de syv reserverte maorimandatene (Geddis 2006:811-812). Ved 2008-valget økte partiet sin oppslutning med 0,3 prosentpoeng og vant fem reserverte maorimandater. Etter valget inngikk partiet en samarbeidsavtale med National, noe som ga Maori Party to ministerposter (Vowles 2009:508-509). Ved valget i 2011 gikk partiet tilbake ett

prosentpoeng og mistet to mandater. Til tross for denne utviklingen fortsatte Maori Party samarbeidet med National. Som følge av splittelser innad i partiet over dette samarbeidet, dannet en utbrytergruppe Mana Party i forkant av 2011-valget, og klarte å vinne ett av de reserverte maorimandatene fra Maori Party (Tan m.fl. 2014:3-4).

New Zealands minoritetsgrupper har derfor i liten grad vært representert i parlamentet gjennom separate etniske partier. På parlamentsnivå er Maori Party og Mana Party de to eneste eksemplene på dette, men disse partiene har til sammen hatt kun 11,4 prosent av alle maorirepresentantene i perioden fra 1996 til 2011 (Aimer 2014). Representantene fra disse partiene utgjør dermed en relativt liten andel av alle minoritetsrepresentantene som har blitt valgt etter overgangen til MMP. Dette gjør det naturlig å utvide analysen til å også omfatte landets ikke-etniske partier.

4.4.2 Valg av minoritetsrepresentanter fra ikke-etniske partier

Som følge av at separate partier for etniske minoriteter i liten grad har bidratt til at minoritetsrepresentanter har vunnet plasser i parlamentet, vil de følgende avsnittene undersøke mer spesifikt hvordan disse representantene velges. Den følgende analysen vil foretas separat for de tre gruppene, ettersom det finnes enkelte interessante forskjeller mellom disse. I tillegg til dette vil analysen skille mellom minoritetsrepresentanter valgt på de nasjonale partilistene og fra enmannskretser.

Valg av maorirepresentanter

Tabell 4.1 viser maorirepresentanter valgt fra enmannskretser og nasjonale partilister i perioden mellom 1996 og 2011 fordelt på partitilhørighet. Med tanke på fordelingen av de valgte maorirepresentantene mellom de ulike partiene, går det tydelig frem av tabellen at Labour er det partiet som har hatt flest representanter med maoritilhørighet. I perioden mellom 1996 og 2011, har 44,7 prosent av alle representanter med maoritilhørighet vært fra Labour. Etter Labour er New Zealand First og National de to partiene som har fått innvalgt flest representanter med maoritilknytning. Hver av de to partiene har fått innvalgt 17,5 prosent av disse representantene i perioden.

Tabell 4.1 Maorirepresentanter valgt i perioden 1996 til 2011 fordelt på parti og valg måte (absolutte tall)														
		Valgår										Sum		
		1996		1999		2002		2005		2008			2011	
		Liste	SMD	Liste	SMD	Liste	SMD	Liste	SMD	Liste	SMD		Liste	SMD
Parti	Labour	4	1	2	8	2	9	8	3	5	2	3	4	51
	National	1		1		1		4		5	2	3	3	20
	ACT	1		1		1								3
	Alliance	2		2										4
	Greens					1		1		1				3
	Mana Party											1		1
	Maori Party								4		5		3	12
	NZ First	1	6	1	1	5	1	3				2		20
Sum		9	7	7	9	10	10	16	7	11	9	8	11	114
Kilde: Aimer (2014)														
Forklaring: Liste = valgt fra nasjonale partilister, SMD = Valgt fra enmannskretser														
Note: De reserverte maorimandatene er talt med i kategorien SMD.														

Samlet sett har dermed 79,5 prosent av maoriene som har blitt valgt til parlamentet under MMP hatt tilknytning til de tre partiene Labour, National og New Zealand First. Dersom man avgrenser dette til Labour og National, er den tilsvarende prosentandelen 62,2. Det kan derfor hevdes at de to partiene som var dominerende under den gamle flertallsvalgordningen, også spiller en relativt stor rolle når det kommer til å gi maorier parlamentsrepresentasjon under MMP. De resterende representantene med maoritilhørighet i perioden har tilhørt Maori Party (10,5 prosent), Alliance (3,5 prosent), ACT (2,6 prosent), Greens (2,6 prosent) og Mana Party (0,9 prosent). Av disse mindre partiene vil spesielt Maori Party og Mana Party omtales i den videre analysen, ettersom disse er de eneste partiene som regnes som etniske partier (Smith 2010:509-518).

Dersom man ser på fordelingen av valgte maorirepresentanter mellom enmannskretser og nasjonale partilister, fremgår det av tabell 4.1 at 52,9 prosent av Labours maorimandater har blitt valgt fra enmannskretser, mens 47,1 prosent har blitt valgt på de nasjonale partilistene. Fordelingen mellom de to kategoriene er dermed relativt jevn. Dersom man ser på tilsvarende tall for National og New Zealand First, er kun 25,0 prosent av Nationals maorirepresentanter valgt fra enmannskretser, mens hele 75,0 prosent er valgt på de nasjonale partilistene. For New Zealand First er henholdsvis 40,0 prosent distriktsrepresentanter og 60,0 prosent listerepresentanter. Som følge av at distriktsrepresentantene i tabell 4.1 også inkluderer de

reserverte maorimandatene, blir årsaken til Nationals lave andel distriktsmandater tydeligere når man kun ser på fordelingen av disse representanter mellom partiene.

Ut fra tabell 4.2 er det tydelig at en relativt stor andel av Labours distriktsrepresentanter med maoritilhørighet har blitt valgt fra de reserverte maoridistriktene under MMP. Til sammenlikning har National fremdeles til gode å vinne ett mandat i de reserverte maoridistriktene. I perioden mellom 1996 og 2011 har de reserverte mandatene stått for hele 77,8 prosent av Labours maorirepresentanter valgt fra enmannskretser. Labours posisjon i maoridistriktene har imidlertid blitt svekket under den nye MMP-ordningen. Mens partiet vant samtlige av de reserverte mandatene mellom 1946 og 1993, har denne andelen blitt redusert til 53,8 prosent for perioden 1996 – 2011 sett under ett (Aimer 2014).

Tabell 4.2 Valgte representanter fra reserverte maoridistrikter i perioden 1996 til 2011 med partitilhørighet (absolutte tall)								
		Valgår						Sum
		1996	1999	2002	2005	2008	2011	
Parti	Labour	0	6	7	3	2	3	21
	Mana Party						1	1
	Maori Party				4	5	3	12
	NZ First	5						5
Sum		5	6	7	7	7	7	39
<i>Kilde: Aimer (2014)</i> Note: Frem til valget i 1993 hadde Labour vunnet alle de reserverte maorimandatene. Ved valget i 1993 vant New Zealand First 1 mandat, mens Labour vant 3.								

New Zealand First var det første partiet som utfordret Labours dominans i disse distriktene, da det vant et maorimandat fra Labour i 1993. Ved valget i 1996 ble Labour for første gang uten en eneste representant fra de reserverte distriktene, da New Zealand First vant samtlige av disse (Edwards 2010:529). De to andre partiene som i nyere tid har bidratt til å redusere Labours andel av de reserverte mandatene har vært Maori Party og Mana Party.

I følge tabell 4.2 har Maori Party hatt mellom 3 og 5 representanter i perioden mellom 2005 og 2011, og partienes maorirepresentanter utgjør til sammen 10,5 prosent av det totale antall representanter med maoribakgrunn valgt under MMP. Felles for representantene fra Maori Party er at de har blitt valgt fra de reserverte maoridistriktene. Dette gjelder også for Mana

Party, som vant ett mandat i 2011 fra et reservert maoridistrikt. Det er i den sammenheng interessant at maoripartiene Maori Party og Mana Party kun har vunnet mandater i de reserverte maoridistriktene. Ettersom alle mandater som har blitt valgt fra disse distriktene i perioden 1946 - 2011 har vært maori uavhengig av partipolitisk tilhørighet (Aimer 2014), kan det argumenteres for at de to partiene i realiteten har bidratt lite til å øke det totale antall parlamentsrepresentanter med maoritilhørighet. Maori Party og Mana Party har imidlertid redusert Labours historisk sett dominerende posisjon i disse distriktene ved å vinne mellom 4 og 5 mandater til sammen i hvert valg mellom 2005 og 2011.

Som tidligere omtalt i avsnitt 4.3.1, har økningen i antall parlamentsrepresentanter med maoritilhørighet foregått på to måter. Delvis har dette foregått gjennom en økning av antall reserverte mandater, men den største økningen har kommet fra de nasjonale partilistene. Ut fra tabell 4.1 ser man at 61 av de valgte maorirepresentantene har vært listemandater, mens 53 har vært distriktsmandater under den nye MMP-ordningen. Dersom man ser på økningen i listemandater på partinivå, er det ut i fra tabell 4.1 tydelig at Labour er det partiet som har fått innvalgt flest maorirepresentanter på sine partilister. Mellom 1996 og 2011 har 39,3 prosent av de valgte listerepresentantene med maoritilhørighet vært fra Labour. National har imidlertid også fått innvalgt relativt mange maorier på sine lister, og har under MMP hatt 24,6 prosent av alle listerepresentantene med maoritilhørighet. Tilsvarende tall for New Zealand First er 19,7 prosent. Samlet sett innebærer dette at 63,9 prosent av listerepresentantene med maoribakgrunn har blitt valgt på Labour og Nationals partilister. Denne andelen øker til hele 83,6 prosent dersom New Zealand First inkluderes. Til sammenlikning har Alliance, ACT og Greens til sammen kun fått innvalgt 10 representanter, eller om lag 16 prosent, av det totale antall listerepresentanter som identifiserer seg som maori. Mana Party og Maori Party har på sin side ikke vunnet noen listemandater under MMP.

Samlet sett kan det derfor argumenteres for at økningen i antall maorirepresentanter i det new zealandske parlamentet under MMP har kommet som et resultat av at ikke-etniske partier i større grad får innvalgt kandidater som er maori. Ettersom National og Labours samlede andel av slike representanter i perioden mellom 1996 og 2011 er på 62,3 prosent kan det videre hevdes at disse partiene har hatt en sentral rolle i å øke det totale antall maorirepresentanter i parlamentet. I de reserverte maoridistriktene har Labours historisk sett dominerende posisjon blitt utfordret av nye partier, men ettersom samtlige av representantene fra disse distriktene

har vært maori uavhengig av partitilknytning, har denne konkurransen i mindre grad påvirket det totale antall parlamentsrepresentanter som identifiserer seg som maori under MMP.

Valg av pasifikarepresentanter

Tabell 4.3 viser antall pasifikarepresentanter valgt mellom 1996 og 2011 fra enmannskretser og nasjonale partilister med partitilhørighet.

Tabell 4.3 Pasifikarepresentanter valgt i perioden 1996 til 2011 fordelt på parti og valgmåte (absolutte tall)									
		Valgår						Sum	
		1996	1999	2002	2005	2008	2011		
		Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD		
Parti	Labour	1 1	1 2	3	1 3	2 3	1 2	20	
	National	1	1			1	1	4	
	ACT							0	
	Alliance							0	
	Greens							0	
	Mana Party							0	
	Maori Party							0	
	NZ First						1	1	
Sum		2 1	2 2	0 3	1 3	2 4	2 3	25	
Kilde: Aimer (2014)									
Forklaring: Liste = Valgt fra nasjonale partilister, SMD = Valgt fra enmannskretser									

I følge tabellen har samtlige av de valgte pasifikarepresentantene i perioden etter overgangen til MMP tilhørt enten Labour, National eller New Zealand First. Sammenliknet med partitilhørighet for maorirepresentantene i samme periode er dette relativt oppsiktsvekkende. Med tanke på fordelingen mellom de tre partiene, har Labour og National hatt henholdsvis 80,0 og 16,0 prosent av pasifikarepresentantene i perioden mellom 1996 og 2011, mens New Zealand First har hatt 4,0 prosent av disse mandatene. Det kan derfor hevdes at Labour har spilt den største rollen når det kommer til økningen i antall pasifikarepresentanter etter overgangen til MMP.

Med tanke på Nationals pasifikarepresentanter, har halvparten av disse vært listemandater og halvparten vært distriktsmandater. Siden partiet kun hatt fire pasifikarepresentanter i perioden

er det imidlertid vanskelig å snakke om en klar trend. For Labours del har 30,0 prosent av partiets pasifikarepresentanter blitt valgt på partiets lister, mens de resterende 70,0 prosentene har blitt valgt som distriktsrepresentanter. Felles for alle distriktsrepresentantene er at disse har blitt valgt fra de tre distriktene Mangere, Maungakiekie og Mana. De to distriktene Mangere og Maungakiekie ligger sør i Auckland (New Zealand Representation Commission 2013:10), mens Mana-distriktet er lokalisert nord for Wellington (New Zealand Representation Commission 2013:56). Det at distriktsrepresentanter med pasifikatilhørighet i hovedsak har blitt valgt fra et såpass lite antall distrikter, kan tolkes som en uttrykk for den geografiske konsentrasjonen av pasifikabefolkningen (jf. Vowles 2005:307).

Valg av asiatiske representanter

Tabell 4.4 viser antall valgte asiatiske representanter fordelt på enmannskretser og nasjonale partilister med partitilhørighet for perioden mellom 1996 og 2011.

Tabell 4.4 Asiatiske representanter valgt i perioden 1996 til 2011 fordelt på parti og valgmate (absolutte tall)								
		Valgår						Sum
		1996	1999	2002	2005	2008	2011	
		Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	Liste SMD	
Parti	Labour			1	1	2	1	5
	National	1	1	1	1	2 1	3	10
	ACT			1				1
	Alliance							0
	Greens							0
	Mana Party							0
	Maori Party							0
	NZ First							0
Sum		1 0	1 0	3 0	2 0	4 1	4 0	16
<i>Kilde: Aimer (2014)</i> Forklaring: Liste = Valgt fra nasjonale partilister, SMD = Valgt fra enmannskretser								

Tabellen viser at National er det partiet som har fått valgt flest asiatiske parlamentsrepresentanter under den nye MMP-ordningen. I perioden mellom 1996 og 2011 har 62,5 prosent av alle asiatiske representanter vært fra National. Til sammenlikning har kun 31,3 prosent av disse representantene vært fra Labour. ACTs ene representant med asiatisk

tilhørighet i perioden 2002 – 2005 utgjorde på sin side 6,2 prosent av det totale antall asiatiske representanter. Med en samlet andel på 93,8 prosent er derfor liten tvil om at National og Labour har vært de to mest sentrale partiene når det kommer til økningen i representasjonen av asiatiske minoritetsgrupper under MMP. Sammenliknet med partitilhørigheten for pasifikarepresentantene i samme periode, skiller imidlertid de asiatiske representantene seg ut, ettersom disse i hovedsak har tilhørt National.

Med tanke på fordelingen mellom liste- og distriktsmandater er det derfor en klar tendens til at asiatiske parlamentsrepresentanter velges på de nasjonale partilistene. Med unntak av en representant valgt i 2008 har samtlige av de asiatiske representantene blitt valgt på de nasjonale partilistene under MMP. Som følge av dette er fordelingen av listerepresentanter mellom partiene relativt lik den generelle fordelingen av representanter for distrikts- og listerepresentanter sett under ett. Av de valgte listemandatene i perioden tilhørte 60,0 prosent National, 33,3 prosent Labour og 6,7 prosent ACT.

4.5 Avsluttende diskusjon

Etter denne empiriske analysen, vil de følgende avsnittene benyttes til å drøfte utviklingen i minoritetsrepresentasjon ved hjelp av det teoretiske rammeverket som ble presentert i kapittel en. Målet med dette vil ikke være å teste de to perspektivene i streng forstand, men heller forsøke å vurdere i hvilken grad den observerte utviklingen kan sies å være i tråd med forventningene og antakelsene som finnes i disse. Utviklingen vil derfor først analyseres ut i fra Lijpharts (1977) konsosierte modell, som i stor grad fremhever rollen som spilles av separate etniske partier når det kommer til å sikre representasjon av etniske minoritetsgrupper. Deretter vil fokus flyttes til de politiske partiene, for å vurdere hvorvidt valgordningsreformen har ført til at også ikke-etniske partier i større grad bidrar til at minoritetskandidater velges til parlamentet (Gerring og Thacker 2008).

4.5.1 Den konsosierte modellen og endringer i minoritetsrepresentasjon

Som gjennomgangen i avsnitt 4.4.1 viste, har det i liten grad blitt opprettet separate etniske partier etter overgangen til MMP. Maori Party og Mana Party har vært de to eneste vellykkede eksemplene på dette. Partiene har til sammen stått for 11,4 prosent av det totale

antall parlamentsrepresentanter med maoritilhørighet under MMP, men alle disse har blitt valgt fra de reserverte maoridistriktene. Ettersom samtlige representanter valgt fra disse distriktene har vært maori uavhengig av partitilhørighet (Aimer 2014), kan det stilles spørsmålstegn ved om de to etniske maoripartiene i realiteten har bidratt til en økning i antall representanter med maoritilhørighet. Økningen i representasjon av minoritetsgrupper under den nye proporsjonale valgordningen har derfor i liten grad har fulgt Lijpharts (1977) antakelser om at proporsjonale valgordninger vil føre til opprettelse av separate etniske partier.

I følge Aardal (1994:223-224) kan politiske partier i stor grad betraktes som et organisatorisk eller institusjonalisert uttrykk for underliggende konflikter mellom ulike grupper i samfunnet. Årsaken til at man ikke har fått flere etniske partier etter overgangen til proporsjonal representasjon kan derfor være at New Zealands konfliktstruktur er forskjellig fra den som omtales i den konsosierte modellen. Samfunnene som danner utgangspunktet for den konsosierte modellen er delt langs segmenterende skillelinjer, der hvert segment er av omtrentlig lik størrelse (Lijphart 1977:71-81). I disse plurale samfunnene representerer de politiske partiene hvert sitt segment og bidrar til konfliktløsning gjennom sentraliserte forhandlinger og brede regjeringskoalisjoner (Sisk 1996:34). Dette står i kontrast til det new zealandske samfunnet, der velgeratferden i stor grad har vært strukturert rundt en sosioøkonomisk skillelinje med Labour og National som det institusjonaliserte uttrykket for denne (Miller 2010:464-468). Det er derfor ikke særlig overraskende at de to dominerende partiene under den gamle valgordningen, Labour og National, i stor grad har beholdt sin posisjon under den nye MMP-ordningen. Dette vil være tilfellet ettersom en proporsjonal valgordning ikke vil skape nye partier på egen hånd, men heller gjøre det mulig at et større antall partier og skillelinjer kan bli representert på parlamentsnivå (Lijphart 1977:38-41).

Med tanke på etnisitet som potensiell konfliktlinje, klarte Labour og National lenge å absorbere denne slik at man ikke fikk nye partier basert på etnisk tilhørighet ved overgangen til MMP. Under den gamle flertallsvalgordningen var det hovedsakelig Labour som representerte maoribefolkningens preferanser for økonomiske og sosiale løsninger. Det at partiet vant alle de reserverte maorimandatene mellom 1946 og 1993 illustrerer partiets posisjon på dette feltet (Miller 2010:467). Under den nye valgordningen kan det imidlertid argumenteres for at etnisitet i noen grad er blitt en mer fremtredende konfliktlinje, ettersom

man har fått to nye partier for maoribefolkningen som har vunnet representasjon i parlamentet (Miller 2010:467-468). Som det fremkom i analysen av de reserverte maorimandatene, har imidlertid de to partiene i liten grad bidratt til å øke antall parlamentsrepresentanter med minoritetstilhørighet. Dette gjør det interessant å undersøke hvordan minoritetsrepresentanter velges gjennom ikke-etniske partier.

4.5.2 Endringer i valg av minoritetsrepresentanter fra ikke-etniske partier

En sentral antakelse i det andre teoretiske perspektivet er at en proporsjonal valgordning med lukkede partilister vil føre til at de etablerte politiske partiene i større grad vil nominere minoritetskandidater på sine partilister (Gerring og Thacker 2008:48-57). Som presisert i kapittel en, vil denne studien ikke fokusere på selve nominasjonsprosessen, men heller betrakte endringen i antall valgte minoritetsrepresentanter som et uttrykk for resultatet av en slik prosess. En endring i antall valgte minoritetsrepresentanter tolkes derfor som at de politiske partiene har endret sine overveieringer når det kommer til rekruttering og nominasjon av etniske minoritetskandidater.

Tabell 4.5 Totalt antall minoritetsrepresentanter valgt fra nasjonale partilister og enmannskretser 1996 – 2011 inkludert representanter fra reserverte maoridistrikter (absolutte tall)				
		Liste	SMD	Sum
Gruppe	Maori	61	53	114
	Pasifika	9	16	25
	Asiatiske	15	1	16
Sum		85	70	155
<i>Kilde: Aimer (2014)</i> Forklaring: Liste = Valgt fra nasjonale partilister, SMD = Valgt fra enmannskretser				

Dette gjør det naturlig å se på fordelingen av valgte minoritetskandidater under MMP mellom parti- og distriktsrepresentanter. Tabell 4.5 viser derfor antall valgte minoritetsrepresentanter fra nasjonale partilister og enmannskretser mellom 1996 og 2011. Ut fra tabellen ser man at 54,8 prosent av alle minoritetsrepresentantene i perioden var valgt som listemandater, mens 46,2 prosent var valgt som distriktsmandater. En forstyrrende faktor i denne fremstillingen er

at representanter valgt fra de reserverte maorimandatene er inkludert i tallene for representanter som er valgt fra enmannskretser i tabell 4.5. Disse mandatene kan avvike fra de vanlige distriktsmandatene som følge av at det er strenge krav til stammetilhørighet for å bli nominert og valgt fra disse distriktene (Parliamentary Library 2009:19). Samtidig har alle representantene valgt fra disse distriktene mellom 1946 og 2014 vært maori uavhengig av partitilhørighet (Aimer 2014). Det vil derfor kunne være problematisk å analysere representanter som er valgt fra de reserverte maoridistriktene som vanlige distriktsrepresentanter. I tabell 4.6 er derfor maorirepresentanter valgt fra de reserverte maoridistriktene utelatt fra oversikten over distriktsmandater med maoritilhørighet.

Tabell 4.6 Totalt antall minoritetsrepresentanter valgt fra nasjonale partilister og enmannskretser 1996 – 2011 ekskludert representanter fra reserverte maoridistrikter (absolutte tall)				
		Liste	SMD	Sum
Gruppe	Maori	61	14	75
	Pasifika	9	16	25
	Asiatiske	15	1	16
Sum		85	31	116
<i>Kilde: Aimer (2014)</i> Forklaring: Liste = Valgt fra nasjonale partilister, SMD = Valgt fra enmannskretser				

Når de reserverte maorimandatene utelates, endres fordelingen av minoritetsrepresentanter mellom liste- og distriktsmandater betraktelig. Ut fra tabell 4.6 fremgår det at hele 73,3 prosent av minoritetsrepresentantene har blitt valgt som listemandater under MMP, mens kun 26,7 prosent har blitt valgt fra vanlige enmannskretser. Endringen er naturligvis størst for fordelingen av maorirepresentantene mellom de to kategoriene. Når man ser bort fra de reserverte mandatene har hele 81,3 prosent av representantene med maoribakgrunn blitt valgt på de nasjonale partilistene. Det er også verdt å merke seg at når man ser bort fra de reserverte mandatene utelates også samtlige av de totalt 13 representantene fra maoripartiene Maori Party og Mana Party. I tabell 4.6 er det derfor representanter med pasifikatilhørighet som skiller seg mest ut, ettersom hele 64,0 prosent av disse representantene har blitt valgt som distriktsmandater under MMP. Til sammenlikning er det tilsvarende tallet for asiatiske representanter 6,2 prosent. Det kan derfor se ut som om overgangen til MMP i større grad har

bidratt til at minoritetsrepresentanter velges på nasjonale partilister hos ikke-etniske partier. Denne tendensen styrkes når representanter valgt fra de reserverte maoridistriktene utelates fra analysen. En slik utvikling må i stor grad sies å være i overensstemmelse med det teoretiske perspektivet som fokuserer på ikke-etniske partiers integrering av minoritetsgrupper (Gerring og Thacker 2008).

4.5.3 Valgordningens effekter på representasjon av etniske minoritetsgrupper

Samlet sett har den empiriske gjennomgangen og analysen i dette kapitlet vist at representasjon av etniske minoritetsgrupper i det new zealandske parlamentet har økt etter overgangen til MMP. Måten dette har skjedd på har imidlertid variert noe mellom de tre minoritetsgruppene. Her er det spesielt representasjon av den geografisk konsentrerte pasifikabefolkningen som skiller seg ut, ettersom en stor andel av representantene med tilhørighet til denne gruppen har blitt valgt som distriktsrepresentanter. Den empiriske analysen har videre vist at utviklingen i minoritetsrepresentasjon under MMP kun i begrenset grad kan forklares ved å se på fremveksten av separate partier for de etniske minoritetsgruppene. Selv om slike partier har vært representert i parlamentet, har hovedandelen av minoritetsrepresentantene vært tilknyttet enten Labour, National eller New Zealand First. Dette kan tolkes som at den nye valgordningen har bidratt til at de etablerte partiene i større grad inkluderer minoritetskandidater på sine partilister. Sammen med den historiske analysen i forrige kapittel, vil disse funnene kunne bidra til å utvikle de to teoretiske perspektivene som er benyttet i denne studien. Avhandlingens siste kapittel vil derfor oppsummere studiens hovedfunn og drøfte disse ved hjelp av det teoretiske rammeverket.

5 Oppsummering og konklusjon

Det overordnede målet med denne studien har vært å undersøke hvordan valgordninger påvirker representasjon av etniske minoritetsgrupper i det new zealandske parlamentet. I tillegg til dette har det vært et mål å se i hvilken grad utviklingen på New Zealand kan analyseres ved hjelp av to teoretiske perspektiver på forholdet mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon. Det første av disse er Lijpharts (1977) konsosierte modell, mens det andre består av teorier som fokuserer på valgordningens betydning for de politiske partienes integrering av minoritetsgrupper. Studien har også hatt to konkrete problemstillinger. Den første av disse omhandler på hvilken måte og i hvilken grad utviklingen av New Zealands valgordning fra 1840 til 1993 har tatt hensyn til representasjon av etniske minoritetsgrupper, og hvordan slike hensyn har kommet til uttrykk i parlamentsrepresentasjon av disse gruppene. Den andre problemstillingen omhandler i hvilken grad og på hvilken måte valgordningsendringen i 1993 har påvirket representasjon av de new zealandske minoritetsgruppene i landets parlament.

I dette kapitlet vil jeg oppsummere hovedfunn fra den empiriske analysen og diskutere disse opp mot de teoretiske perspektivene. Som følge av at studien har bestått av to ulike analyser, vil diskusjonen gjøres separat for historiske funn og effekter av valgordningsendringen. Det er også nødvendig å omtale enkelte utfordringer som har gjort seg gjeldende underveis i arbeidet og muligheter for å generalisere funnene som er gjort. I løpet av denne oppsummeringen vil jeg presentere enkelte refleksjoner rundt relevansen av funnene for fremtidig forskning på feltet. Før dette vil jeg minne om det teoretiske rammeverket.

5.1 Teoretiske perspektiver

Antakelsen om at en proporsjonal valgordning vil føre til at det dannes separate partier for alle relevante etniske grupper i samfunnet står sentralt i den konsosierte modellen (Norris 2004:210-216). Disse partiene vil bidra til å skape elitesamarbeid på nasjonalt nivå der representanter for alle relevante grupper er inkludert i beslutningsprosessen (Lijphart 1977:25-52). Den konsosierte modellen har over tid etablert seg som den dominerende modellen på feltet, men har på langt nær vært fritatt for kritikk. Horowitz' (1985) sentripetale modell ble derfor presentert innledningsvis for å belyse noen av ankepunktene mot den konsosierte modellen. Kritikken går spesielt på at antakelsene om frivillig elitesamarbeid i

samfunn delt av etniske konfliktlinjer vil være problematiske, og at politiske eliter ikke kan analyseres løsrevet fra gruppene de representerer (Horowitz 1985:570-576).

Det andre teoretiske perspektivet på sammenhengen mellom valgordninger og minoritetsrepresentasjon omhandler valgordningenes påvirkning på de politiske partienes indre organisering. I følge dette perspektivet vil forskjellige valgordninger gi partiene ulike insentiver til å rekruttere og nominere kandidater med minoritetsbakgrunn (Taagepera 2007:697). Mens en flertallsvalgordning vil gi insentiver til å nominere kandidater fra den dominerende etniske gruppen, vil proporsjonale valgordninger skape et behov for å nominere kandidater fra alle relevante befolkningsgrupper for å maksimere partiets oppslutning i velgermassen (Gerring og Thacker 2008:48-57). En proporsjonal valgordning kan dermed føre til økt representasjon av minoritetsgrupper ved at disse integreres i eksisterende partier.

5.2 Hovedfunn

Funnene i denne studien kan oppsummeres i åtte hovedpunkter:

- Opphavet til de reserverte maorimandatene kan spores helt tilbake til Waitangi-avtalen fra 1840 og posisjonen maoriene fikk i denne.
- Pasifika og asiatiske minoriteter har ikke fått separate ordninger som følge av at disse gruppene vokste frem på slutten av 1980-tallet, da slike ordninger ble oppfattet som diskriminerende.
- Et sentralt plassert medlem i Labours ledergruppe benyttet sin kunnskap om valgordninger til å gjøre partiet mer positivt innstilt til en proporsjonal valgordning.
- Valgordningsreformen i 1993 var i liten grad kontrollert av den politiske eliten. Flere aktører og hendelser virket sammen med underliggende sosiale, kulturelle og politiske endringer som kom til uttrykk i velgermassen allerede på 1950-tallet.
- Overgangen til MMP har ført til økt representasjon av alle de tre minoritetsgruppene. En forholdsvis stor del av denne økningen skyldes innføringen av nasjonale partilister.

- Noe av økningen i representasjon av maoriene skyldes at det er blitt opprettet flere reserverte maorimandater i den nye valgordningen.
- Minoritetsrepresentantene som er valgt under MMP har i stor grad tilhørt enten Labour, National, eller New Zealand First. Ingen av disse kan regnes som etniske minoritetspartier.
- I nyere tid har det blitt dannet separate etniske partier for maoribefolkningen, men disse har foreløpig kun konkurrert om de reserverte maorimandatene.

I det følgende avsnittet vil disse funnene relateres til studiens teoretiske rammeverk. Ettersom de historiske funnene og effektene av valgordningsreformen har ulike følger for de teoretiske perspektivene, vil disse drøftes separat.

5.2.1 Betydningen av kontekstuelle variabler og politiske eliter

Basert på funnene i denne studien kan det argumenteres for at utviklingen av New Zealands valgordning frem til 1993 til en viss grad har tatt hensyn til representasjon av landets minoritetsgrupper. Av de tre gruppene er det spesielt hensynet til representasjon av maoribefolkningen som har vært til stede i perioden mellom 1840 og 1993. Maoriene har hatt reserverte mandater i parlamentet siden 1867, og disse mandatene ble videreført i den nye valgordningen. Hensynet til representasjon av pasifika og asiatiske minoritetsgrupper har på sin side vært lite fremtredende. Selv om dette hensynet ble omtalt i rapporten fra The Royal Commission on the Electoral System (1986), har disse gruppene ikke fått egne ordninger for representasjon i den nye MMP-valgordningen. Med unntak av en pasifikarepresentant valgt inn i 1993, er det kun maoribefolkningen som har vært representert i det new zealandske parlamentet under den gamle flertallsvalgordningen. Selv om enkelte maorirepresentanter har blitt valgt fra vanlige enmannskretser, har parlamentsrepresentasjon av maoriene før overgangen til MMP i hovedsak kommet gjennom de reserverte mandatene.

Denne studien viser at den new zealandske valgordningen vanskelig kan forstås uten å studere den politiske og historiske konteksten som denne virker innenfor. Dette er spesielt sentralt for å forstå ordningen med de reserverte maorimandatene, ettersom opprettelsen av disse må ses i sammenheng med koloniseringsprosessen som fant sted fra midten av 1800-tallet. For å forstå

hvorfor de reserverte mandatene ble videreført i den nye valgordningen, må man derfor se på Waitangi-avtalen, utviklingen av ordningen, og den symbolske betydningen denne har hatt for maoriene. Den historiske stivhengigheten blir tydelig når man sammenlikner historien for representasjon av maorier med landets andre minoritetsgrupper. Pasifika og asiatiske minoriteter vokste frem som relevante grupper på begynnelsen av 1980-tallet, men til tross for dette fikk ikke gruppene reserverte mandater i den nye MMP-ordningen fordi slike løsninger i større grad ble ansett å være diskriminerende. Dette gjaldt imidlertid ikke for den allerede eksisterende ordningen for maorier, som ble videreført. Det at valg av institusjonelle løsninger i nåtid kan være påvirket av historiske hendelser og beslutninger, viser at det vil være nødvendig å utvide tidsperspektivet som benyttes for å studere valgordningers opphav. En slik tilnærming vil være i tråd med Grofmans (1999:ix-x) syn på valgordninger som "embedded institutions" som formes av kontekst og historie.

Samtidig utfordrer denne studien eliteperspektivet som finnes i Lijpharts (1977) modell. Når man ser på prosessen som førte frem til valgordningsreformen i 1993, er det tydelig at denne ble påvirket av flere faktorer enn bevisste handlingsvalg hos de politiske elitene. Det startet med endringene i velgermassen, som kom til uttrykk i form av økende fragmentering allerede på 1950-tallet. Som følge av at flertallsvalgordningen effektivt hindret dette fra å påvirke sammensetningen av parlamentet, kan det argumenteres for at disse endringene var en nødvendig faktor for å endre velgernes holdninger til reform. I 1986 plasserte den uavhengige valgordningskommisjonen reformspørsmålet på den politiske agendaen, til tross for at de politiske elitene hadde mistet interessen for spørsmålet. Deretter overgav elitene kontrollen over utformingen av valgordningen til folket, ved å la spørsmålet om reform bli avgjort ved folkeavstemming. Selv om dette ble gjort ut fra en antakelse om at velgerne ville beholde den gamle ordningen, ble den forberedende avstemmingen i 1992 og den endelige avstemmingen i 1993 to muligheter til å uttrykke den misnøyen som hadde bygget seg opp i velgermassen siden midten av 1970-tallet (Vowles 1995). Funnene i denne studien støtter dermed opp under Horowitz (1985) kritikk om at valgordninger ikke kan studeres løsrevet fra velgerne. Samtidig illustrerer analysen av valgordningsendringen at det også vil være nødvendig å inkludere perspektiver som omhandler flere aktører enn de politiske elitegruppene alene (Leyenaar og Hazan 2011).

Et annet funn som må nevnes i denne sammenhengen er endringen i Labours holdning til reformspørsmålet. Selv om partiet sammen med National var dominerende under den gamle flertallsvalgordningen, ble partiet i løpet av 1980-tallet mer positivt innstilt til en proporsjonal valgordning. Geoffery Palmer har i denne studien blitt identifisert som en medvirkende årsak til denne holdningsendringen. Palmer var professor i grunnlovsrett før han ble justisminister i 1984, og hadde en sentral rolle i å bestille rapporten fra valgordningskommisjonen som ble presentert i 1986. Palmers ønske om en mer proporsjonal valgordning fikk større tilslutning blant elitesjiktet i Labour etter at partiet tapte regjeringsmakten som følge av fabrikkerte flertall ved valgene i 1978 og 1981 (Boston 1987). Det kan derfor argumenteres for at partiets holdningsendring utfordrer synet på politiske partier og eliter som enhetlige aktører. Disse funnene støtter også i noen grad Müllers (2000) påstand om at sentralt plasserte politikere kan påvirke partiers posisjoner dersom det foreligger asymmetrisk informasjonstilgang. På dette punktet er imidlertid studiens datamateriale for begrenset til å trekke sikre slutninger om hvor stor påvirkning Palmer faktisk hadde på Labours holdninger til reformspørsmålet.

Denne historiske analysen gir dermed et mer dynamisk perspektiv på valgordninger og valgordningsendringer enn det som tradisjonelt sett har vært tilfellet. Samtidig viser analysen behovet for å kombinere det tradisjonelle eliteperspektivet med andre perspektiver på valgordningsreformer, for å kunne gi en mer fullstendig oversikt over årsaker og hendelsesforløp. Gjennom å undersøke både historisk arv og endringer i politisk kontekst har det vært mulig å identifisere flere potensielt viktige elementer i prosessen som førte frem til valgordningsendringen i 1993. Kontekstuelle faktorer kan også tenkes å spille en rolle for hvordan valgordningen påvirker representasjon av minoriteter. I det følgende avsnittet vil derfor valgordningens effekter på minoritetsrepresentasjon drøftes i lys av det teoretiske rammeverket.

5.2.2 Effekter av valgordningen og samspillet med andre faktorer

Utviklingen i minoritetsrepresentasjon etter overgangen til MMP har kun i begrenset grad fulgt antakelsene i Lijpharts (1977) konsosierte modell. Selv om reformen har ført til at flere partier har vunnet plasser i parlamentet, har etniske partier i liten grad blitt representert. Denne studien har i tillegg vist at de to etniske partiene som har vært representert kun har fått valgt inn representanter fra de reserverte maoridistriktene. Som følge av at representanter valgt fra disse distriktene har vært maorier uavhengig av partitilknytning, kan det

argumenteres for at de etniske partiene i liten grad har bidratt til å øke antall minoritetsrepresentanter etter overgangen til MMP. Samtidig viser analysene i denne avhandlingen at en stor del av økningen i minoritetsrepresentasjon har kommet gjennom de to partiene som var dominerende under den gamle flertallsvalgordningen. Et slikt funn støtter Taageperas (2007) påstand om at proporsjonale valgordninger vil føre til at partier i større grad vil nominere kandidater fra alle relevante befolkningsgrupper. Det at de tradisjonelt sett dominerende partiene i større grad får valgt inn minoritetsrepresentanter på sine partilister kan også tolkes som et tegn på at disse partiene har vært i stand til å beholde sin posisjon ved å tilpasse seg det nye partisystemet som har vokst frem etter overgangen til MMP (Aardal 1994). Samlet sett er disse funnene i overensstemmelse med teoriene som vektlegger samspillet mellom valgordningen og partienes integrering av minoritetsgrupper (Gerring og Thacker 2008).

Som vist i denne studien, kan trekk ved New Zealands politiske konfliktstruktur være en mulig forklaring på hvorfor utviklingen i minoritetsrepresentasjon ikke har fulgt antakelsen i den konsosierte modellen. Mens de plurale samfunnene som danner utgangspunktet for den konsosierte modellen er delt etter segmenterende skillelinjer basert på blant annet etnisitet (Lijphart 1977:71-81), har slike skillelinjer i liten grad virket politisk mobiliserende på New Zealand (Miller 2010). Slike forskjeller vil kunne påvirke partidannelsen ved overgangen til en proporsjonal valgordning. For samfunn der etnisitet er en mobiliserende konfliktlinje, vil det være naturlig å anta at en proporsjonal valgordning fører til at det opprettes separate partier for alle relevante grupper, da dette er den eneste måten å få tilgang til den offentlige beslutningsprosessen (Norris 2004:210-216). I samfunn der etnisitet ikke er en dominerende konfliktlinje, som på New Zealand, vil allerede eksisterende partier ha større muligheter til å tilpasse seg sosio-demografiske endringer gjennom å integrere nye minoritetsgrupper (Gerring og Thacker 2008:48-57). Det kan derfor argumenteres for at antakelsen i de to teoretiske perspektivene gjelder for ulike grader av mobilisering rundt etnisitet som skillelinje.

I tillegg til denne utviklingen har studien identifisert et samspill mellom valgordningen og to andre faktorer som kan ha medvirket til den observerte endringen i minoritetsrepresentasjon etter overgangen til MMP. Den første av disse er veksten i minoritetsbefolkningen i forhold til befolkningen for øvrig. Som vist i denne studien har størrelsen på de tre minoritetsgruppene

økt etter 1943, men veksten har inntruffet på ulike tidspunkter. For maoribefolkningen begynte veksten i 1975, etter overgangen til selvidentifisering som eneste krav for å bli regnet som maori (Sorrenson 1986). Størrelsen på pasifikagruppen har på sin side hatt en jevn vekst siden de første arbeidsinnvandrene fra denne gruppen ankom på 1940-tallet (Smits 2010). Av de tre gruppene, har økningen i størrelsen på den asiatiske minoritetsgruppen vært størst og mest konsentrert i tid. Mellom 1991 og 2013 økte den asiatiske minoritetsgruppens andel av befolkningen fra 2,2 prosent til 11,1 (Castellino og Keane 2009). Slik sett kan noe av endringene i de politiske partienes integrering av minoritetsgrupper skyldes at disse gruppene har vokst i størrelse etter valgordningsreformen. Ettersom de tre gruppene har begynt å utgjøre en relativt stor andel av velgermassen, kan dette innebære at minoritetsgruppene fremstår som mer relevante for de etablerte politiske partiene.

Bosettingsmønstre for de ulike befolkningsgruppene kan tenkes å være en annen faktor som har påvirket valgordningens effekt på representasjon av de ulike minoritetsgruppene. Som analysen av fordelingen mellom liste- og distriktsrepresentanter for de tre gruppene viste, spiller denne faktoren størst rolle for pasifikarepresentantene, som i hovedsak har blitt valgt fra tre enmannskretser. Asiatiske minoritetsrepresentanter velges på sin side nesten utelukkende på de nasjonale partilistene, mens maorirepresentantene er relativt jevnt fordelt mellom de to kategoriene. Dersom de reserverte maorimandatene utelates fra analysen har imidlertid den største andelen av maorirepresentantene blitt valgt på de nasjonale partilistene. Ettersom pasifikagruppen er den eneste minoritetsgruppen som er geografisk konsentrert (Vowles 2005:307), kan dette tolkes som at fordelingen av minoritetsrepresentanter mellom lister og distrikter påvirkes av minoritetsgruppens geografiske konsentrasjon. Samtidig viser denne variasjonen at den nye valgordningen er fleksibel nok til å gi både geografisk spredte og konsentrerte minoriteter parlamentsrepresentasjon.

5.3 Metodologiske og empiriske utfordringer

Etter drøftingen av forholdet mellom de empiriske funnene og det teoretiske rammeverket, er det nødvendig å omtale enkelte utfordringer som har gjort seg gjeldende underveis i arbeidet med denne avhandlingen. Disse kan deles inn i metodologiske utfordringer knyttet til valg av forskningsdesign og case på den ene siden, og utfordringer tilknyttet det empiriske datamaterialet på den andre siden.

5.3.1 Forskningsdesign og valg av case

Til forskjell fra landene i den konsosierte modellen er ikke New Zealand et land som er delt etter etniske konfliktlinjer. Selv om den historiske analysen i denne studien har vist at det var væpnede konflikter mellom maoriene og de europeiske nybyggerne på 1860-tallet, vil det være problematisk å generalisere de funnene som er gjort her til samfunn preget av etnisk konflikt. Generalisering vil i tillegg kunne være problematisk ettersom studien i stor grad har fokusert på New Zealands historiske utvikling og politiske kontekst, noe som må sies å være spesifikt for det valgte studieobjektet (Gerring 2007). Det må imidlertid påpekes at målet med denne studien i hovedsak har vært å bidra til teoriutvikling om forholdet mellom valgordninger, politiske partier og representasjon av etniske minoritetsgrupper. Slik sett kan funnene i denne avhandlingen bidra til å utvikle nye teoretiske modeller som i større grad ser på samspillet mellom valgordninger og kontekstuelle faktorer (Levy 2008).

Denne studien har benyttet et undersøkelsesopplegg som fokuserer intensivt på et studieobjekt over tid. Dette har gjort at det i liten grad har vært mulig å fastslå styrken på sammenhengene mellom de identifiserte forklaringsvariablene og nivået på representasjon av minoritetsgrupper (Gerring 2007:44-48). Selv om både historisk arv og politisk kontekst har vist seg å spille en rolle når det kommer til utforming av nye institusjonelle løsninger, har det ikke vært mulig å avgjøre hvor sterk påvirkning disse faktorene har. Dette gjelder også for effekten av selve valgordningsendringen, ettersom analysen viser at endringene i omfanget av minoritetsrepresentasjon også kan skyldes faktorer som befolkningsutvikling og endringer i gruppenes relative størrelse over tid. Ettersom studien kun har vist at disse faktorene har bidratt til økningen i minoritetsrepresentasjon, vil det være en oppgave for fremtidig forskning å undersøke hvor stor påvirkningen fra hver av disse elementene har vært.

5.3.2 Empirisk materiale og kildegrunnlag

En utfordring for denne studien har vært at den mangler empirisk materiale som beskriver partienes nominasjonsprosesser og indre organisering med tanke på prosedyrer for integrering av minoritetskandidater. Det vil derfor kunne tenkes at det finnes andre mekanismer som har ført til at de ikke-etniske partiene i større grad rekrutterer og nominerer minoritetskandidater under MMP, enn de som er avdekket i denne studien. Selv om det virker rimelig å anta at de representanter som blir valgt til parlamentet kan tolkes som et uttrykk for partienes prioriteringer i interne rekrutterings- og nominasjonsprosesser, er ikke dette tilstrekkelig

belegg for å avgjøre hvordan valgordningen påvirker disse prosessene. Utfordringen med manglende empirisk materiale vil også være knyttet til slutninger om Labours holdningsendring til spørsmålet om valgordningsreform. Analysen i denne studien indikerer at en sentralt plassert person i partiets lederskap kan ha benyttet sin kunnskap om valgordningen til å påvirke partiets tilnærming til reformspørsmålet. Det empiriske materialet som ligger til grunn for denne studien inneholder imidlertid ikke tilstrekkelig informasjon for å trekke noen konklusjon om hvor sterk denne påvirkningen i realiteten var, og hvordan denne prosessen eventuelt foregikk. For å styrke slutninger om disse forholdene, vil det være nødvendig å inkludere empirisk materiale som beskriver disse prosessene i fremtidige studier.

5.4 Konklusjon og veien videre

Den new zealandske valgordningsreformen i 1993 er et eksempel på en reform som både tar hensyn til historisk kontekst og nyere sosiale og politiske endringer. Til tross for dette kan omfattende valgordningsreformer være utfordrende å gjennomføre, ettersom det er mange ulike interesser som er involvert i utformingen av en ny ordning (Lipset og Rokkan 1967). Dette ble tydelig i 2011, da et forslag fra den sittende National-regjeringen om å erstatte MMP med en mindre proporsjonal valgordning ble nedstemt i en nasjonal folkeavstemming (Tan m.fl. 2014). Selv om avstemmingen i 2011 ikke har vært omtalt i denne studien, kan Nationals forsøk tolkes som at den politiske eliten ikke er fornøyd med balansen mellom representasjonsbredde og styringsdyktighet som ligger i den nåværende ordningen. Dette illustrer at minoritetsrepresentasjon ikke nødvendigvis vil være det hensynet som veier tyngst i møte med andre, ofte konkurrerende, interesser.

Utgangspunktet for denne avhandlingen har vært to teoretiske modeller som er utviklet innenfor forskningstradisjonen som ser på valgordningens rolle i å skape demokratisk stabilitet i samfunn preget av dyptgående konfliktlinjer mellom ulike etniske grupper. Selv om det kan innvendes at det new zealandske samfunnet i liten grad er preget av etniske konflikter i dag, hadde man på 1860-tallet voldelige sammenstøt mellom maorier og de europeiske nybyggerne. Denne situasjonen var i tillegg noe av bakgrunnen for at ordningen med de reserverte maorimandatene ble opptettet i 1867. I nyere tid kan fremveksten av separate maoripartier i parlamentet tolkes som at etnisitet i større grad enn tidligere er blitt politisk mobiliserende, i hvert fall hos maoribefolkningen. Ettersom om lag en tredjedel av landets befolkning tilhører en av de tre minoritetsgruppene, kan det argumenteres for at

potensialet for etnisk konflikt er større i dag enn det var under den gamle flertallsvalgordningen. Valgordningens evne til å sikre politisk inklusjon av alle relevante grupper vil i en slik sammenheng være viktig for å kunne håndtere en slik potensiell konflikt innenfor rammene av det politiske systemet. Et mulig tema for fremtidig forskning vil derfor være å identifisere eller estimere nivået på etnisk polarisering som gjør det vanskelig for ikke-etniske partier å integrere minoritetsgrupper. Et annen tema vil kunne være hvordan valgordningen og underliggende konfliktstrukturer påvirker den indre organiseringen av de politiske partiene.

Denne studien har vist at valgordningens påvirkning på representasjon av New Zealands etniske minoritetsgrupper har vært betinget av historisk tradisjon for institusjonelle løsninger og kontekstuelle faktorer som den underliggende konfliktstrukturen i det new zealandske samfunnet. Som følge av studiens fokus på kontekstspesifikke elementer kan det være problematisk å generalisere funnene som er gjort i denne avhandlingen til en større gruppe av land (Gerring 2007). Til tross for disse begrensningene vil selve tilnærmingen som er benyttet i denne studien kunne være generaliserbar til valgordningsstudier mer generelt. Ved å kombinere et bredt historisk perspektiv med et forskningsdesign som har gjort det mulig å få en mer inngående forståelse av det valgte studieobjektet, har denne studien vist at sammenhengene mellom valgordninger og representasjon av etniske minoritetsgrupper er mer komplekse enn de teoretiske modellene gir inntrykk av. Ved å utvikle teorier som omhandler spillet mellom politiske institusjoner, historisk og politisk kontekst, vil det derfor i større grad være mulig å tilpasse valgordningen til det samfunnet den skal operere innenfor.

Litteraturliste

- Aimer, Peter (2014) Data for etnisitet og partitilknytning for valgte new zealandske parlamentsrepresentanter fordelt på maorikretser, enmannskretser og nasjonale partilister. Innsamlet av Peter Aimer på forespørsel fra forfatteren.
- Almond, Gabriel A. (1956) "Comparative Political Systems", i *Journal of Politics* 18 (3) ss. 391-409.
- Barker, Fiona og Elizabeth McLeay (2000) "How Much Change?: An Analysis of the Initial Impact of Proportional Representation on the New Zealand Parliamentary Party System", i *Party Politics* 6(2) ss. 131-154.
- Bloemraad, Irene og Karen Schönwälder (2013) "Immigrant and Ethnic Minority Representation in Europe: Conceptual Challenges and Theoretical Approaches", i *West European Politics* 36(3) ss. 564-579.
- Boston, Jonathan (1987) "Electoral Reform in New Zealand: The Report of the Royal Commission", i *Electoral Studies* 6(2) ss. 105-114.
- Castellino, Joshua og David Keane (2009) *Minority Rights in the Pacific Region*. Oxford: Oxford University Press.
- Chapman, Robert (1999) *New Zealand Politics and Social Patterns – Selected Works by Robert Chapman*. Wellington: Victoria University Press.
- Dahl, Robert A. (1971) *Polyarchy – Participation and Opposition*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. (2000) *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. (2006) *A Preface to Democratic Theory – Expanded edition*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dalton, Russell J. (2008) "The Quantity and Quality of Party Systems – Party System Polarization, Its Measurement, and Its Consequences", i *Comparative Political Studies* 41(7) ss. 899-920.
- Dunleavy, Patrick og Françoise Boucek (2003) "Constructing the Number of Parties", i *Party Politics* 9(3) ss. 291-315.
- Duverger, Maurice (1962) *Political Parties: Their Organization and Activity in The Modern State [Second English Edition]*. Barbara and Robert North (oversettere). London: Methuen & Co.
- Duverger, Maurice (1984) "Which Is the Best Electoral System?", i Arend Lijphart og Bernard Grofman (red.) *Choosing an Electoral System – Issues and Alternatives*. New York: Praeger.

- Duverger, Maurice (1986) "Duverger's Law: Forty Years Later", i Bernard Grofman og Arend Lijphart (red.) *Electoral Laws and their Political Consequences*. New York: Agathon Press.
- Edwards, Bryce (2010) "Minor Parties", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Electoral Act 1993*. Public Act 17. of August 1993 no. 87.
- Farrell, David M. (2011) *Electoral Systems – A Comparative Introduction [Second Edition]*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Fleras, Augie (1985) "From Social Control towards Political Self- Determination? Maori Seats and the Politics of Separate Maori Representation in New Zealand", i *Canadian Journal of Political Science* 18(3) ss. 551-576.
- Gallagher, Michael (1991) "Proportionality, Disproportionality, and Electoral Systems", i *Electoral Studies* 10(1) ss.33-51.
- Gallagher, Michael (1992) "Comparing Proportional Representation Electoral Systems: Quotas, Thresholds, Paradoxes and Majorities", i *British Journal of Political Science* 22(4) ss. 469-496.
- Gallagher, Michael (1998) "The political Impact of Electoral System Change in Japan and New Zealand, 1996", i *Party Politics* 4(2) ss. 203-228.
- Gallagher, Michael (2013) *Election indices dataset*. Tilgjengelig på (URL): http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/EISystems/Docts/ElectionIndices.pdf [Lastet ned 20.02.2014].
- Gallagher, Michael og Paul Mitchell (2005a) "Introduction to Electoral Systems", i Michael Gallagher og Paul Mitchell (red.) *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Gallagher, Michael og Paul Mitchell (2005b) "Appendix B – Indices of fragmentation and disproportionality", i Michael Gallagher og Paul Mitchell (red.) *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Gallagher, Michael og Paul Mitchell (red.) (2005c) *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Geddis, Andrew (2006) "Notes on Recent Elections – The general election in New Zealand, September 2005", i *Electoral Studies* 25(4) ss. 809-831.
- George, Alexander L. og Andrew Bennett (2005) *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge M.A.: MIT Press.
- Gerring, John (2007) *Case Study Research – Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Gerring, John og Strom C. Thacker (2008) *A Centripetal Theory of Democratic Governance*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Grofman, Bernard (1999) "Preface: Methodological Steps toward the Study of Embedded Institutions", i Bernard Grofman, Sung-Chull Lee, Edwin A. Winckler og Brian Woodall (red.) *Elections in Japan, Korea and Taiwan under the Single Non-Transferable Vote – The Comparative Study of an Embedded Institution*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Harris, Bruce V. (2010) "Towards a Written Constitution?", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Hayward, Janine (2010) "The Treaty and the Constitution", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Hellevik, Ottar (2002) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget [7. utgave].
- Horowitz, Donald L. (1985) *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley: University of California Press.
- Huber, John D. (2012) "Measuring Ethnic Voting: Do Proportional Electoral Laws Politicize Ethnicity?", i *American Journal of Political Science* 56 (4) ss. 986-1001.
- Jackson, Keith (2003) "Parliament", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Third Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- James, Colin (2010) "National", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- King, Gary, Robert O. Keohane og Sidney Verba (1994) *Designing Social Inquiry – Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton N.J.: Princeton University Press.
- Kjeldstadli, Knut (1992) *Fortida er ikke hva den en gang var – En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Laakso, Markku og Rein Taagepera (1979) ""Effective" Number of Parties: A Measure with Application to West Europa", i *Comparative Political Studies* 12(3) ss. 3-27.
- Levine, Stephen (2004) "Parliamentary Democracy in New Zealand", i *Parliamentary Affairs* 57(3) ss. 646-665.
- Levine, Stephen og Nigel S. Roberts (1993) "Notes on Recent Elections – The New Zealand Electoral Referendum of 1992", i *Electoral Studies* 12(2) ss. 158-167.
- Levine, Stephen og Nigel S. Roberts (1994) "The New Zealand Electoral Referendum and General Election of 1993", i *Electoral Studies* 13(3) ss. 240-253.

- Levy, Jack S. (2008) "Case Studies: Types, Designs, and Logics of Inference", i *Conflict Management and Peace Science* 25(1) ss. 1-18.
- Leyenaar, , Monique og Reuven Y. Hazan (2011) "Reconceptualizing Electoral Reform", i *West European Politics* 34(3) ss. 437-455.
- Lijphart, Arend (1968) "Typologies of Democratic Systems", i *Comparative Political Studies* 1 (3) ss. 3-44.
- Lijphart, Arend (1969) "Consociational Democracy", i *World Politics* 21 (2) ss. 207-225.
- Lijphart, Arend (1977) *Democracy in Plural Societies – A Comparative Exploration*. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, Arend (1985a) "The Field of Electoral Systems Research: A Critical Survey", i *Electoral Studies* 4(1) ss. 3-14.
- Lijphart, Arend (1985b) *Power-sharing in South Africa*. Berkeley CA.: Institute of International Studies.
- Lijphart, Arend (1986) "Degrees of Proportionality of Proportional Representation Formulas", i Bernard Grofman og Arend Lijphart (red.) *Electoral Laws and Their Political Consequences*. New York: Agathon Press.
- Lijphart, Arend (1987) "The Demise of the Last Westminster System? Comments on the Report of New Zealand's Royal Commission on the Electoral System", i *Electoral Studies* 6(2) ss. 97-103.
- Lijphart, Arend (1994) *Electoral Systems and Party Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Lijphart, Arend (2012) *Patterns of Democracy – Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. Second Edition. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, Arend og Bernard Grofman (1984) "Choosing an Electoral System", i Arend Lijphart og Bernard Grofman (red.) *Choosing an Electoral System – Issues and Alternatives*. New York: Praeger.
- Lipset, Seymour M. og Stein Rokkan (1967) "Cleave structures, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction" i Seymour M. Lipset og Stein Rokkan (red.) *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: The Free Press.
- Lund, Thorleif (2002) "Metodiske prinsipper og referanserammer", i Thorleif Lund (red.) *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub.
- McLeay, Elizabeth (1980) "Political Argument about Representation: The case of the Maori Seats", i *Political Studies* 28(1) ss. 43-62.
- McRae, Jane (1984) "The Function and Style of Ruunanga in Maori Politics", i *The Journal of the Polynesian Society* 93(3) ss. 283-293.

- McRobie, Alan (1991) "The New Zealand General Election of 1990", i *Electoral Studies* 10(2) ss. 158-171.
- McRobie, Alan (2003) "Elections and the Electoral System", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Third Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- Miller, Raymond (red.) (2003) *New Zealand Government and Politics – Third Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- Miller, Raymond (2010) "Changing Party System", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Miller, Raymond og Pierce Lane (2010) "The Future of the MMP Electoral System", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Müller, Wolfgang C. (2000) "Political Parties in Parliamentary Democracies: Making Delegation and Accountability Work", i *European Journal of Political Research* 37(3) ss. 309-333.
- Nagel, Jack H. (1994) "What Political Scientists Can Learn From the 1993 Electoral Reform in New Zealand", i *PS: Political Science and Politics* 27(3) ss. 525-529.
- Nagel, Jack H. (2000) "Expanding the Spectrum of Democracies: Reflections on Proportional Representation in New Zealand", i Markus M.L. Crepaz, Thomas A. Koelble og David Wilsford (red.) *Democracy and Institutions – The Life Work of Arend Lijphart*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Nagel, Jack H. (2004) "New Zealand: Reform by (Nearly) Immaculate Design", i Joseph M. Colomer (red.) *Handbook of Electoral System Choice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- New Zealand Electoral Commission (2012) *Report of the Electoral Commission on the Review of the MMP Voting System*. Tilgjengelig på (URL): http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/Final_Report_2012_Review_of_MMP.pdf [Lastet ned 15.05.2014].
- New Zealand Electoral Commission (2014) *General Elections 1890-1993*. Tilgjengelig på (URL): <http://www.elections.org.nz/events/past-events/general-elections-1890-1993> [Lastet ned 28.12.2013].
- New Zealand Representation Commission (2013) *Proposed Electoral Districts November 2013*. Tilgjengelig på (URL): http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/proposed_electoral_districts_2013_report.pdf [Lastet ned 15.05.2014].
- Norris, Pippa (1995) "Introduction: The Politics of Electoral Reform", i *International Political Science Review* 16(1) ss. 3-8.

- Norris, Pippa (2004) *Electoral Engineering – Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa (2006) "Recruitment", i Richard S. Katz og William Crotty (red.) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications.
- Parliamentary Library (2009) *Parliamentary Library Research Paper – The Origins of the Maori Seats*. Tilgjengelig på (URL): <http://www.parliament.nz/en-nz/parl-support/research-papers/00PLLawRP03141/origins-of-the-māori-seats> [Lastet ned 29.04.2014].
- Parliamentary Library (2014) *What we do*. Tilgjengelig på (URL): <http://www.parliament.nz/en-nz/parl-support/agencies/ps/who/00PSGMOAdminAgenciesPSWhat1/what-we-do> [Lastet ned 29.04.2014].
- Rae, Dougals W. (1971) *The Political Consequences of Electoral Laws, Revised Edition*. New Haven: Yale University Press.
- Rasch, Bjørn Erik (1999) *Demokrati – ideer og organisering*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Reilly, Benjamin (2001) *Democracy in Divided Societies – Electoral Engineering for Conflict Management*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Renwick, Alan (2011) "Electoral Reform in Europe since 1945", i *West European Politics* 34(3) ss. 456-477.
- Reynolds, Andrew (2011) *Designing Democracy in a Dangerous World*. Oxford: Oxford University Press.
- Riker, William H. (1986) "Duverger's Law Revisited", i Bernard Grofman og Arend Lijphart (red.) *Electoral Laws and Their Political Consequences*. New York: Agathon Press.
- Ritchie, B. og H. G. Hoffman (1986) "Appendix A – The Electoral Law of New Zealand", i The Royal Commission on the Electoral System (1986) *Report of the Royal Commission on the Electoral System – Towards a Better Democracy*. Wellington: V.R. Ward, Government Printer. Tilgjengelig på (URL): <http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/appendix%20a.pdf> [Lastet ned 22.12.2013].
- Rokkan, Stein (2009) *Citizens, elections, parties – approaches to the comparative study of the processes of development*. Colchester: ECPR Press.
- Ryghaug, Marianne (2002) "Å bringe tekst i tale – mulige innfallsvinkler til tekstanalyse i statsvitenskap", i *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 18(4) ss. 303-327.
- Shugart, Matthew S. (1994) "Minorities Represented and Unrepresented", i Wilma Rule og Joseph F. Zimmerman (red.) *Electoral Systems in Comparative Perspective – Their Impact on Women and Minorities*. Westport, CT: Greenwood Press.

- Shugart, Matthew S. (2005) "Comparative Electoral Systems Research: The Maturation of a Field and New Challenges Ahead", i Michael Gallagher og Paul Mitchell (red.) *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Sisk, Timothy D. (1996) *Power Sharing and International Mediation in Ethnic Conflicts*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Smith, Kaapua (2010) "Maori Party", i Raymond Miller (red.) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Smits, Katherine (2010) "Politics of Biculturalism", i Raymond Miller (red.) (2010) *New Zealand Government and Politics – Fifth Edition*. Melbourne: Oxford University Press Australia and New Zealand.
- Sorrenson, M.P.K (1986) "Appendix B – A History of Maori Representation in Parliament", i The Royal Commission on the Electoral System (1986) *Report of the Royal Commission on the Electoral System – Towards a Better Democracy*. Wellington: V.R.Ward, Government Printer. Tilgjengelig på (URL): <http://www.elections.org.nz/sites/default/files/bulk-upload/documents/appendix%20b.pdf> [Lastet ned 22.12.2013].
- Statistics New Zealand (2014) *About Us*. Tilgjengelig på (URL): http://www.stats.govt.nz/about_us.aspx [Lastet ned 29.04.2014].
- Taagepera, Rein (1994) "Beating the Law of Minority Attrition", i Wilma Rule og Joseph F. Zimmerman (red.) *Electoral Systems an Comparative Perspective – Their Impact on Women and Minorities*. Westport CT.: Greenwood Press.
- Taagepera, Rein (1999) "Supplementing the effective number of parties", i *Electoral Studies* 18(4) ss. 497-504.
- Taagepera, Rein (2007) "Electoral Systems" i Charles Boix og Susan C. Stokes (red.) *The Oxford Handbook of Comparative Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Taagepera, Rein og Matthew S. Shugart (1989) *Seats and Votes – The Effects and Determinants of Electoral Systems*. New Haven: Yale University Press.
- Tan, Alexander C., Dawn Miller-McTaggart og Stephanie Borthwick (2014) "Notes on recent elections – New Zealand parliamentary elections of 2011", i *Electoral Studies* 34(1) ss. 291-294.
- The Royal Commission on the Electoral System (1986) *Report of the Royal Commission on the Electoral System – Towards a Better Democracy*. Wellington: V.R.Ward, Government Printer. Tilgjengelig på (URL): <http://www.elections.org.nz/voting-system/mmp-voting-system/report-royal-commission-electoral-system-1986> [Nedlastet 22.12.2013].
- Vowles, Jack (1995) "The Politics of Electoral Reform in New Zealand", i *International Political Science Review* 16(1) ss. 95-115.

- Vowles, Jack (2005) "New Zealand: The Consolidation of Reform?", i Michael Gallagher og Paul Mitchell (red.) *The Politics of Electoral Systems*. Oxford: Oxford University Press.
- Vowles, Jack (2009) "Notes on Recent Elections – The 2008 General Election in New Zealand", i *Electoral Studies* 28(3) ss. 492-517.
- Walker, R. J. (1984) "The Genesis of Maori Activism", i *The Journal of the Polynesian Society* 93(3) ss. 267-281.
- Weeks, Liam (2013) "Rational, reverential or experimental? The politics of electoral reform in Oceania", i *Australian Journal of Political Science* 48(4) ss. 383-397.
- Wolinetz, Steven B. (2006) "Party Systems and Party System Types", i Richard S. Katz og William Crotty (red.) *Handbook of Party Politics*. London: Sage Publications.
- Yin, Robert K. (1989) *Case Study Research – Design and Methods*. London: Sage Publications.
- Zimmerman, Joseph F. (1994) "Equity in Representation for Women and Minorities", i Wilma Rule og Joseph F. Zimmerman (red.) *Electoral Systems in Comparative Perspective – Their Impact on Women and Minorities*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Aardal, Bernt (1994) "Hva er en politisk skillelinje? En begrepsmessig grenseoppgang", i *Tidsskrift for samfunnsforskning* 35(2) ss. 218-249.
- Aardal, Bernt (2010) "Den norske stortingsvalgordningen og dens politiske konsekvenser", i *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 26(2) ss. 75-104.

Appendiks 1

Tabell 1.1: Etniske befolkningsgrupper på New Zealand i perioden 1874 - 2013

		Europeiske ⁽¹⁾		Maori		Pasifika ⁽²⁾		Asiater ⁽³⁾	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Folketellingsår	1874	292838	84,9	47330	13,7	0	0,0	4816	1,4
	1878	408032	89,1	45542	9,9	0	0,0	4433	1,0
	1881	482855	90,4	46141	8,6	0	0,0	5004	0,9
	1886	571982	92,2	43927	7,1	0	0,0	4542	0,7
	1891	620030	92,7	44177	6,6	0	0,0	4444	0,7
	1896	697196	93,8	42113	5,7	0	0,0	3905	0,5
	1901	767326	94,1	45549	5,6	0	0,0	2987	0,4
	1906	883424	94,4	50309	5,4	0	0,0	2576	0,3
	1911	1002944	94,8	52723	5,0	0	0,0	2645	0,2
	1916	1093749	95,2	52997	4,6	151	0,0	2328	0,2
	1921	1210410	95,2	56987	4,5	334	0,0	3937	0,3
	1926	1339520	95,1	63670	4,5	558	0,0	4361	0,3
	1936	1486246	94,4	82326	5,2	1097	0,1	4143	0,3
	1945	1594748	93,7	98744	5,8	2344	0,1	6494	0,4
	1951	1811747	93,4	115676	6,0	3901	0,2	8148	0,4
	1956	2018447	92,8	137151	6,3	8582	0,4	9882	0,5
	1961	2220109	91,9	167086	6,9	15086	0,6	12703	0,5
	1966	2431040	90,8	201159	7,5	27594	1,0	17126	0,6
	1971	2573542	89,9	227414	7,9	42065	1,5	19610	0,7
	1976	2772339	88,6	270035	8,6	62902	2,0	24107	0,8
	1981	2622633	83,4	384933	12,2	104262	3,3	31479	1,0
	1986	2685783	82,3	404778	12,4	130293	4,0	42429	1,3
	1991	2696613	79,9	434847	12,9	167073	5,0	75396	2,2
	1996	2766554	76,5	523374	14,5	202233	5,6	126141	3,5
	2001	2871432	76,8	526281	14,1	231798	6,2	238179	6,4
	2006	2609592	64,8	565329	14,0	265947	6,6	354552	8,8
	2013	2969391	70,0	598602	14,1	295941	7,0	471708	11,1

Noter:

(1) I perioden 1874- 1996 ble denne delen av befolkningen betegnet som "Other"

(2) I perioden 1936 - 1976 var personer fra Fiji en separat kategori, men er her inkludert i "Pasifika"- kategorien

(3) I perioden 1874-1996 bestod denne gruppen kun av indiske og kinesiske befolkningsgrupper

Alle tall er hentet fra Statistics New Zealand (New Zealand Official Yearbook):

Tall for 2013 er hentet fra (URL): <http://www.stats.govt.nz/Census/2013-census/data-tables/regional-summary-tables-part-1.aspx> [Lastet ned 04.02.2014]

Tall for 2001 og 2006 er hentet fra (URL): http://www.stats.govt.nz/browse_for_stats/snapshots-of-nz/yearbook/people/population/yearbook-pop.aspx [Lastet ned 04.02.2014]

Tall for 1996 er hentet fra (URL):

http://www3.stats.govt.nz/New_Zealand_Official_Yearbooks/1997/NZOYB_1997.html#idsect2_1_34487 [Lastet ned 04.02.2014]

Tall for 1874-1991 er hentet fra (URL):

http://www3.stats.govt.nz/New_Zealand_Official_Yearbooks/1996/NZOYB_1996.html#idchapter_1_17938 [Lastet ned 04.02.2014]

Appendiks 2

Tabell 2.1: Disproporsjonalitet og antall effektive partier
New Zealand 1946 - 2011

Valgår	LSq	EEP	EPP	Mandater
1946	1,09	2,01	2,00	80
1949	5,18	2,03	1,96	80
1951	8,41	1,99	1,88	80
1954	11,57	2,48	1,97	80
1957	6,38	2,30	2,00	80
1960	9,31	2,37	1,96	80
1963	8,6	2,39	1,97	80
1966	12,44	2,61	2,02	80
1969	8,87	2,45	1,99	84
1972	12,06	2,43	1,87	87
1975	12,93	2,56	1,87	87
1978	15,55	2,87	2,01	92
1981	16,63	2,90	2,08	92
1984	15,40	2,99	1,98	95
1987	8,89	2,34	1,94	97
1990	17,24	2,77	1,74	97
1993	18,19	3,52	2,16	99
1996	3,43	4,27	3,76	120
1999	2,97	3,86	3,45	120
2002	2,37	4,17	3,76	120
2005	1,13	3,04	2,98	121
2008	3,84	3,07	2,78	122
2011	2,38	3,15	2,98	121

Kilde:

Gallagher, Michael (2013) *Election indices dataset*. Tilgjengelig fra (URL):
http://www.tcd.ie/Political_Science/staff/michael_gallagher/EISystems/Docts/ElectionIndices.pdf [Lastet ned 20.02.2014].

Tabell 2.2: Partisystemutvikling New Zealand - National og Labours prosentandel av stemmer og mandater og antall partier i parlamentet 1946 - 2011

Valgår	Antall partier i parlamentet	% stemmer Labour + National	% mandater Labour + National	Differanse mellom stemmer og mandater
1946	2	99,7	100	0,3
1949	2	99,1	100	0,9
1951	2	99,8	100	0,2
1954	2	88,4	100	11,6
1957	2	92,5	100	7,5
1960	2	91,0	100	9,0
1963	2	90,8	100	9,2
1966	3	85,0	98,8	13,8
1969	2	89,4	100	10,6
1972	2	89,9	100	10,1
1975	2	87,2	100	12,8
1978	3	80,2	98,9	18,7
1981	3	77,8	97,8	20,0
1984	3	78,9	97,9	19,0
1987	2	92,0	100	8,0
1990	3	82,9	99,0	16,1
1993	4	69,8	96,0	26,2
1996	6	62,0	67,5	5,5
1999	7	69,2	73,3	4,1
2002	7	62,2	65,8	3,6
2005	8	80,2	81,0	0,8
2008	7	78,9	82,8	3,9
2011	8	74,8	76,9	2,1

Kilder:

Alle data er hentet fra New Zealand Electoral Commission

Data for perioden 1946 - 1993 er hentet fra (URL): <http://www.elections.org.nz/events/past-events/general-elections-1890-1993> [Lastet ned 12.05.2013]

Data for 1996 er hentet fra (URL):

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_1996/pdf/1.1%20Summary%20of%20overall%20results.pdf [Lastet ned 12.05.2014]

Data for 1999 er hentet fra (URL):

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_1999/e9/html/e9_part1.html [Lastet ned 12.05.2014]

Data for 2002 er hentet fra (URL):

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2002/e9/html/e9_part1.html [Lastet ned 12.05.2014]

Data for 2005 er hentet fra (URL):

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2005/e9/html/e9_part1.html [Lastet ned 12.05.2014]

Data for 2008 er hentet fra (URL):

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2008/e9/html/e9_part1.html [Lastet ned 12.05.2014]

Data for 2011 er hentet fra (URL):

http://www.electionresults.govt.nz/electionresults_2011/e9/html/e9_part1.html [Lastet ned 12.05.2014]

Appendiks 3

Tabell 3.1: Minoritetsrepresentanter i New Zealands parlament 1946 - 2011 (absolutte tall)

		Maori		Pasifika		Asiater		Parlament
		Distrikts- mandat	Liste- mandat	Distrikts- mandat	Liste- mandat	Distrikts- mandat	Liste- mandat	Totalt
Valgår	1946	4	Ingen listemandater under FPTP	0	Ingen listemandater under FPTP	0	Ingen listemandater under FPTP	80
	1949	4		0		0		80
	1951	4		0		0		80
	1954	4		0		0		80
	1957	4		0		0		80
	1960	4		0		0		80
	1963	4		0		0		80
	1966	4		0		0		80
	1969	4		0		0		84
	1972	4		0		0		87
	1975	6		0		0		87
	1978	8		0		0		92
	1981	6		0		0		92
	1984	6		0		0		95
	1987	5		0		0		97
	1990	6		0		0		97
	1993	7		1		0		99
	1996	7	9	1	2	0	1	120
	1999	9	7	2	2	0	1	120
	2002	10	10	3	0	0	3	120
	2005	7	16	4	1	0	2	121
	2008	9	11	4	2	1	4	122
	2011	11	10	3	3	0	5	121

Kilder:

Data for valgte minoritetsrepresentanter i perioden 1990 - 2011 er utlevert fra New Zealand Electoral Commission på forespørsel fra forfatteren

Data for valgte maorirepresentanter i perioden 1946 - 1990 er hentet fra Parliamentary Library (2009) *The Origins of the Maori Seats*. Lastet ned fra (URL): <http://www.parliament.nz/en-nz/parl-support/research-papers/00PLLawRP03141/origins-of-the-māori-seats> [Lastet ned 29.04.2014]